

**Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze
Katedra antropologie a genetiky člověka**

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Lucie Mansourová

Vedoucí práce: RNDr. Miluše Dobisíková

Garant: RNDr. Blanka Vacková, CSc.

Diplomová práce

Praha 2006

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že všechny použité literární zdroje jsem správně a úplně citovala.

Lucie Mansourová

A handwritten signature in black ink, written in a cursive style, that reads "Lucie Mansourová".

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji paní RNDr. Miluši Dobisíkové za odborné vedené mé diplomové práce. Za konzultace děkuji RNDr. Blance Vackové, CSc., Doc. RNDr. Karlu Zvárovi, CSc. a Doc. RNDr. Václavu Vančatovi.

Za pomoc se shromážděním materiálu k mé práci děkuji Mgr. Tereze Trubačové, Taťáně Dubové a Tereze Měrtlové.

OBSAH

I ÚVOD	8
II TEORETICKÁ ČÁST	11
1. Přehled a popis zkoumaných období	11
1.1 Neolit – kultura s lineární a volutovou keramikou	12
1.2 Eneolit – kultura kulovitých amfor, kultura nálevkovitých pohárů	12
1.3 Pozdní Eneolit – kultura se šňůrovou keramikou	13
1.4 Pozdní Eneolit – kultura zvoncovitých pohárů	13
1.5 Kultura staroúnětická a protoúnětická	14
1.6 Starší bronz – kultura únětická a větěrovská	14
1.7 Mladší bronz – kultura knovízská	15
1.8 Mladší doba železná – kultura laténská (Keltové)	16
1.9 Doba římská	17
1.10 Doba stěhování národů	17
1.11. Doba hradištní	18
1.12 Střední doba hradištní: 9. – 11. st.	19
1.13 Slované	20
1.14 Současnost	20
2. Charakteristika klimatických období	21
3. Měření kostí – humerus a femur	24
3.1 Humerus	25
3.1.1 Popis kosti	25
3.1.2 Míry na humeru	26
3.2 Femur	27
3.2.1 Popis kosti	27
3.2.2 Míry na femuru	27
4. Určování pohlaví na kostře	29
4.1 Lebka	29
4.2 Dolní čelist	31
4.3 Pánev	33
5. Použité statistické charakteristiky	36
6. Použité statistické metody	38

6.1	Analýza rozptylu jednoduchého třídění	38
6.2	Kruskal-Wallisův test	38
6.3	Vyloučení odlehlých pozorování	39
6.4	Grafické znázornění dat	39
6.4.1	Histogram	39
6.4.2	Error bar chart	40
6.4.3	Residual plot	40
6.4.4	Normal probability plot	40
6.4.5	Linear regression plot	40
7.	Metody pro výpočet výšky podle dlouhých kostí	41
7.1	Historie výpočtu výšky postavy u dospělých	41
7.2	Jednotlivé metody pro stanovení výšky postavy	41
7.3	Problematika výpočtu výšky postavy podle dlouhých kostí	48
III	PRAKTICKÁ ČÁST	50
1.	Výpočet výšky postavy ženy při použití různých metod	50
2.	Postup	56
3.	Vypracování	59
3.1	Vypracování pro jednotlivé skupiny	59
3.1.1	Neolit – kultura s lineární a volutovou keramikou	59
3.1.2	Eneolit – kultura kulovitých amfor, kultura nálevkovitých pohárů	61
3.1.3	Pozdní Eneolit – kultura se šňůrovou keramikou	64
3.1.4	Pozdní Eneolit – kultura zvoncovitých pohárů	66
3.1.5	Kultura staroúnětická a protoúnětická	69
3.1.6	Starší bronz – kultura únětická a větěřovská	71
3.1.7	Mladší bronz – kultura knovízská	74
3.1.8	Mladší doba železná – kultura laténská (Keltové)	76
3.1.9	Doba římská	79
3.1.10	Doba stěhování národů	81
3.1.11	Doba hradištní	83
3.1.12	Střední doba hradištní: 9. – 11. st.	86
3.1.13	Slované	88
3.1.14	Současnost	91
3.2	Cekové vyhodnocení	94

3.2.1 Humerus _____	94
3.2.1.1 Popisné charakteristiky _____	94
3.2.1.2 Vyloučení odlehlých pozorování _____	97
3.2.1.3 Ověření hypotézy _____	98
3.2.2 Femur _____	101
3.2.2.1 Popisné charakteristiky _____	101
3.2.2.2 Vyloučení odlehlých pozorování _____	104
3.2.2.3 Ověření hypotézy _____	105
3.3 Celkové porovnání mužů a žen _____	108
3.4 Spolehlivost měření _____	112
IV DISKUSE _____	114
V ZÁVĚR _____	117
VI POUŽITÁ LITERATURA _____	119
VII PŘÍLOHY _____	123

I ÚVOD

Ke své diplomové práci jsem si vybrala téma „Výška postavy ženy v průběhu staletí“. Cílem mé práce bylo shromáždit a naměřit co nejvíce vzorků ženských kostí – v mém případě humerus a femur – a vypočítat z jejich délek výšku postavy. K tomuto výpočtu jsem použila Bachovu metodu pro stanovení výšky postavy člověka z délek dlouhých kostí. Vysvětlení, proč zrovna tuto metodu, uvádím v praktické části v kapitole č. 7. Metody pro výpočet výšky podle dlouhých kostí na str. 42.

Mým hlavním cílem však bylo dokázat, že výška postavy ženy se v průběhu staletí změnila. Proto jsem vypočtené průměrné výšky postav pro jednotlivá období porovnávala mezi sebou.

S pomocí Terezy Měrtlové, která mi poskytla vypočtené výšky postavy mužů pro stejná časová období, jsem mezi sebou porovnávala ženy a muže.

Dalším tématem, kterým se v práci zabývám, je určování pohlaví na lebce a pánvi. Pro stanovení výšky postavy je toto velmi důležitým, dokonce nezbytným faktorem. Jelikož téměř každá známá metoda pro určování výšky postavy má jiné tabulky či rovnice pro muže a jiné pro ženy, je vždy nezbytné znát pohlaví jedince, kterému ta či ona kost patřila.

V teoretické části se také věnuji všem metodám, kterými je možno stanovit výšku postavy člověka. Na základě této kapitoly jsem v praktické části (str. 50) spočetla výšku postavy dle humeru a femuru (pro každou kost jsem si vybrala 2 vzorky, humerus a femur vždy od stejného člověka) podle všech metod uvedených v teoretické části, a ty jsem spolu porovnávala.

Praktickou část jsem doplnila kapitolou o měřených kostech – humeru a femuru, základními statistickými charakteristikami a statistickými metodami.

VÝŠKA POSTAVY

Lidský organizmus podléhá během ontogenetického vývoje diferenciaci, růstu a formování. Působením vnějších a vnitřních podmínek vznikají mezi různými jedinci kvantitativní a kvalitativní rozdíly, jednotlivci jsou variabilní. Jedním z nejvariabilnějších a nejkomplicovanějších rozměrů člověka je výška postavy. *(podle Škody, 1993)*

Výška postavy je považována za geneticky kontrolovatelný znak, na nějž působí další faktory, tj. pohlaví, věk, etnicita, sociální vrstva, tělesná stavba, zdravotní stav, výživa a klimatické podmínky. Dědivost tělesné výšky se odhaduje na 50 až 60%. Tento odhad dědivosti vznikl na základě srovnávacích studií dvojčat a nepříbuzných jedinců.

Výška těla vždy patřila k základním údajům o identitě člověka. Informace o výšce jsou důležité jak pro výrobce průmyslového zboží, kteří se snaží přizpůsobit velikostní sortiment výrobků potřebám svých zákazníků, tak pro vědce, kteří zkoumají proměny životních podmínek a jejich vliv na jedince i populace, nebo pro kriminalisty při identifikaci neznámých tělesných pozůstatků.

Výšku lidí z minulých dob odhadujeme především z rozměrů dlouhých kostí. Odhad je komplikován nejednotným poměrem délek kostí k výšce postavy. Svým způsobem poskytuje informaci o výšce člověka každá kost jeho těla. Nejpřesnější odhady získáváme z dlouhých kostí končetin, ale úplně přesné být nemohou. Lidé, kteří mají stejně dlouhou stehenní kost, nemusí být stejně vysocí.

VÝPOČET VÝŠKY POSTAVY

Problematika výpočtu výšky podle dlouhých kostí se považuje za jeden z nejstarších předmětů antropologie a soudního lékařství. Možnost, že lze určit výšku těla nejen u žijících osob, ale také z koster, nabyla významu už v nejmladších časech antropologie. Výška těla byla vždy velmi důležitým faktorem ať už při zkoumání prehistorických kosterních pozůstatků obyvatelstva, fosilních nálezů nebo stop zločinu. *(podle Svobody, 2003)*

Výpočet výšky postavy je založen na regresních rovnicích vytvořených na referenčním souboru koster, kde známe jak délku kosti, tak výšku postavy člověka. Takové

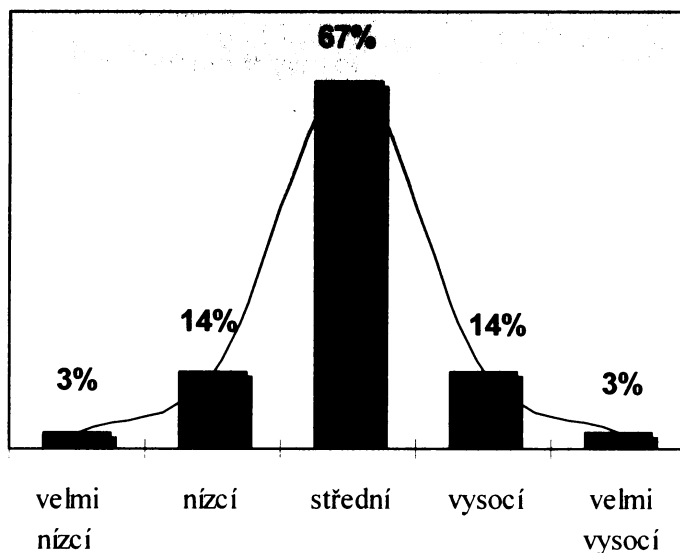
Výška postavy ženy v průběhu staletí

výsledky však mají omezenou platnost, protože vzájemný poměr velikosti kosti není u všech jedinců stejný a kostry, které jsou z daného období nebo místa k dispozici, vždy odrážejí zvláštnosti zkoumaného souboru.

V biologické antropologii se obvykle rozlišují absolutní kategorie pro výšku obyvatelstva: muži - velmi nízcí (od 135 do 152 cm), nízcí (od 153 do 161 cm), střední (od 162 do 172 cm), vysocí (od 173 do 182 cm) a velmi vysocí (od 183 do 200 cm). Ženy se rozlišují na stejné skupiny s těmito hodnotami: velmi nízké (125 do 142 cm), nízké (od 143 do 151 cm), střední (od 152 do 162 cm), vysoké (od 163 do 172 cm) a velmi vysoké (od 173 do 190 cm).

Kromě toho můžeme v každé populaci vytvořit relativní škálu hodnocení vlastní této populaci. Průměrná hodnota a její směrodatná odchylka jako ukazatel rozptylu umožňují rozdělit celek do různých skupin. Za jedince střední výšky považujeme ty, kteří se nacházejí v intervalu jedné směrodatné odchylky okolo populačního průměru. Takových lidí je v každé populaci nejvíce (67 %). Obdobným způsobem – odečtením či přičtením další směrodatné odchylky od průměrné hodnoty – vymežíme interval jedinců nízkých (14 %) a vysokých (14 %). Nad dvojnásobkem směrodatné odchylky od průměru pak najdeme jedince velmi vysoké a pod dvojnásobkem směrodatné odchylky od průměru jedince velmi malé. Takových je již v každém souboru málo, jen necelá 3 %. Je tedy možné, aby stejná tělesná výška byla považována za střední vzrůst v populaci nízkorostlé, ale za nízký vzrůst v populaci středněrostlé (*podle Brůžka, 2005*). (viz graf č. 1)

Graf č. 1: Rozdělení populace podle průměru a jeho směrodatné odchylky

II TEORETICKÁ ČÁST

1. PŘEHLED A POPIS ZKOUMANÝCH OBDOBÍ

Pro svoji práci jsem si vybrala období, která začínají mladší dobou kamennou (neolit) a končí příchodem Slovanů. Vybírala jsem si pouze doby a kultury, které se nacházely na území dnešní České a Slovenské republiky či v mírném okolí. V úvahu pro mě přicházely jen doby, kde jsem měla k dispozici dostatek materiálu, abych je mohla použít ve statistickém zpracování.

Tato období jsem rozdělila do 13 skupin. Jako 14. skupinu jsem přidala hodnoty naměřené u recentní populace.

Přehled a číslování skupin:

1. neolit – kultura s lineární keramikou, kultura s volutovou keramikou
2. eneolit – kultura kulovitých amfor, kultura nálevkovitých pohárů, řivnáčská doba, kultura s kanelovanou keramikou
3. kultura se šňůrovou keramikou
4. kultura zvoncovitých pohárů
5. kultura staroúnětická a protoúnětická (počátky únětické kultury)
6. starší bronz - kultura únětická, kultura větěřovská
7. mladší bronz - kultura knovízská
8. mladší doba železná - kultura laténská (Keltové)
9. doba Římská
10. doba Stěhování národů
11. doba Hradištní
12. 9. – 11. st., Velkomoravská říše
13. Slované
14. současnost

Poznámka:

V tomto přehledu jsem měla uvedenou ještě jednu skupinu dob. Skupina, která zahrnovala mladší bronz, kulturu bylanskou, lužickou, mohylovou a podolskou, byla zařazena za

skupinu č. 7 – kulturu knovízskou. V této skupině však bylo velice málo naměřených hodnot. Z tohoto důvodu jsem ji raději vyřadila.

1.1 Neolit – kultura s lineární keramikou, kultura s volutovou keramikou (5., 4. a první polovina 3. tisíciletí před n. l.)

Neolit zahajuje novou éru v dějinách lidstva, éru výrobního (produktivního) způsobu života. Člověk se stává zemědělcem a chovatelem dobytka. Na našem území se v době neolitu objevují tři neolitické kultury. Kultura lidu s lineární keramikou, kultura s vypíchanou keramikou a jako poslední kultura s moravskou malovanou keramikou. Ta je součástí Lengyelského kulturního komplexu a přežívá až do nejmladší doby kamenné - eneolitu.

Lidé v tomto období byli průměrně vysoké postavy, hlavu a obličej měli vyšší a užší. *(podle Buchvaldka, 1985)*

Podnebí: konec ATLANTIKU, EPIATLANTIK

1.2 Eneolit – kultura kulovitých amfor, kultura nálevkovitých pohárů, řivnáčská doba, kultura s kanelovanou keramikou (druhá polovina 3. tisíciletí a počátek 2. tisíciletí před n. l.)

Pozdní doba kamenná, u nás označovaná jako eneolit (aeneus = měděný), někdy také jako chalkolit (chalkos = kov); v západní Evropě se hovoří spíše o mladším, příp. pozdním neolitu. V jižní a jihovýchodní Evropě včetně Karpatské kotliny šlo přímo o dobu měděnou.

Klíčovým znakem této doby je znalost mědi a výroba prvních kovových předmětů. Nejstarší barevná metalurgie se v Evropě šíří od jihovýchodu k severu a severozápadu. Ve střední, severní a severozápadní části kontinentu neměla měď po celý eneolit větší ekonomický význam.

Na Moravě se v této době objevují kultury: kultura nálevkovitých pohárů, kultura s kanelovanou keramikou, kultura lidu s kulovitými amforami, jevišovická kultura, kultura lidu se šňůrovou keramikou, kultura zvoncovitých pohárů. *(podle Neustupného, 1960)*

Podnebí: EPIATLANTIK

1.3 Pozdní Eneolit - kultura se šňůrovou keramikou *(konec 3. a počátek 2. tisíciletí před n. l.)*

Tato kultura je nazvaná podle časté výzdoby nádob otiskem šňůry. Vyskytovala se v mladším a pozdním eneolitu v Čechách a na Moravě. V Čechách se její nálezy táhnou od Podkrušnohoří přes střední Čechy až na Kolínsko. Nacházela se zřejmě i na Turnovsku, kde jsou nálezy jen ojedinělé. Na Moravě se od ostatních nálezů odlišuje skupina hrobů na severovýchodě tohoto území.

Tato kultura je pro naše území považována za cizí. Přišla k nám migrací nového lidu ze středního Německa a ze Slezska.

Lid se šňůrovou keramikou uvedl do našich zemí zcela odlišnou kulturu od domácího prostředí jevišovicko-řivnáčského. Jeho příchod a pobyt u nás přivodil ukončení vývoje eneolitických zemědělských kultur a nastolení zcela nových předpokladů pro další dění na začátku doby bronzové. České země se ještě více přimknuly ke střední Evropě a patřily nyní k její severní a východní části zaujaté komplexem kultur se šňůrovou keramikou.

Příchod tohoto lidu znamenal i plné uvedení patriarchální organizace společnosti. *(podle Čorneje, 2000)*

Podnebí: EPIATLANTIK

1.4 Pozdní Eneolit – kultura zvoncovitých pohárů (*počátek 2. tisíciletí před. n. l.*)

Tato kultura nese název podle nádob ve tvaru obráceného zvonu, které v této kultuře byly vyráběny. Vyskytovala se v pozdním eneolitu na území Čech, Moravy a nepatrně na jihovýchodním Slovensku.

Stejně jako kultura se šňůrovou keramikou, je u nás i tato kultura cizí a nelze ji odvodit z žádné z předcházejících eneolitických kultur na našem území. Zástupci této kultury se u nás objevují jako lid dvojího somatického rázu: převážně krátkolebý a menšího vzrůstu, méně již středolebý a vyššího vzrůstu.

Lid se zvoncovitými poháry se zabýval hlavně pastevectvím a na předním místě v chovu stála ovce, jejíž maso bylo nejčastěji dáváno do hrobu zemřelým. Doložen je i chov skotu a prasat.

Příchodem kultury zvoncovitých pohárů se střední Evropa znovu otevřela jižním končinám, z nichž přicházely bronzové výrobky. Tato kultura uzavírá v našich zemích eneolit a vlastně celé dlouhé období ve vývoji lidstva, kdy hlavní výrobní surovinou je kámen; stojí před prahem doby bronzové, v níž vedoucím výrobním materiálem se stával bronz. (*podle Neustupného, 1960*)

Podnebí: EPIATLANTIK

1.5 Kultura staroúnětická a protoúnětická - počátky únětické kultury (*cca 1800 před n. l.*)

Počátek únětické kultury je charakterizován tzv. staroúnětickou fází, která se svým rázem i archeologickým obsahem od vyspělé únětické kultury dosti liší. Tato fáze únětické keramiky má drobné džbáněčkovité tvary, které velmi připomíná keramiku kultury zvoncovitých pohárů, a hrnky, které svým tvarem a někdy i výzdobou nejspíš vycházejí přímo ze zvoncovitých pohárů.

Tuto „předfázi“ únětické kultury známe prozatím pouze z hrobů. Na rozdíl od hrobů vyspělé únětické kultury jsou však poměrně chudé. Chybí v nich jantarové korále, vzácně se vyskytuje bronz či zlato. Hojně se však vyskytují kamenné výrobky. (*podle Neustupného, 1960*)

Podnebí: EPIATLANTIK

1.6 Starší bronz - kultura únětická, kultura větěrovská (1800 – 1500 před n. l.)

Starší dobu bronzovou ve velké části střední Evropy představuje kultura únětická. Z našeho území zaujala téměř celé Čechy, Moravu a západní část Slovenska. Vznik této kultury není prozatím úplně vyřešen. Její kořeny nejspíše spočívaly v osídlení pozdního eneolitu.

Z bronzu se vyráběly již daleko dokonalejší nástroje než z kamene, dřeva a kosti, zejména zbraně, šperky a umělecké předměty. V období únětické kultury zhoustlo osídlení českých zemí, vedle vyšší úrovně zemědělství nastal rozmach metalurgie neželezných kovů (nejpokročilejší byla oblast pražsko-slánská a poděbradsko-kolínská). Na Moravě jsou doloženy nejstarší doklady únětické kultury v jižní a jihovýchodní části, později také na Malé Haně a v severnějších oblastech. Kromě sídlišť a pohřebišť se setkáváme s novým druhem nálezů - s depoty (sklady kovových výrobků či jejich polotovarů).

Význam únětické kultury je především v tom, že znamená počátek kovové civilizace ve střední Evropě, přináší nové pracovní techniky a zřejmě i nové společenské vztahy mezi výrobcí a odběrateli. Kovorytci a kovotepci v únětické oblasti a horníci v okruhu měděrudných ložisek představují prvé společenské skupiny, odlišené svým specializovaným pracovním zaměřením od ostatních osídlení. Únětická kultura se dále vyvíjela do větěrovské skupiny. *(podle Neustupného, 1960)*

Podnebí: EPIATLANTIK

1.7 Mladší bronz - kultura knovízská (1300 – 1000 před n. l.)

Lid s knovízskou kulturou zaujal zhruba oblast středních a severozápadních Čech. Můžeme blíže rozlišit tři základní střediska osídlení: oblast pražsko-slánskou, podkrušnohorskou a kolínskou a dále oblasti expanze na Příbramsku a Sedlčansku, na Strakonicku a Plzeňsku.

Základem hospodářství bylo zemědělství. Běžně chovanými domácími zvířaty v knovízských osadách byli tur domácí, prase, ovce, koza, kůň, pes a kočka. Vzácně jsou nacházeny i doklady o rybolovu.

Kromě běžných žárových hrobů se objevují i pohřby nespálených lidských těl, většinou na sídlištích. Některé z nich jsou skutečnými obřadně uloženými pohřby, jiné představují pohřby v sídlištních jámách.

Ve vývoji pravěku českých zemí má knovízská kultura základní důležitost jako výsledek procesu, jenž koncem doby bronzové stmelil rozdílné složky středoevropského pravěku natolik, že se potom staly základnou pro vývoj v mladší době halštatské. (*podle Neustupného, 1960*)

Podnebí: SUBBOREÁL

1.8 Mladší doba železná - kultura laténská (Keltové) (cca 500 př. n. l. – 0)

Význam keltské kultury pro vývoj civilizace ve střední Evropě je velký. Keltové dovršili vývoj pravěku na našem území po stránce hospodářské, společenské i kulturní a položili pevné základy, z nichž středoevropské lidstvo čerpalo ještě na počátku středověku.

Keltové zdokonalili kultivaci půdy a tím zvýšili zemědělskou produkci. Z domácích zvířat chovali Keltové hovězí dobytek, ovce, koně a zvláště pak vepřový dobytek. Mléko bylo dále zpracováváno v sýr. Rozšířen byl také rybolov.

V oblasti hutnictví rozšířili těžbu rud (hlavně železa), tuhy a rýžování zlata. Keltové ovládali veškeré základní druhy řemesel a jejich účelné nástroje sloužily bez velkých změn až hluboko do středověku. Rozvoj sklářství a uměleckoprůmyslových technik, jako vykládání bronzových předmětů jantarem a emailem, spadá rovněž do tohoto období. Přínosem je i rychle se točící hrnčířský kruh k výrobě jemné keramiky. Obchod ve velkém měřítku si vynutil ražbu prvních mincí ve střední Evropě. Počátky latinského a řeckého písma ve střední a západní Evropě jsou dokladem úzkých styků keltů s Etrurií, Řeckem a Itálií.

Keltská patriarchální společnost prošla vývojem od různých stupňů rodové organizace přes patriarchální otrokářství až k primitivnímu otrokářskému řádu.

Keltové se často konfrontovali s antickým světem, poráželi Řeky i Římany, ale nedokázali svých vítězství využít. Byli nakonec podmaněni Římany od jihu a zbytek jejich panství byl rozdrcen Germány od severu. (*podle Neustupného, 1960*)

Podnebí: SUBATLANTIK

1.9 Doba Římská (0 – 400 n. l.)

V tomto období osídlilo naše území germánské etnikum, jehož historická úloha zde pak končí v podstatě s příchodem Slovanů. Naše země se nacházely v nárazníkovém území mezi římskými provinciemi a tzv. barbarikem. Rozvinuté kontakty germánských vládců s římským prostředím však způsobily, že se i do těchto prostor dostávalo značné množství reprezentativních výrobků, které jsou nalézány při archeologických výzkumech a obohacují významnou měrou naše poznání. V Čechách a na Moravě sídlili po přelomu letopočtu Markomani, na Moravě pak ještě Volkové-Tektoságové.

Civilizačně byli Germáni na nižším stupni než Keltové, měli jednoduché zemědělství a muži dávali přednost lovu. Z řemeslné výroby vynikali v hutnictví a kovářství. Jejich rodová společnost žila v občinách, byla kmenově organizována a kmeny se spojovaly ve svazy. *(podle Buchvaldka, 1985)*

Podnebí: SUBATLANTIK

1.10 Doba Stěhování národů (5. a 6. století n. l.)

Pojmem stěhování národů se označují rozsáhlé migrace obyvatelstva (tzv. barbarických kmenů a jejich skupin), které probíhaly koncem starověku a počátkem středověku. Jejich příčinou byly geografické změny, především růst počtu obyvatelstva, způsobený přechodem od pastevectví k zemědělství, to znamená k usedlému způsobu života, i sociální důvody. Kromě toho primitivní způsob obdělávání půdy vedl k jejímu rychlému vyčerpání, což bylo dalším důvodem ke stěhování.

Vlastním stěhováním národů se obvykle rozumí pohyb germánských a slovanských kmenů začínající ve 4. a končící koncem 7. století. Konec germánské etapy stěhování národů znamená na západě současně konec pozdní antiky resp. římského císařství. Začíná

ranný středověk. V širším slova smyslu jsou do stěhování národů zahrnovány také vikingské výpravy a příchod Maďarů do Karpatské kotliny.

Motivy stěhování nejsou vlastně úplně zřejmé. Počáteční pohyb jednotlivých kmenů (především Hunů) a následný tlak, vedl k novému rozmístění kmenů po celé Evropě. Důležité je všimnout si, že kmeny nebo národy postrádaly trvalou jednotu a společný původ. Kmeny nebyly homogenním útvarem tvořeným ryze jedním společenstvím, ale spíše zahrnovaly více takových společenství, z nichž jedno bylo dominantní. Tím pádem velikost a složení kmene mohly být silně proměnlivé.

Pomalý úpadek západořímské říše a s tím související ztráta moci a správních kultur, stejně jako rostoucí začleňování Germánů jako spojenců do římského vojska, vytvářelo další předpoklad pro stěhování národů. Přičemž větší význam než samotná barbarizace římského vojska měla přítomnost germánských spojenců na území říše, kteří se nechali císaři stále méně ovlivňovat a nakonec vytvářeli fakticky nezávislé říše na půdě impéria. Proto se mluví spíše o transformaci římského světa, než o jeho regulérním dobytí Germány. *(podle Wikipedie, 2006)*

Podnebí: SUBATLANTIK

1.11 Doba Hradištní (600 – 1250 n. l.)

Označení nejstaršího slovanského období a nálezů od 7. do 13. století na území Čech a Moravy. Název je odvozen od četných hradišť, která byla tehdy budována. Hradištní doba se dělí na starší (v letech 600-800), střední (do roku 950) a mladší (do roku 1250).

Starší doba hradištní: V tomto období se Slované stávají jedinými pány Čech, Moravy a Slovenska. Ubrání se Avarům a Frankům. Žďárové hospodaření je nahrazeno hospodařením orným. Nedostatek pastvin zapříčinil, že dobytek byl vyháněn na pastvu do lesů. Byla pěstována především pšenice, žito, ječmen, proso a hrách. Z užitkových dřevin používali smrk, tis, borovice, lípy a jiné listnáče. Co se týče dobytčářství, přivedli do Evropy některé nové druhy, zvláště bůvola. Hojný byl hovězí dobytek, ovce a koně. *(podle Neustupného, 1960)*

Podnebí: SUBRECENT

1.12 Střední doba hradištní: 9. – 11. st. (800 – 950 n. l.)

Počátkem 9. století vznikla na území jižní Moravy a severozápadního Slovenska první slovanský stát ve střední Evropě. Byzantský císař Konstantin VII. Porfyrogennetos jej ve svých spisech později označil jako Velkou Moravu. To však znamenalo pouze to, že byla více vzdálená od hranic byzantské říše než další celek nazývaný Morava, který se vytvořil na území dnešního Srbska. (*Poznámka: dále v textu bude Moravou myšlena již skutečná Morava.*)

Údolí řek Moravy a Dyje patří k nejurodnější oblastem našeho území. Slovanské kmeny, které se zde usadily, se proto rozvíjely rychleji než například obyvatelstvo v Čechách. Důležité pro ně byly také styky s Podunajím. Dunaj se stal významnou obchodní tepnou, po níž přiváželi cizí kupci na jižní Moravu přepychové předměty (šperky nebo suroviny k jejich výrobě, drahé látky, honosné zbraně) a sůl. Jižními sousedy moravských Slovanů byli Avari, kteří přestali být po porážce Sámem svému okolí nebezpeční. Pod vlivem Slovanů, žijících na avarském území, upustili od kočovného způsobu života a přešli k usedlému zemědělství. Počátkem 9. století vyvrátil avarskou říši Karel Veliký. Frankové však neměli dost sil, aby její území zabrali a připojili ke svému státu. Této příležitosti využila k rozšíření své moci okolní slovanská knížata. Moravané ovládli jihozápadní Slovensko, které se dostalo společně s jižní Moravou pod vládu jednoho knížete. Prvním známým moravským panovníkem byl kníže Mojmir (vládl do 846), podle něhož se dynastie nazývá Mojmirovci. Kníže Svatopluk (vládl 870-894) vytvořil na základě moravského státu rozsáhlou a mocnou říši, která se rozkládala daleko za hranice vlastní Moravy. Na Svatoplukově dvoře přijal křest i český kníže Bořivoj a uznal svrchovanost moravského vládce nad Čechami.

V letech 863 přišla na Moravu z tehdy byzantské Soluně křesťanská misie Konstantina Cyrila a Metoděje, kteří přinesli hlaholici a šířili křesťanství ve staroslověně - makedonském dialektu srozumitelnému slovanskému obyvatelstvu. Metoděj se později stal prvním moravským arcibiskupem a hlásáním křesťanství v pohanském okolí Velké Moravy pomáhal Svatoplukovi při rozšiřování státu.

Velkomoravská říše, od níž se Čechové 895 odtrhli, byla v letech 907–908 vyvrácena Maďary. (*podle Wikipedie, 2006*)

Podnebí: SUBRECENT

1.13 Slované (7. – 13. století n. l.)

Pro Slovany obecně platí stejná charakteristika jako pro předchozí skupinu.

Podnebí: SUBRECENT

1.14 současnost

Údaje o této skupině pocházejí z let 1996 – 1998, kdy bylo pro řešení grantového projektu GA ČR 206/96/0246 shromážděno 160 stehenních (femur) a 160 pažních (humerus) kostí od 100 mužů a 60 žen ve věku od 18 do 88 let. Tyto kosti byly získány v pitevně Ústavu soudního lékařství Záchrané služby hl. m. Prahy. Byly odebrány při pitvách ze soudně lékařské indikace, tj. od lidí, kteří zemřeli v „plném zdraví“. (*podle Dobisíkové, 1999*)

Podnebí: SUBRECENT

2. CHARAKTERISTIKA KLIMATICKÝCH OBDOBÍ

Výška postavy člověka je závislá na mnoha faktorech. Jedním z nich je nepochybně i podnebí doby, ve které člověk žije. Období, ve kterém se nacházíme, se nazývá *holocén* (*doba poledová, postglaciál*).

Holocén je nejmladší geologické období čtvrtohor, následující po pleistocénu. Jeho počátek je kladen nejčastěji na 10000-10500 let před dneškem. Podle klimatických období se holocén dělí na preboreál, boreál, atlantik, epiatlantik, subboreál, subatlantik a subrecent. Podnebí a rostlinstvo v celém holocénu jsou značně blízké nynějšímu.

- **Preboreál** (8300 – 7700 př. n. l.) – průměrné teploty byly až o 5°C nižší než dnes; klima o něco sušší, více kontinentálního rázu; léta byla velmi suchá, což umožnilo přežívání stepí; v lidské společnosti převládal mezolitický způsob života, který je blízký např. severoamerickým indiánům - je založen na kombinovaném sběru a lovu, důležitý je také rybolov
- **Boreál** (7700 – 6000 př. n. l.) – průměrné teploty byly asi o 2°C nižší než dnes; kontinentální ráz podnebí; léta velmi suchá, v lidské společnosti převládal mezolitický způsob života
- **Atlantik** (6000 – 4000 př. n. l.) – průměrná roční teplota o 3°C vyšší než dnes (tzv. postglaciální optimum); značné zvýšení relativní vlhkosti vzduchu – průměrné srážky o 60-70 % vyšší než dnes
– příznivé přírodní podmínky a nouze způsobená tím, že krajina již nebyla schopna uživit lidi mezolitickým způsobem, vedly ke vzniku zemědělství; lidé nejprve obsazovali přirozeně rozvolněné plochy na okrajích lesů a stepí, teprve později rozšiřovali bezlesé plochy
- **Epiatlantik** (4000 – 1250 př. n. l.) – období kolísavého klimatu; časté střídání vlhkých a suchých výkyvů podnebí; léta v průměru o 1 – 2°C vyšší než v současnosti; razantní ubývání srážek
- **Subboreál (1250 – 750 př. n. l.)** – je to období srovnatelné s Boreálem, ale ne tak studené; suché období – suchá léta v průměru o 1 – 2°C vyšší než v současnosti, zimy podstatně chladnější než dnes; výrazně kontinentální klima

Výška postavy ženy v průběhu staletí

– představuje klíčové období evropských dějin;
v našich podmínkách představuje subboreál nejvíc katastrofické období celého holocénu

– v době lužické kultury, tj. přibližně kolem roku 1000 př. n. l. došlo k náhlé změně životního prostředí – dá se hovořit o enviromentální krizi či dokonce o ekologické katastrofě; můžeme ji označit podle kultury, jako „lužickou krizi“

- **Subatlantik** (750 př. n. l. – 600 n. l.) – mírné zhoršení klimatu – roky jsou celkově studenější a vlhčí (podnebí více oceáničtější než v současnosti); vlhčí klima však umožnilo pěstování obilí i na místech dnes málo příznivých (např. na africkém pobřeží)
- **Subrecent** (od 600 n. l.) – klima současného typu s výraznými vlhkostními a teplotními výkyvy; ze středověku doloženo tzv. malé klimatické optimum (875 – 1194, Velká Morava, v Grónsku rostly stromy). (*podle Svobody, 2003*)

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Tab. č. 1: Přehled archeologických a klimatických období (podle Buchvaldka, 1985)

Absolutní stáří	Běžné dělení	Nově navržené dělení	Vývoj biocenóz		Archeologická periodizace	Období	
1000	SUBATLANTIK	SUBRECENT	Vznik současné kulturní krajiny		DOBA ŘÍMSKÁ A STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ	STŘEDOVĚK	mladší
0		SUBATLANTIK	Středověké odlesnění				
-1000	SUBBOREÁL	SUBBOREÁL	Hlavní rozmach bukojedlových lesů		DOBA BRONZOVÁ	DOBA ŽELEZNÁ	střední
-2000		EPIATLANTIK	Intenzivní odlesnění a pastva				
-3000			Postupné šíření buku, jedle a habru				
-4000	ATLANTIK	ATLANTIK	Vytvoření pásma bučin na úkor smíšených doubrav i smrčín		NEOLIT	MEZOLIT	starší
-5000			Vznik vegetačních stupňů dnešního typu				
-6000		Hlavní rozmach smíšených doubrav		Počátek buku a jedle			
-7000		Na horách smrčiny Vymizení zbytků nezapojených porostů					
-8000	BOREÁL	BOREÁL	S v ě t l á t a j g a borovice, bříza	Nástup smíšených doubrav	Subkontinentální step	starší	
-9000	PREBOREÁL	PREBOREÁL		Šíření smrku			
-9000	MLADÝ DRYAS	MLADÝ DRYAS	Zalesnění		PALEOLIT	PLEISTOCÉN	Pozdní glaciál
-10 000	ALLERÖD	ALLERÖD	Řidká tajga Chladná step				
-10 000	STARÝ DRYAS	STARÝ DRYAS	Zalesnění Ojediněle náročné dřeviny		PALEOLIT	PLEISTOCÉN	Pozdní glaciál
-10 000	STARÝ DRYAS	STARÝ DRYAS	Převládá chladná step				

3. MĚŘENÉ KOSTI – HUMERUS A FEMUR

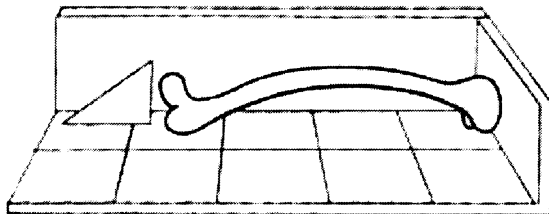
Svou práci jsem založila na výpočtu výšky postavy ženy podle dlouhých kostí, konkrétně podle kosti pažní (*humerus*) a kosti stehenní (*femur*). Tyto kosti jsem si vybrala proto, že při počítání výšky postavy podle metody Bacha, kterou jsem si zvolila, jsou tyto kosti nejvhodnější.

Měření jsem prováděla pouze na osteometrické měřicí desce. (obr. č. 1)

Osteometrická deska

Kosti se měří na osteometrické desce tak, že se jedním měrným bodem dotýkají jednoho ze svislých prkének a druhým pohyblivé destičky. Hodnota rozměru se odečítá v milimetrech.

Obr. č. 1: Osteometrická deska (obrázek podle Fettra, 1967)

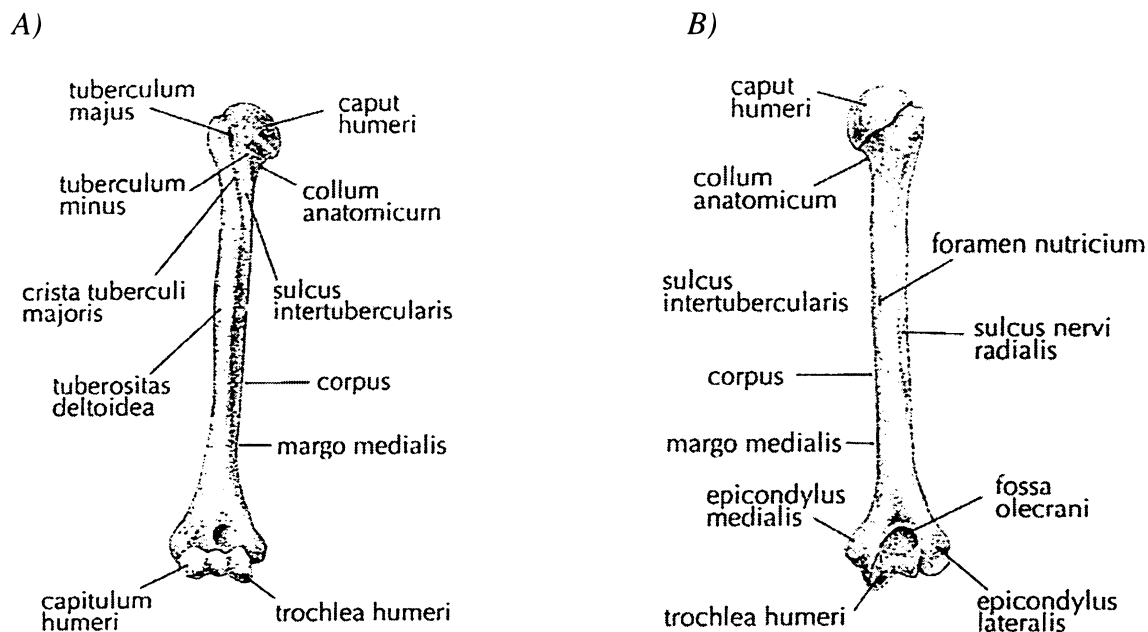
3.1. HUMERUS (KOST PAŽNÍ)

3.1.1 Popis kosti

Kost pažní je typická dlouhá kost, tvořená střední diafýzou a dvěma koncovými epifýzami – proximální a distální. Proximální konec (hlavic) tvoří hlava (caput humeri) a navazuje na ni krček (collum anatomicum). Na přední straně se nacházejí velký (tuberculum majus) a malý hrbol (tuberculum minus). Mezi těmito hrboly probíhá brázda (sulcus intertubercularis), do níž se vkládá šlacha dvouhlavého svalu (caput longum m. bicipitis). Pod oběma hrboly je kost zúžena; zúžení se nazývá collum chirurgicum. V tomto místě se kost pažní často láme. Tělo (corpus) nese vpředu laterálně deltovou drsnatinu – tuberositas deltoidea.

Distální konec tvoří epicondylus lateralis a epicondylus medialis, pod kterými následují dvě plošky kloubní: hlavička (capitulum humeri) – zajišťuje kloubní spojení s kostí vřetenní – a kladka (trochlea) pro skloubení s kostí vřetenní. Nad capitulem humeri je vpředu fossa radialis, nad trochleou fossa coronoidea, do níž při ohnutí zapadá výběžek kosti loketní – processus coronoideus. Na dorsální straně je hluboká fossa olecrani, do které při natažení zapadá výběžek loketní (olecranon ulnae). (podle Stloukala, 1999, podle Fettra, 1967)

Obr. č. 2: Humerus – pohled zepředu (A) a zezadu (B) (obrázek podle Stloukala, 1999)

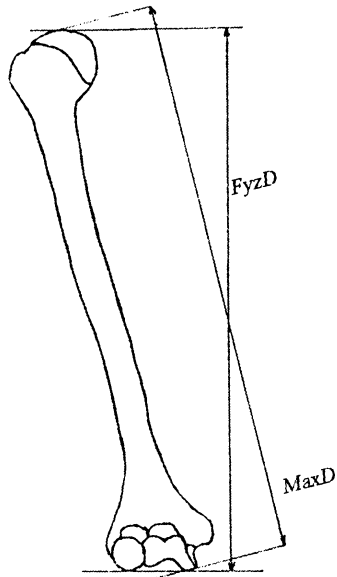

3.1.2 Míry na humeru

Ze všech měr jsem ke svým výpočtům potřebovala pouze největší délku kosti. Pro srovnání uvádím také definici fyziologické délky kosti.

- Největší délka humeru (MaxD) – přímá vzdálenost nejvyššího bodu na hlavicí humeru od nejvíce vzdáleného bodu na kladce. Caput humeri se při měření dotýká svislé stěny měřicí desky. (obr. č. 3)
- Fyziologická délka humeru (FyzD) – Přímá vzdálenost nejvyššího bodu na hlavicí humeru od nejvíce vzdáleného bodu na hlavičce. Osa kosti musí při měření probíhat rovnoběžně s podélnou osou měřicí desky. (obr. č. 3) (podle Fettra, 1967)

Obr. č. 3: Míry na humeru (obrázek podle Fettra, 1967)

Vysvětlivky:

MaxD – největší délka

FyzD – fyziologická délka

3.2 FEMUR (KOST STEHENNÍ)

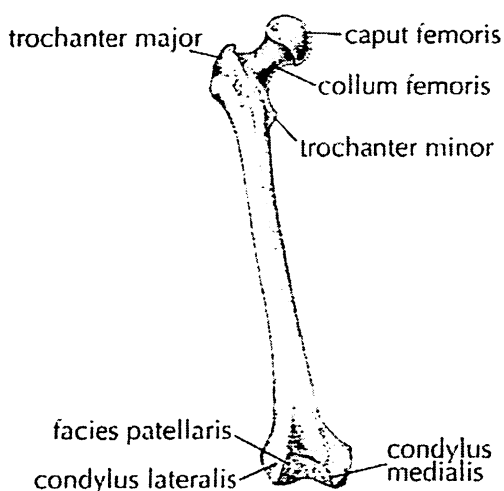
3.2.1 Popis kosti

Kost stehenní je nejmohutnější a nejdelší kost v těle. Skládá se z hlavice (caput femoris), krčku (collum femoris), z těla (corpus femoris) a z distálního konce. Krček se napojuje na tělo pod úhlem asi 125°. Tento úhel se nazývá kolodiafyzární. Přední strana krčku femoru je plošší, zadní je vypouklejší. Z proximálního konce těla stehenní kosti vybíhají dva chocholíky – velký (trochanter major), na straně laterální a malý (trochanter minor), na straně mediální.

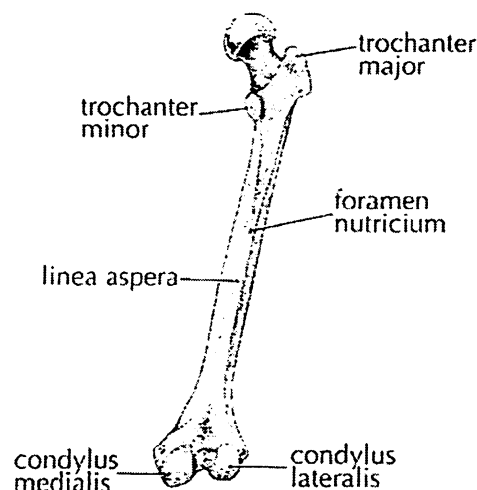
Distální konec stehenní kosti vybíhá bočně v malé hrbolky, epicondylus medialis a epicondylus lateralis. Pod epikondyly následují hrboly kloubní (condylus medialis a condylus lateralis), jež vpředu spojuje prohnutá facies patellaris, do níž se vkládá patela. Vzadu jsou oba kondyly odděleny hlubokým zářezem, který se nazývá fossa intercondylaris. Kloubní hrboly zajišťují spojení s kostí holenní (*tibia*). (podle Stloukala, 1999, podle Fettra, 1967)

Obr. č. 4: Femur – pohled zepředu (A) a zezadu (B) (obrázek podle Stloukala, 1999)

A)

B)

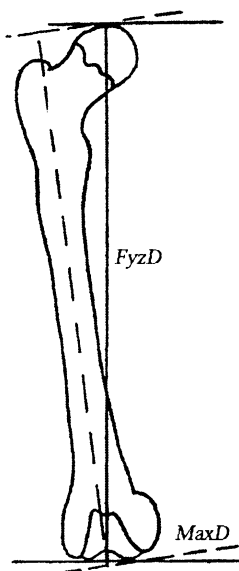
3.2.2 Míry na femuru

Ze všech měř jsem ke svým výpočtům potřebovala pouze největší délku kosti. Pro srovnání uvádím také definici fyziologické délky kosti.

Měření jsem prováděla pouze na měřicí desce. (obr. č. 1)

- Největší délka femuru (MaxD) – Vzdálenost nejvyššího bodu na hlavici od nejvíce vzdáleného bodu na mediálním (nebo vzácně laterálním) kondylu. Při měření se zpravidla dotýká mediální kondylus svislé stěny měřicí desky. Posuvní destička se přikládá k hlavici a mírným obloukovým posunem hlavice se hledá největší vzdálenost. (obr. č. 5)
- Fyziologická délka femuru (FyzD) – Vzdálenost nejvyššího bodu na hlavici od roviny, která se dotýká spodních ploch obou kondylů. Při měření se oba kondyly dotýkají svislé stěny měřicí desky. (obr. č. 5) (podle Fettra, 1967)

Obr. č. 5: Míry na femuru (obrázek podle Fettra, 1967)

Vysvětlivky:

MaxD – maximální délka

FyzD – fyziologická délka

4. URČOVÁNÍ POHLAVÍ NA KOSTŘE

Data pro zpracování, která jsem měla k dispozici mohu rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří údaje, které jsem získala z inventáře Antropologického oddělení Národního muzea v Praze a archivu katedry antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy university v Brně. V kartách bylo uvedeno pohlaví, věk, zda se jednalo o nedospělého či dospělého jedince, doba či kultura a naleziště. Jedince, u kterých nebylo jasné pohlaví a to zda se jedná o dospěléce, jsem předem vyřadila a do svého výzkumu nezahrnula.

Za druhou skupinu považuji ty údaje, které jsem sama naměřila. První měření probíhalo v depozitáři Národního muzea v Praze v Horních Počernicích. Kostrový materiál je zde uložen v papírových krabicích, které jsou polepeny štítkem s čísly kostí uvnitř krabice. Druhé měření jsem absolvovala v depozitáři Moravského zemského muzea v Brně. Materiál zde byl umístěn stejným způsobem jako v Praze.

Jak v muzeu v Praze, tak v Brně, nebylo u všech kostí určeno pohlaví. To pro mě bylo velmi důležité, jelikož moje práce se týká pouze žen a práce mé kolegyně výhradně mužů. U těch jedinců, u kterých nebylo předem určeno pohlaví, jsme ho určovaly při měření.

Následuje přehled pro určování pohlaví podle lebky a pánve, podle kterých jsem se při určování řídila.

4.1 Lebka (cranium)

Studium lebky je v antropologii velmi důležité a tvoří speciální část antropologie, která se nazývá kranologie. Na lebce je soustředěno velké množství znaků, které mohou identifikovat zkoumaného jedince. Podle lebky můžeme určit pohlaví a věk osoby, jejíž kostra se zachovala. Slouží také k určení příslušnosti a antropologického typu lidí z dob historických a prehistorických. *(podle Fettra, 1967)*

První pozorování pohlavních rozdílů pocházejí již z 18. století. Základem formulací sexuálních rozdílů na lebce se staly Brocovy práce z let 1868 a 1875. Pro pohlavní

Výška postavy ženy v průběhu staletí

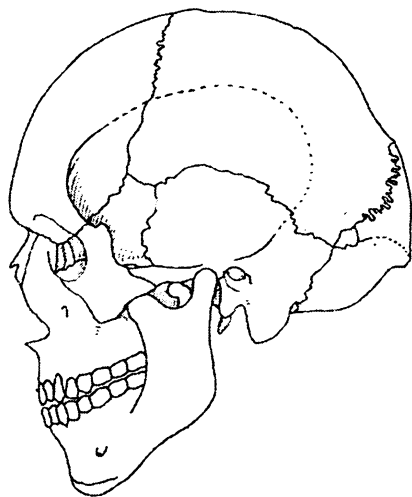
diagnózu Broca používal dvě skupiny znaků, skupinu znaků hlavních a skupinu znaků vedlejších.

K hlavním znakům podle Brocy patří rozvoj glabely, profil čela (tzv. Eckerova známka), rozvoj nadobočních oblouků a zevního týlního hrbolu. K vedlejším řadí velikost čelních a temenních hrbolů, proc. styloideus, incisura mastoidea digastrica, crista supramastoidea, hloubku fossa canina, kraj dolního okraje lící kosti, rozvoj proc. alveolaris, sílu těla a šířku větví dolní čelisti a vývoj proc. coronoideus. (podle *Stloukala, 1999*)

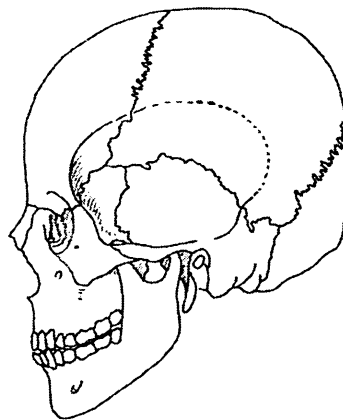
Podle A. Hrdličky a L. Borovanského lze určit pohlaví u 90% lebek také podle znaků uvedených v tabulce č. 1. Rozdíly na obou lebkách jsou patrné z obr. č. 1 a 2. Kromě pohlaví může lebka vypovídat i o stáří zkoumané osoby.

Obr. č. 6: Lebka muže

(oba obrázky podle *Fettra, 1967*)

Obr. č. 7: Lebka ženy

4.2 Dolní čelist (mandibula)

Pohlaví jedince lze také určit podle dolní čelisti (mandibuly). Dolní čelist se skládá z parabolicky ohnutého těla (corpus mandibulae), k němuž se dorzálně připojují dvě ramena (rami mandibulae).

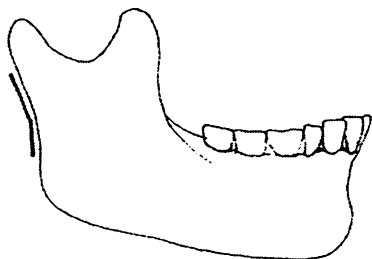
U většiny žen je zadní okraj ramene mandibuly přímý a pokud je pozorováno zakřivení, potom se vyskytuje výše, v blízkosti krčku. U mužů je naopak zakřivení výrazné a najdeme ho ve výši okluzní roviny.

K chybné diagnóze může dojít i při některých onemocněních, jako např. při Pagetově chorobě, při které jsou ženské čelisti maskulinizovány, nebo při deformacích pro lepru, syfilis či traumatický proces, kde může dojít k chybám na obě strany. (podle Stloukala, 1999)

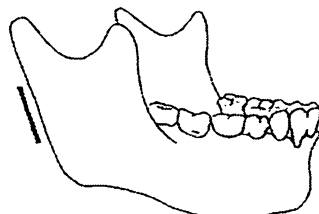
Rozdíly mezi mužskou a ženskou čelistí jsou vidět na obr. č. 8 a 9.

Obr. č. 8: Dolní čelist muže

(oba obrázky podle Stloukala, 1999)

Obr. č. 9: Dolní čelist ženy

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Tab. č. 2: Přehled morfologických diagnostických znaků na lebce u mužů a žen (podle Stloukala, 1999)

znak / pohlaví	muži	ženy
robusticita, velikost	větší a mohutnější	malá, gracilní a lehká
kapacita mozkovny	větší kapacita	menší kapacita
obličejová část	větší	menší
svalové úpony	silně vyznačeny	slabě vyznačeny
kořen nosu	značný ohyb v sutura frontonasalis	frontonasální přechod je plynulý
arcus superciliares	jsou vyznačeny	nejsou vyznačeny
očnice	horní okraj očnice je tupý	horní okraj očnice je ostrý
profil čela	čelo je klenuté, nestoupá prudce vzhůru	čelo je kolmé
tubera frontalia	nejsou vyznačena	jsou zřetelně vyznačena
protuberantia occipitalis externa	silně vystupuje	je slabá
processus mastoideus	je velký	je malý
foramen magnum	foramen magnum ossis occipitalis je velké	foramen magnum ossis occipitalis je malé
tuberositas masseterica	na úhlu mandibuly je vyznačena	při úhlu mandibuly je slabá
dolní čelist	brada prominuje a mandibula v symfýze je vysoká	výška dolní čelisti v symfýze je nízká
tuberculum marginale	je silně vyvinuto	chybí
zubní oblouk	větší, zaoblený	malý s menším poloměrem zakřivení

4.3 Pánev (pelvis)

Tvarové rozdíly na pánvi umožňují určit zda se jedná o pánev mužskou či ženskou. Pohlavní rozdíly jsou na pánvi slabě naznačeny již v době fetální, zřetelně se však vytvářejí v období pohlavního dospívání.

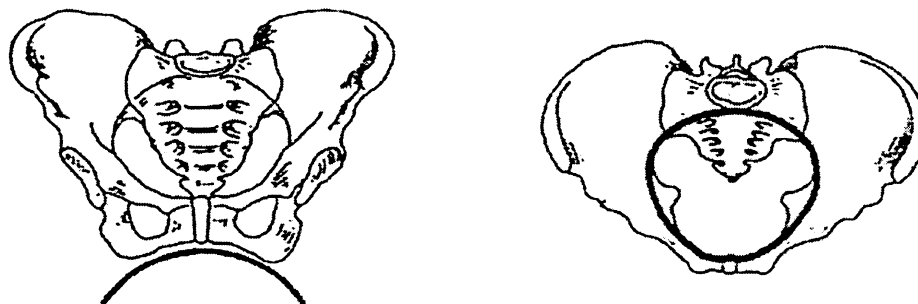
Spolehlivou pohlavní diagnózu pánve lze úspěšně stanovit pouze u normálních jedinců. Při určování pohlaví u patologických pánví je nutné si uvědomit sílu a směr ovlivnění pohlavních rozdílů přítomnou vadou či odchylkou. *(podle Borovanského, 1976)*

Přehled morfologických diagnostických znaků na pánvi je přehledně uveden v tabulce č. 2. Rozdíl mezi mužskou a ženskou pánví je patrný z obr. č. 10 a 11.

Obr. č. 10: Mužská pánev (obrázek podle Stloukala, 1999)

Obr. č. 11: Ženská pánev (obrázek podle Stloukala, 1999)

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Tab. č. 3: Přehled morfologických diagnostických znaků na pánvi u mužů a žen (pode Stloukala, 1999)

znak	muži	ženy
pánev	masivní, hrubý povrch	gracilní, hladký povrch
tvár pánve	nálevkovitý, vertikálně orientovaný	předozadně oploštělý horizontálně orientovaný válec
vchod do malé pánve	srdčitý s vyčnívajícím promontoriem	ledvinovitý
subpubický úhel	ostrý (70 - 75 stupňů)	se široce otevřenými větvemi (90 - 95 stupňů)
symfýza	vysoká	nízká
tělo stydké kosti	trojúhelníkovité	čtyřúhelníkovité
ischiopubická větev	náhlé vytočení v crista phalica	mírně a plynule vytočena
tvár incisura ischiadica major	užší, hlubší, asymetrická, tvár obráceného „J“	mělkčí, ramena se rozbíhají v široké symetrické „V“
tuberculum piriformis	vytvořeno	zřídka vytvořeno
tvár facies auricularis	ramena svírají ostřejší úhel, často zasahuje na S2	menší, často zasahuje na S3
zaškrcení dol. ram. fac. aur.	není zaškrcení	zaškrcení přítomno
arc composé	přední okraj fac. auric. plynule navazuje na oblouk velkého sedacího zářezu	oba oblouky se v prodloužení protínají
spina ischiadica	plošně hranatá	hrotnatá
foramen obturatum	velký, oválný s delší vertikální osou	menší, trojúhelníkovitý
sulcus praeauricularis	úzký s rovnoběžnými hranami	hluboký, široký s jamkami oddělenými navzájem septy
acetabulum	velké, směřuje laterálně, průměr přibližně rovný délce stydké kosti	malé, směřuje anterolaterálně, průměr menší než délka stydké kosti

Výška postavy ženy v průběhu staletí

crista iliaca	výrazné esovité zakřivení	méně esovitě zakřivená, více obloukovitá

Všechny prezentované znaky jak na pánvi, tak na lebce, jsou uvedeny v krajních polohách. Ve skutečných případech však nejsou alternativní, ale jejich vyjádření může mezi oběma krajními polohami plynule přecházet.

5. POUŽITÉ STATISTICKÉ CHARAKTERISTIKY

K popisu a srovnání naměřených souborů jsem použila tyto popisné charakteristiky: aritmetický průměr, medián, směrodatnou (standardní) odchylku, střední (standardní) chybu průměru. U každého souboru dat jsem pro přehlednost také určila minimum, maximum, rozpětí a počet naměřených hodnot.

Všechny zmíněné charakteristiky jsem vypočítala pomocí statistického programu NCSS 97, pro kontrolu však uvádím definice těchto charakteristik.

- *Aritmetický průměr - \bar{x}*

Průměr je základní statistickou charakteristikou číselného výběru. Charakterizuje polohu (střed výběru) souboru dat na škále měření. Má smysl pouze pro hodnoty vyjádřené v kvantitativním měřítku. (*podle Havránka, 1993*)

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i \quad (1)$$

kde n ... četnost daného souboru,

x_i ... zjištěná hodnota znaku u i -té měřené položky

- *Medián - \tilde{x}*

Medián je charakteristikou polohy. Rozděluje zjištěné hodnoty na dvě stejně početné části. Nezávisí na nejmenších a největších hodnotách (na rozdíl od průměru). (*podle Stloukala, 1999*)

$$\tilde{x} = \frac{1}{2} \left(x_{\left(\frac{n}{2}\right)} + x_{\left(\frac{n}{2}+1\right)} \right), \text{ pro } n - \text{sudé} \quad (2)$$

$$\tilde{x} = x_{\left(\frac{n+1}{2}\right)}, \text{ pro } n - \text{liché} \quad (3)$$

kde n ... četnost daného souboru

▪ *Směrodatná odchylka (standardní odchylka) – s*

Směrodatná odchylka je charakteristikou variability. Charakterizuje rozptýlenost měřené veličiny. Je to odmocnina z rozptylu a na rozdíl od něj má stejný fyzikální rozměr jako výchozí měření. (podle Stloukala, 1999)

$$s = \sqrt{\frac{1}{n-1} \left(\sum_{i=1}^n x_i^2 - n\bar{x}^2 \right)} \quad (4)$$

kde n ... četnost daného soubor

\bar{x} ... aritmetický průměr

x_i ... zjištěná hodnota znaku u i-té měřené položky

▪ *Střední chyba průměru (standardní chyba) - $S_{\bar{x}}$*

Střední chyba průměru charakterizuje přesnost našeho odhadu střední hodnoty. [12]

$$S_{\bar{x}} = \frac{s}{\sqrt{n}} \quad (5)$$

kde n ... četnost souboru

s ... směrodatná odchylka

6. POUŽITÉ STATISTICKÉ METODY

6.1 Analýza rozptylu jednoduchého třídění

Speciální model analýzy rozptylu, kdy se porovnávají populační průměry v k populacích, odhadované pomocí nezávislých výběrů. Bezprostřední zobecnění dvouvýběrového t -testu na k nezávislých výběrů.

Předpokládáme, že:

Y_{11}, \dots, Y_{1n_1} je náhodný výběr z rozdělení $N(\mu_1, \sigma^2)$,

Y_{21}, \dots, Y_{2n_2} je náhodný výběr z rozdělení $N(\mu_2, \sigma^2)$,

...

Y_{k1}, \dots, Y_{kn_k} je náhodný výběr z rozdělení $N(\mu_k, \sigma^2)$.

Rozptyl σ^2 je pro všechny výběry stejný, ale populační průměry $(\mu_1, \mu_2, \dots, \mu_k)$ jsou různé.

Musí platit předpoklad, že všech $n = \sum_{i=1}^k n_i$ náhodných veličin je nezávislých.

Testujeme zde nulovou hypotézu, že všechny střední hodnoty jsou stejné:

$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k$ proti alternativě, že alespoň dvě z nich nejsou stejné. (podle Zváry, 2001)

6.2. Kruskal-Wallisův test

Tento test je neparametrická „náhrada“ za analýzu rozptylu jednoduchého třídění v případě, že není splněna podmínka normality. Jestliže se pochybuje o normalitě, je vždy jistější použít tento test.

Opět musí platit předpoklad, že všech $n = \sum_{i=1}^k n_i$ náhodných veličin je nezávislých.

Každému pozorování se přiřadí jeho pořadí R_{it} , jaké by toto pozorování dostalo po spojení všech výběrů. Takto zjištěná pořadí se pak použijí v nepatrně změněné analýze rozptylu jednoduchého třídění místo původních pozorování. Pokud platí nulová hypotéza, pak jsou data dokonale promíchána a průměrná pořadí v jednotlivých souborech jsou podobná.

Nulová hypotéza H_0 je ta, že všechny populace mají identické distribuční funkce oproti alternativní hypotéze H_1 , která předpokládá, že nejméně dvě populace se liší s ohledem na pořadí (medián). (*podle programu NCSS*)

poznámka:

nulová hypotéza – Tvrzení o pravděpodobnostním modelu, o jehož pravdivosti chceme rozhodnout. Zjednodušuje uvažovaný model, zpravidla se jej snažíme vyvrátit.

hladina testu (α) – Pravděpodobnost, s jakou zamítneme nulovou hypotézu, když tato platí.

síla testu ($1 - \beta$) – Pravděpodobnost, s jakou zamítneme nulovou hypotézu, když tato neplatí.

dosažená hladina testu (p) – Pravděpodobnost, s jakou bychom dostali výsledek stejně nebo ještě více odporující nulové hypotéze. Je-li $p \leq \alpha$, pak se nulová hypotéza zamítá. (*podle Zváry, 2001*)

6.3 Vyloučení odlehlých pozorování

K vyloučení odlehlých pozorování se používají rezidua. K jejich určení slouží funkce z NCSS 97 „multiple regression“.

Pro vyhledání chybných či odlehlých pozorování se používají studentizovaná (standardizovaná) rezidua. Studentizovaná (standardizovaná) rezidua jsou normované odchylky skutečných hodnot od očekávané hodnoty. Každý z těchto reziduí má známé t-studentovo rozdělení s jedním stupněm volnosti (a pro velké výběry normované normální rozdělení).

Experimentálně jsem určila hodnotu 3, jako optimální pro určení odlehlých hodnot. Jestliže absolutní hodnota výsledného rezidua byla větší než 3, pak jsem hodnotu považovala za odlehlou a vyloučila jsem ji ze svého pozorování.

Pro přehlednost jsem k výpočtu přiřadila také diagramy reziduí. (viz str. 98 a 105)

6.4 Grafické znázornění dat

6.4.1 Histogram (sloupcový diagram)

Histogram je typ grafu skupinových dat, kde počet hodnot v každém souboru je zastoupen rozlohou obdélníkového rámečku. Tyto rámečky jsou vykreslovány jeden vedle druhého bez mezer, což ukazuje na to, že každá hodnota je možná.

Ideální tvar pro určení normality je zvoncovité symetrické rozložení. *(podle Havránka, 1993, podle programu NCSS)*

6.4.2 Error bar chart (diagram střední chyby)

Bodový graf či diagram je způsob jak získat informace pomocí délek sloupců. Sloupce jsou vykresleny horizontálně nebo vertikálně. Jestliže jsou vykresleny vertikálně, pak může být graf nazýván sloupcovým či blokovým grafem.

Diagram střední chyby graficky znázorňuje tabulky průměrů a středních chyb (nebo standardních odchylek). *(podle Havránka, 1993, podle programu NCSS)*

6.4.3 Residual plot (diagram reziduí)

Bodový diagram, který zobrazuje rezidua. Můžeme z něho vidět, které hodnoty jsou odlehlé.

6.4.4 Normal probability plot (diagram normality)

Jestliže základní rozložení dat je normální, tento diagram bude rovná čára. Odchyly od této čáry ukazují na různý typ nenormality. Zakřivení na obou koncích grafu značí dlouhé či krátké konce rozdělení. Konvexní nebo konkávní zakřivení značí nedostatek symetrie. Mezery, roviny či segmenty v diagramu ukazují na určitou vlastnost, která vyžaduje bližší zkoumání. *(podle Havránka, 1993)*

6.4.5 Linear regression plot (diagram lineární regrese)

Diagram zobrazuje hodnoty a regresní přímku. Tento diagram je velmi užitečný k nalezení nelinearity. *(podle Havránka, 1993)*

7. METODY PRO VÝPOČET VÝŠKY PODLE DLOUHÝCH KOSTÍ

7.1 Historie výpočtu výšky postavy u dospělých

- **Orfila (1848)** (*podle Orfila, 1848*)

K výpočtu výšek postav mu posloužilo více než 50 zemřelých a 20 koster. Jeho údaje jsou založeny na empirickém určení koeficientů délek kostí, bez statistického zhodnocení variability. Nebral zde ani v úvahu zákonitosti vztahů mezi délkou kostí a výškou postavy. Z tohoto důvodu mají vytvořené koeficienty pouze historický význam.

- **Rollet (1889)** (*podle Rolleta, 1889*)

Ke svým výpočtům použil výsledky měření na stu pitvaných tělech (50 mužů a 50 žen) Francouzů z lyonské nemocnice, kteří byli ve věku 24 – 99 let. Výška postav těchto těl, byla určována posmrtně. K výpočtu délky těla použil naměřené hodnoty na „čerstvých“ kostech se zachovalými chrupavkami. Později tyto kosti měřil suché, a rozdíl délek byl 2 mm. Tuto hodnotu je nutné přičíst k naměřeným délkám kostí.

7.2 Jednotlivé metody pro stanovení výšky postavy

- **Metoda podle Manouvriera (1893)**

Pro stanovení tělesné výšky na základě délky dlouhých kostí se používají Manouvrierovy tabulky.

Tyto tabulky pocházejí z roku 1893. Jejich použití patří k metodám klasické antropologie. Byly schváleny a doporučeny jako mezinárodní pomůcka komisí pro sjednocení antropometrických měr na sjezdu v Ženevě roku 1912 a umožňují srovnání s řadou souborů, které byly s jejich pomocí hodnoceny.

Podkladem pro sestavení tabulek bylo proměření tělesné výšky mnoha osob před pitvou a jejich jednotlivých kostí po vypitvání. Tyto čerstvé kosti měly na kloubních ploškách ještě chrupavčitou vrstvu. Proto se u exhumovaných nebo macerovaných kostí připočítávají ke změřené délce ještě 2 mm na chrupavku. Pak se v tabulce vyhledají

Výška postavy ženy v průběhu staletí

odpovídající hodnoty. Od této se nakonec odečtou 2 cm, protože těla mrtvých jsou přibližně o 2 cm delší než byla výška postavy za života. (podle Fettra, 1967)

Tab. č. 4: Manouvrierovy tabulky (ženy) (podle Fettra, 1967)

Fibula [mm]	Tibia [mm]	Femur [mm]	Výška těla [mm]	Humerus [mm]	Radius [mm]	Ulna [mm]
283	284	363	1400	263	193	203
288	289	368	1420	266	195	206
293	294	373	1440	270	197	209
298	299	378	1455	273	199	212
303	304	383	1470	276	201	215
307	309	388	1488	279	203	217
311	314	393	1497	282	205	219
316	319	398	1513	285	207	222
320	324	403	1528	289	209	225
325	329	408	1543	292	211	228
330	334	415	1556	297	214	231
336	340	422	1568	302	218	235
341	346	429	1582	307	222	243
351	358	443	1612	318	230	247
356	364	450	1630	324	234	251
361	370	457	1650	329	238	254
366	376	464	1670	334	242	258
371	382	471	1692	339	246	261
376	388	478	1715	344	250	264
Průměrný koeficient pro kosti menší						
4,88	4,85	3,87	X	5,41	7,44	7,00
Průměrný koeficient pro kosti větší						
4,52	4,42	3,58	X	4,98	7,00	6,49

Poznámka: Je-li kost delší nebo kratší, než jsou hodnoty uvedené v tabulce, násobí se délka kosti průměrným koeficientem.

➤ **Metoda podle Telkkä (1950)**

Telkkä zpracoval výsledky měření na kostech Finů, kteří jsou jednou z vyšších populací. Měřil kosti 115 mužů a 39 žen ve věku 42 – 50 let.

U této metody se změří největší projekční délka humeru, fyziologická délka radiu a ulny a největší délka femuru, tibie a fibuly. (*podle Fettra, 1967*)

Ženy: $VP = (H - 30,7) \cdot 2,7 + 156,8$

$$VP = (R - 20,8) \cdot 3,1 + 156,8$$

$$VP = (U - 21,3) \cdot 3,3 + 156,8$$

$$VP = (F - 41,8) \cdot 1,8 + 156,8$$

$$VP = (T - 33,1) \cdot 1,9 + 156,8$$

$$VP = (Fi - 32,7) \cdot 2,3 + 156,8 \text{ (hodnoty se do vzorců dosazují v cm)}$$

Vysvětlivky: **H** – Humerus, **R** – Radius, **U** – Ulna, **F** – Femur, **T** – Tibia, **Fi** – Fibula

➤ **Metoda podle K. Pearsona (1899)**

K. Pearson použil materiál Rolleta (viz výše), ale výšku postavy vypočítal na základě lineární regrese a korelace rozměrů. Společně Lee a Pearson (v roce 1897) vypočítali korelační koeficienty mezi délkou kostí a délkou těla, později Pearson (v roce 1899) sám zpracoval formule.

Ještě před měřením odečetl od délky těla mrtvých jedinců u mužů 1,2 cm a u žen 2 cm. Poté u jednotlivých dlouhých kostí změřil jejich největší délky, od kterých musel odečíst 2 mm (pro výpočet tabulky pro suché kosti). (*podle Fettra, 1967*)

Ženy: A) $VP = F \cdot 1,95 + 72,84$

$$VP = H \cdot 2,75 + 71,48$$

$$VP = T \cdot 2,35 + 74,77$$

$$VP = R \cdot 3,34 + 81,22$$

B) $VP = (F + T) \cdot 1,13 + 69,15$

$$VP = F \cdot 1,12 + T \cdot 1,13 + 69,57$$

$$VP = (H + R) \cdot 1,63 + 69,91$$

$$VP = H \cdot 2,58 + R \cdot 0,28 + 70,54$$

$$VP = F \cdot 1,34 + H \cdot 1,03 + 67,44$$

$$VP = F \cdot 0,78 + T \cdot 1,12 + H \cdot 1,06$$

$$- R \cdot 0,71 + 67,47$$

Vysvětlivky: **H** – Humerus, **R** – Radius, **F** – Femur, **T** – Tibia

➤ **Metoda podle Breitingera (1937) pro muže a Bacha (1965) pro ženy**

Breitinger se při svých výpočtech opíral o hodnoty délek dlouhých kostí zjištěné na živých jedincích. Předpokládal, že chyby, kterých se dopustil při nepřesném měření dlouhých kostí na živých jedincích, jsou kompenzovány eliminací rozdílu mezi délkou těla mrtvých a výškou postavy živých jedinců a také tím, že mohl použít mnohem větší množství naměřených hodnot. Při měření 2428 studentů a sportovců z Mnichova, s průměrným věkem 26 let a s průměrnou výškou postavy 170,1 cm, zjišťoval výšku postavy, délku paže, délku předloktí, délku stehna a délku bérce. Rovnice pro výpočet výšky stanovil pouze pro muže.

Bach vypracoval stejným způsobem rovnice pro výpočet výšky pro ženy. Měření prováděl na 500 studentkách z Jeny, které měly průměrnou výšku postavy 161,8 cm a průměrný věk 23,4 let. *(podle Stloukala, 1999)*

Ke stanovení výšky postavy se užívají jak tabulky, tak původní regresní rovnice.

Ženy:

$$\text{VP} = 98,38 + 2,121 \cdot H_1 + 3,9 \text{ cm}$$

$$\text{VP} = 99,44 + 2,121 \cdot H_2 + 3,9 \text{ cm}$$

$$\text{VP} = 116,89 + 1,925 \cdot R_{1b} + 4,5 \text{ cm}$$

$$\text{VP} = 106,69 + 1,313 \cdot F_1 + 4,1 \text{ cm}$$

$$\text{VP} = 95,91 + 1,745 \cdot T_{1b} + 3,9 \text{ cm}$$

Vysvětlivky: H_2 – celková délka Humeru, stanovena na základě 20 rentgenových snímků odečtením 0,5 cm od délky paže

H_1 – největší délka Humeru, vznikla přičtením 0,7 cm k hodnotě H_2

R_{1b} – paralelní délka Radia, byla stanovena z délky předloktí tak, že od ní byla odečtena průměrná tloušťka kloubní chrupavky 0,2 cm

F_2 – celková délka Femuru, odpovídá 92,93% délky stehna mezi body ilio-spinale a tibiale

F_1 – největší délka Femuru, vznikla připočtením 0,3 cm k F_2

T_{1b} – mediální délka Tibie, byla určena odečtením průměrné tloušťky chrupavek 0,6 cm od délky bérce

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Tab. č. 5: Bachova tabulka (ženy) (podle Bacha, 1965)

Humerus [mm]		Radius [mm]	Výška těla [cm]	Femur [mm]	Ulna [mm]
maximální délka	celková délka	paralelní délka		maximální délka	mediální délka
220	215	146	145	292	281
224	219	151	146	299	287
229	224	156	147	307	293
233	229	162	148	315	298
239	234	167	149	322	304
243	238	172	150	330	310
248	243	177	151	337	316
253	248	182	152	345	321
257	252	187	153	353	327
262	257	193	154	360	333
267	262	198	155	368	339
272	267	203	156	375	344
276	271	208	157	383	350
281	276	213	158	391	356
286	281	219	159	398	361
290	285	224	160	406	367
295	290	229	161	414	373
300	295	234	162	421	379
305	300	239	163	429	384
309	304	245	164	436	390
314	309	250	165	444	396
319	314	255	166	452	402
323	318	260	167	459	407
328	323	265	168	467	413
333	328	271	169	474	419
338	333	276	170	482	425
342	337	281	171	490	430
347	342	286	172	497	436
352	347	291	173	505	442

Výška postavy ženy v průběhu staletí

356	351	297	174	513	447
361	356	302	175	520	453

➤ Metoda podle Trotterové a Glesslerové (1952)

Ke stanovení výšky postavy se užívají jak tabulky, tak původní regresní rovnice, které jsou vhodnější při výpočtu výšky u větší populace. U této metody se vždy měří maximální délka kosti. *(podle Trottra, 1952)*

Ženy:

$$\text{VP} = 98,38 + 2,121 \cdot \text{H}_1 + 3,9 \text{ cm}$$

$$\text{VP} = 99,44 + 2,121 \cdot \text{H}_2 + 3,9 \text{ cm}$$

$$\text{VP} = 116,89 + 1,925 \cdot \text{R}_{1b} + 4,5 \text{ cm}$$

$$\text{VP} = 106,69 + 1,313 \cdot \text{F}_1 + 4,1 \text{ cm}$$

$$\text{VP} = 95,91 + 1,745 \cdot \text{T}_{1b} + 3,9 \text{ cm}$$

Vysvětlivky: H_2 – celková délka Humeru, stanovena na základě 20 rentgenových snímků odečtením 0,5 cm od délky paže
 H_1 – největší délka Humeru, vznikla přičtením 0,7 cm k hodnotě H_2
 R_{1b} – paralelní délka Radia, byla stanovena z délky předloktí tak, že od ní byla odečtena průměrná tloušťka kloubní chrupavky 0,2 cm
 F_2 – celková délka Femuru, odpovídá 92,93% délky stehna mezi body iliospinale a tibiale
 F_1 – největší délka Femuru, vznikla připočtením 0,3 cm k F_2
 T_{1b} – mediální délka Tibie, byla určena odečtením průměrné tloušťky chrupavek 0,6 cm od délky bérce

➤ **Metoda podle Dupertuise a Haddena (1951)**

Pro humerus se používá fyziologická délka této kosti a pro femur maximální délka (obě v cm). (*podle Škody, 1993*)

$$\text{Ženy:} \quad \mathbf{VP = Hm \cdot 3,144 + 64,977}$$

$$\mathbf{VP = Hf \cdot 3,144 + 64,977}$$

Vysvětlivky: **Hm** – maximální délka Humeru

Hf – fyziologická délka Humeru

➤ **Metoda podle Sjovolda (1990)**

Stejná rovnice pro muže i pro ženy. Pro humerus se používá fyziologická délka této kosti a pro femur maximální délka (obě v cm). (*podle Škody, 1993*)

$$\text{běloši:} \quad \mathbf{VP = Hm \cdot 4,74 + 15,26}$$

$$\mathbf{VP = Hf \cdot 4,74 + 15,26}$$

$$\text{univerzální rasa i pohlaví:} \quad \mathbf{VP = Hm \cdot 4,62 + 19}$$

$$\mathbf{VP = Hf \cdot 4,62 + 19}$$

Vysvětlivky: **Hm** – maximální délka Humeru

Hf – fyziologická délka Humeru

7.3 Problematika výpočtu výšky postavy podle dlouhých kostí

Pro výpočet výšky postavy podle dlouhých kostí již bylo publikováno mnoho metod, z nichž jsou některé uvedeny v předcházející části. Každý autor však tu svou metodu vztahoval k nějakému národu či oblasti. Proto lze říci, že žádná z těchto metod by neměla být použita univerzálně pro jakoukoli populaci. Stále se diskutuje o tom, jaká metoda je nejuniverzálnější či nejužitečnější.

Problém výběru ideální metody, která bude dávat nejpřesnější výsledky, není vyřešen. Výsledky z různých metod se mohou hodně lišit. Pro vyšší sociální vrstvy (a zvláště pro muže) lze úspěšně použít metodu Trotterové – Glesserové a Dupertuise a Haddena.

Je vhodnější použít několika rekonstrukčních formulí a získané výsledky mezi sebou porovnat. Většinou nejsou tak velké rozdíly, pokud počítáme výšku postavy podle různých kostí podle stejné metody. Větší rozdíly se však potvrdí, pokud porovnáme výsledky podle jednotlivých autorů (*viz praktická část str. 50*). Souhrnná tělesná výška je potom nejnižší u Manouvrierovy metody, nejvyšší pak u Trotterové – Glesserové.

Stejně jako u jiných metod výpočtů se také u Bachových tabulek zkoumala spolehlivost pro jejich použití. Tento výzkum byl dělán společně pro metodu podle Bacha a Breitingera v roce 1976 Hanákovou a Stloukalem (*podle Hanákové, 1976*). K tomuto výzkumu použili 54 koster (20 mužských a 34 ženských) ze 7. – 8. století z pohřebiště v Želovcích, které byly zpracovány v antropologickém oddělení Národního muzea. Původně celá skupina obsahovala více koster, ale byly vybrány jen ty, u kterých bylo možné určit délku všech čtyř dlouhých kostí, pro které jsou tabulky určeny: humerus, radius, femur a tibia.

Po prozkoumání výpočtů podle Breitingerových tabulek, byly tyto označeny za spolehlivé. Rozdíly mezi výsledky výpočtu na základě různých kostí nejsou velké.

U Bachových tabulek je to však jiné. Při výpočtu výšky postavy na základě holenní kosti (tibia) je výsledná výška postavy o mnoho nižší, než při výpočtu podle ostatních kostí. Autor těchto tabulek již sám ve své původní publikaci uváděl, že to je

Výška postavy ženy v průběhu staletí

pravděpodobně způsobeno tím, že ženy, na kterých bylo měření prováděno měly dlouhé bérce (podle Bacha, 1965).

Tab. č. 6: Ukázka vypočtených hodnot u všech 4 kostí (podle Hanákové, 1976)

<i>oblast / kost</i>	Humerus	Radius	Femur	Tibie	Průměr
Slovensko	162,8	160,4	161,8	155,4*	160,1*
Duryňsko	162,5	160,4	161,7	154,8*	160,4*

Poznámka:

Duryňsko – hodnoty naměřené a spočtené Bachem, u Slovanů z Duryňska

Slovensko – hodnoty spočtené Hanákovou a Stloukalem, pohřebiště v Želovcích

**Barevné kolonky poukazují na rozdíl mezi tibií a průměrem ze všech kostí.*

Výpočty výšky postavy podle ostatních kostí (vyjma tibie) se však již příliš neliší. Nejvyšší hodnoty můžeme získat při výpočtu podle humeru, dále podle femuru a na konec podle radia.

Rozdíl ve vypočtené výšce mezi horní (průměr humeru a radia) a dolní končetinou (průměr femuru a tibie) je 3 cm u koster ze Slovenska (viz předchozí tab. č. 6) a 3,2 cm u koster z Duryňska.

Závěr po přezkoumání Bachových tabulek je takový, že se nedoporučuje počítat výšku postavy ženy na základě tibie, protože vždy vyjde výška mnohem menší, než výška podle ostatních kostí. Zkreslení, které tato hodnota způsobí se i při použití všech čtyř kostí pohybuje od 1,5 – 2 cm. Pro jiné dlouhé kosti (humerus, femur, radius) je tato metoda vhodná. (podle Brůžka, 2005)

III PRAKTICKÁ ČÁST

1. VÝPOČET VÝŠKY POSTAVY ŽENY PŘI POUŽITÍ RŮZNÝCH METOD

Pro svůj výpočet výšek postav žen jsem si vybrala metodu podle Herberta Bacha (1965). Tuto metodu jsem si vybrala z toho důvodu, že se již po dlouhou dobu pro výpočet výšky postavy ženy v antropologickém oddělení Národního muzea používá právě tohoto postupu. Budu tedy moci (a nejen já) srovnat své výpočty s jinými již uveřejněnými výpočty pro Čechy, Moravu a Slezsko, nebo moje práce může posloužit k dalším srovnáním.

Abych ukázala, že se výpočty výšky postavy liší nejen výběrem dlouhých kostí, z jejichž délky výšku budu počítat, ale hlavně také jakou metodu výpočtu zvolím, rozhodla jsem se názorně vypočíst výšku dvou jedinců podle všech uvedených metod. Na závěr vše vyhodnotím a udělám srovnání.

Pro své výpočty jsem si vybrala následující jedince s těmito rozměry:

- a) skupina č. 1 – lineární keramika: H – 268,5 mm; F – 388 mm
- b) skupina č. 10 - stěhování národů: H – 303 mm; F – 409 mm

1.1 Metoda podle Manouvriera

a) $H - 268,5 + 2 \text{ mm} = 270,5 \text{ mm} \Rightarrow$ podle tabulky – V.P. = $144 - 2 \text{ cm} = \underline{142 \text{ cm}}$

F – $388 + 2 \text{ mm} = 390 \text{ mm} \Rightarrow$ podle tabulky – V.P. = $149,4 - 2 \text{ cm} = \underline{147,4 \text{ cm}}$

Celkový průměr: **144,7 cm**

b) $H - 303 + 2 \text{ mm} = 305 \text{ mm} \Rightarrow$ podle tabulky – V.P. = $157,6 - 2 \text{ cm} = \underline{155,6 \text{ cm}}$

F – $409 + 2 \text{ mm} = 411 \text{ mm} \Rightarrow$ podle tabulky – V.P. = $154,8 - 2 \text{ cm} = \underline{152,8 \text{ cm}}$

Celkový průměr: **154,2 cm**

(poznámka: V.P. – tělesná výška)

Výška postavy ženy v průběhu staletí

1.2 Metoda podle Telkkäa

a) $H - 26,8 \text{ cm} \Rightarrow \text{V.P.} = (H - 30,7) \cdot 2,7 + 156,8 = \underline{146,4 \text{ cm}}$

$F - 38,8 \text{ cm} \Rightarrow \text{V.P.} = (F - 41,8) \cdot 1,8 + 156,8 = \underline{151,4 \text{ cm}}$

Celkový průměr: **148,9 cm**

b) $H - 30,3 \text{ cm} \Rightarrow \text{V.P.} = (H - 30,7) \cdot 2,7 + 156,8 = \underline{155,7 \text{ cm}}$

$F - 40,9 \text{ cm} \Rightarrow \text{V.P.} = (F - 41,8) \cdot 1,8 + 156,8 = \underline{155,2 \text{ cm}}$

Celkový průměr: **155,5 cm**

(poznámka: hodnoty se do vzorců dosazují v cm)

1.3 Metoda podle K. Pearsona

a) $H - 26,8 \text{ cm} \Rightarrow \text{V.P.} = H \cdot 2,75 + 71,48 = \underline{145,2 \text{ cm}}$

$F - 38,8 \text{ cm} \Rightarrow \text{V.P.} = F \cdot 1,95 + 72,84 = \underline{148,5 \text{ cm}}$

Celkový průměr: **146,7 cm**

b) $H - 30,3 \text{ cm} \Rightarrow \text{V.P.} = H \cdot 2,75 + 71,48 = \underline{154,8 \text{ cm}}$

$F - 40,9 \text{ cm} \Rightarrow \text{V.P.} = F \cdot 1,95 + 72,84 = \underline{152,6 \text{ cm}}$

Celkový průměr: **153,7 cm**

(poznámka: hodnoty se do vzorců dosazují v cm)

1.4 Metoda podle Bacha

a) $H - 268 \text{ mm} \Rightarrow \text{podle tabulky} - \text{V.P.} = \underline{154,8 \text{ cm}}$

$F - 388 \text{ mm} \Rightarrow \text{podle tabulky} - \text{V.P.} = \underline{157,6 \text{ cm}}$

Celkový průměr: **156,2 cm**

b) $H - 303 \text{ mm} \Rightarrow \text{podle tabulky} - \text{V.P.} = \underline{162,6 \text{ cm}}$

$F - 409 \text{ mm} \Rightarrow \text{podle tabulky} - \text{V.P.} = \underline{160,4 \text{ cm}}$

Celkový průměr: **161,3 cm**

(poznámka: hodnoty se do vzorců uvádějí v cm)

Výška postavy ženy v průběhu staletí

1.5 Metoda podle Trotterové a Glesserové

a) H – 268 mm => podle tabulky – V.P. = 147,3 cm

F – 388 mm => podle tabulky – V.P. = 150 cm

Celkový průměr: **148,7 cm**

b) H – 303 mm => podle tabulky – 159,7 cm

F – 409 mm => podle tabulky – 155 cm

Celkový průměr: **157,4 cm**

(poznámka: hodnoty se do vzorců uvádějí v cm)

1.6 Metoda podle Dupertuise a Haddena

a) H - 26,8 cm => V.P. = 149,6 cm

b) H – 30,3 cm => V.P. = 160,2 cm

1.7 Metoda podle Sjovolda

a) H - 26,8 cm => V.P. = 142,3 cm

b) H – 30,3 cm => V.P. = 158,9 cm

Vzhledem k tomu, že k posledním dvěma metodám (č. 6 a 7) mám k dispozici pouze výšku spočtenou podle Humeru, rozhodla jsem se je nezařadit do výsledné statistiky.

Vyhodnocení:

a) skupina č. 1 – lineární keramika: H – 268,5 mm; F – 388 mm

HUMERUS

metoda	hodnota
Manouvrier	142,0
Telkkä	146,4
Pearson	145,2
Bach	154,8
Trotterová a Glesserová	147,3

FEMUR

metoda	hodnota
Manouvrier	147,4
Telkkä	151,4
Pearson	148,5
Bach	157,6
Trotterová a Glesserová	150,0

PRŮMĚR

metoda	hodnota
Manouvrier	144,7
Telkkä	148,9
Pearson	146,7
Bach	156,2
Trotterová a Glesserová	148,7

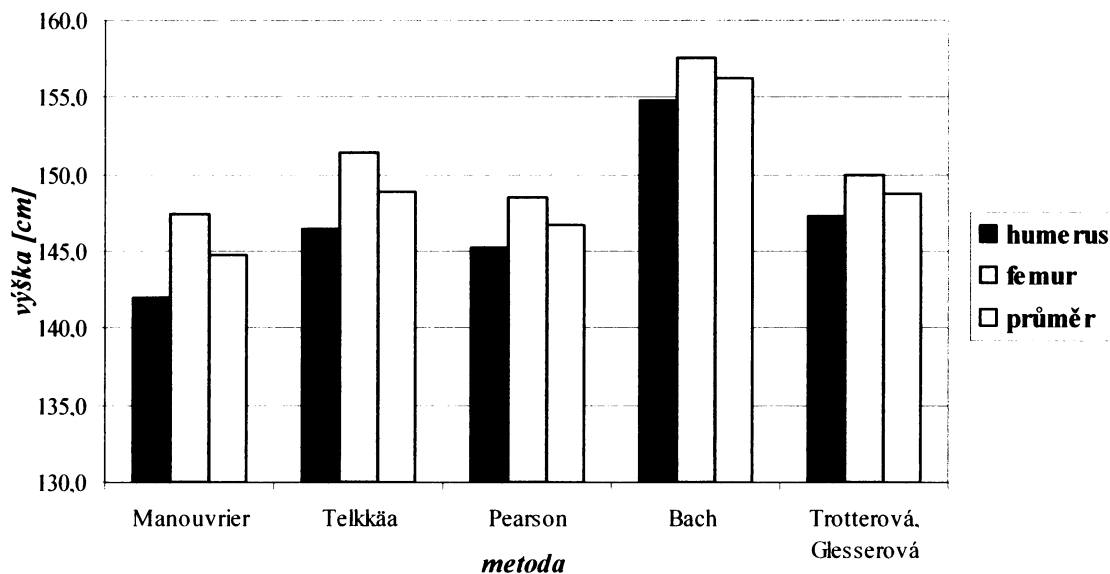
HUMERUS – Nejmenší hodnotu výšky dávají Manouvrierovy tabulky, naopak největší hodnoty tabulka podle Bacha. Rozdíl mezi těmito hodnotami činí **12,8 cm**. Průměr výšek spočtených podle všech metod je **147,1 cm**. Podprůměrné hodnoty tedy udávají Manouvrierovy tabulky, metoda podle Telkkä a podle Pearsona, naopak nad průměrem jsou hodnoty podle Bacha a podle Trotterové a Glesserové.

FEMUR – Nejmenší hodnotu výšky udávají opět Manouvrierovy tabulky, největší hodnotou je znovu výška spočtená podle Bacha. Rozdíl mezi největší a nejmenší hodnotou je **10,2 cm**. Průměr výšek spočtených podle všech metod je **151 cm**. Podprůměrné hodnoty tedy udávají tabulky podle Manouvriera, metoda podle Pearsona a metoda podle Trotterové a Glesserové. Hodnoty nad průměrem naopak udává metoda podle Telkkä a opět metoda podle Bacha.

PRŮMĚR – Nejmenší hodnotu výšky dávají i po zprůměrování Manouvrierovy tabulky, největší hodnotou je znovu výška spočtená podle Bachovy metody. Rozdíl mezi největší a nejmenší hodnotou je **11,5 cm**. Průměrem je hodnota **149 cm**. Pod touto hodnotou se nacházejí výšky podle všech metod vyjma té Bachovy. Ta se jako jediná nachází nad průměrem.

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 2: Grafické srovnání výšek podle femuru a humeru u různých metod – jedinec a)

b) skupina č. 10 - stěhování národů: H – 303 mm; F – 409

HUMERUS

metoda	hodnota
Manouvrier	155,6
Telkkä	155,7
Pearson	154,8
Bach	162,6
Trotterová a Glesserová	159,7

FEMUR

metoda	hodnota
Manouvrier	152,8
Telkkä	155,2
Pearson	152,6
Bach	160,4
Trotterová a Glesserová	155,0

PRŮMĚR

metoda	hodnota
Manouvrier	154,2
Telkkä	155,5
Pearson	153,7
Bach	161,3
Trotterová a Glesserová	157,4

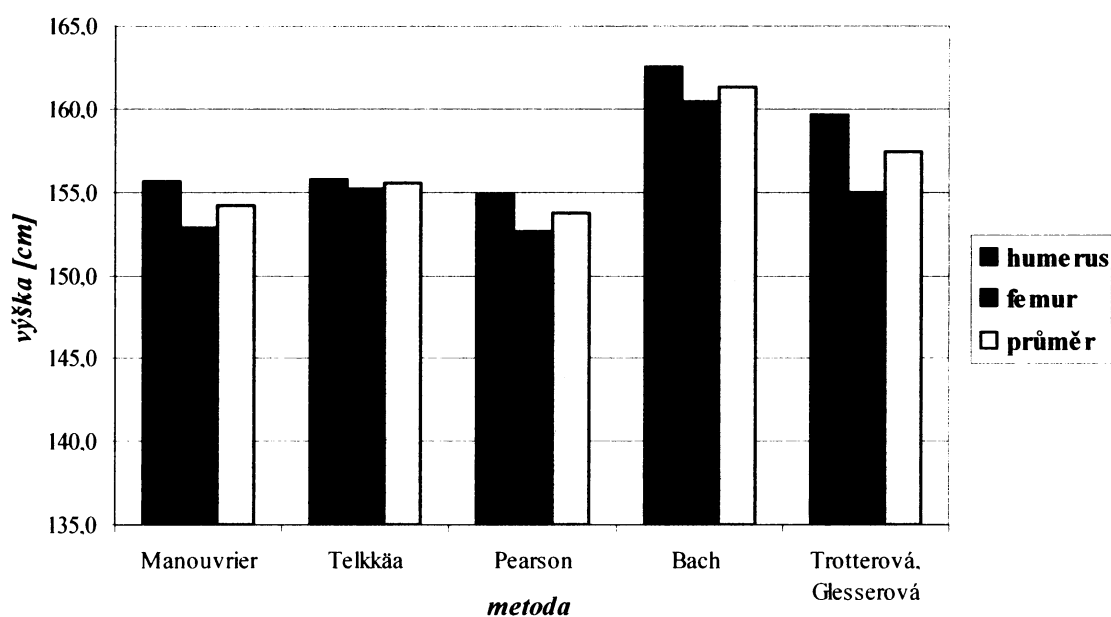
HUMERUS – Nejmenší hodnotu výšky dává metoda podle Pearsona, naopak největší hodnoty tabulka podle Bacha. Rozdíl mezi těmito hodnotami činí **7,8 cm**. Průměr výšek spočtených podle všech metod je **157,7 cm**. Podprůměrné hodnoty tedy udávají Manouvrierovy tabulky, metoda podle Telkkä a podle Pearsona, naopak nad průměrem jsou hodnoty podle Bacha a podle Trotterové a Glesserové.

Výška postavy ženy v průběhu staletí

FEMUR – Nejmenší hodnotu výšky udává opět metoda podle Pearsona, největší hodnotou je znovu výška spočtená podle Bacha. Rozdíl mezi největší a nejmenší hodnotou je **7,8 cm**. Průměr výšek spočtených podle všech metod je **155,2 cm**. Podprůměrné hodnoty tedy udávají tabulky podle Manouvriera, metoda podle Pearsona a metoda podle Trotterové a Glesserové. Metoda podle Telkkä udává stejné hodnoty jako průměr. Hodnoty nad průměrem udává opět metoda podle Bacha.

PRŮMĚR – Nejmenší hodnotu výšky dává po zprůměrování metoda podle Pearsona, největší hodnotou je znovu výška spočtená podle Bachovy metody. Rozdíl mezi největší a nejmenší činí **7,6 cm**. Průměrem je hodnota **156,4 cm**. Pod touto hodnotou se nacházejí výšky podle všech metod vyjma té Bachovy a metody podle Trotterové a Glasserové. Ty se nacházejí nad průměrem.

Graf č. 3: Grafické srovnání výšek podle femuru a humeru u různých metod – jedinec b)

2. POSTUP

Při zpracování sebraného a naměřeného materiálu jsem postupovala následujícím způsobem.

a) Naměřené hodnoty

Naměřené hodnoty jsem zpracovala do tabulky (viz. příloha). Hlavičku tvoří následující údaje: lokalita, pravý a levý humerus, pravý a levý femur, průměr z pravého a levého humeru, průměr z pravého a levého femuru, výška spočtená podle humeru Bachovou metodou, výška spočtená podle femuru Bachovou metodou, doba (kultura) a číslo skupiny, do které byla kost zařazena podle doby (kultury). Délky kostí a jejich průměry jsou v tabulce uvedeny v milimetrech, spočtené výšky postav v centimetrech.

b) Základní statistické charakteristiky

V programu NCSS 97 jsem za pomoci funkce „Descriptive Tables“ spočetla základní statistické charakteristiky souboru – každé skupiny, které jsem shrnula pro každou skupinu v tabulce. Zjišťovala jsem následující charakteristiky:

- Míry polohy – průměr, medián, minimální a maximální výška, rozpětí, počet pozorování
- Míry variability – směrodatná odchylka, střední (standardní) chyba

c) Určení a vyloučení odlehlých pozorování

Odlehlá pozorování mohla vzniknout nesprávným změřením kosti či zařazením nedospělého jedince mezi dospělé, případně odlišným jedincem vůči celé skupině. K určení odlehlých pozorování jsem opět použila program NCSS 97, funkci „mnohonásobná regrese“. Z této funkce jsem získala rezidua., která jsem zanesla do listu v NCSS. V listu, který se jmenuje „Variable info“ jsem v kolonce „transformation“ nastavila podmínku pro rezidua. Za podmínku jsem experimentálně nastavila nerovnost >3 . Po proběhnutí transformace na rezidua se v dalších kolonkách objevila hodnota 1 v tom případě, že absolutní hodnota rezidua byla větší než 3. V opačném případě se

objevila nula. Za odlehlá pozorování jsem označila hodnoty, u kterých se objevila číslice 1.

Po vyloučení odlehlých hodnot jsem znovu vypočetla všechny statistické charakteristiky. Opět jsem je zpracovala do tabulek a vypracovala grafy, kde se zaměřuji na rozdíl mezi spočtenými hodnotami před a po vyloučení odlehlých hodnot

V dalších statistických výpočtech jsem pracovala pouze s hodnotami, z kterých jsem již vyloučila odlehlá pozorování.

V dalším postupu jsem opět za pomoci programu NCSS 97 a funkce „Descriptive Stats“ ověřila normalitu všech skupin. K tomuto ověření jsem pro názornost připojila histogramy a grafy normality.

d) Spolehlivost (reliabilita) měření

Spolehlivost měření jsem ověřila pomocí koeficientu reliability. Nejdříve jsem musela znovu změřit již jednou změřený vzorek asi 30 humerů a 30 femurů, abych zjistila chybový rozptyl s_{ch}^2 . Ten se spočte jako suma rozdílů prvního a druhého i-tého měření dělená dvojnásobným počtem měření. (viz vzorec č. 6)

- Chybový rozptyl

$$s_{ch}^2 = \frac{\sum (X_1 - X_2)^2}{2n} \quad (6)$$

Koeficient reliability jsem spočetla jako podíl biologického a chybového rozptylu. Čím více se tento koeficient blíží číslu 1, tím je měření přesnější. (viz vzorec č. 7)

- Koeficient reliability

$$R = \frac{S_{bi}^2}{S_{celk}^2} = \frac{S_{bi}^2}{S_{bi}^2 + S_{ch}^2} = \frac{S_{celk}^2 - S_{ch}^2}{S_{celk}^2} \quad (7)$$

Výška postavy ženy v průběhu staletí

kde S_{bi}^2 – biologický rozptyl (variabilita) znaku
 S_{celk}^2 – celkový rozptyl (variabilita) znaku
 S_{ch}^2 – chybový rozptyl (variabilita) znaku

e) Analýza rozptylu jednoduchého třídění a Kruskal-Wallisův test

Mým hlavním cílem bylo dokázat, že se výška ženy v průběhu staletí změnila. K tomuto důkazu jsem mohla použít funkci „analýza rozptylu jednoduchého třídění“ v programu NCSS 97, za předpokladu normálního rozdělení náhodných veličin. Jelikož však normalita nebyla prokázána u všech skupin, musela jsem použít neparametrický Kruskalův-Wallisův test, kde není podmínkou splnění normality. Jako hypotézu H_0 jsem stanovila to, že všechny skupiny hodnot mají stejný medián. Tuto hypotézu jsem po výsledku testu zamítla.

K dalšímu porovnání všech skupin mezi sebou mi posloužily grafy a diagramy v NCSS 97. Použila jsem diagram rozptylu (scatter plot), sloupcový diagram (histogram), diagram lineární regrese (linear regression plot), diagram reziduí (residual plot), diagram normality (normal probability plot).

f) Porovnání výšek žen a mužů

Tu část mé diplomové práce, kde jsem měřila v Praze a Brně humerus a femur jsem dělala společně s Terezou Měrtlou (*podle Měrtlové, 2006*), jejíž diplomová práce se zakládá na stejném principu jako má, s tím rozdílem, že její je zaměřená pouze na muže. S jejím souhlasem jsem použila hodnoty pro muže, které naměřila. Zpracovala jsem je do tabulek společně s tabulkami pro ženy a vytvořila jsem grafy pro jejich srovnání.

g) Statistická významnost faktoru doby a faktoru pohlaví na výšku postavy

V posledním testu jsem ověřila, jestli faktory doba a pohlaví mají statistický vliv na výšku postavy. Opět jsem použila program NCSS 97 funkci Analysis of variance report – speciálně MANOVA. Použila jsem hodnoty jak pro ženy, tak pro muže. Test jsem provedla opět bez odlehlých hodnot.

Ve výsledku testu si všimneme Analysis of variance table, konkrétně p-hodnota (Probability level), kterou porovnáваме s hodnotou alfa.

3. VYPRACOVÁNÍ

3.1 Vypracování pro jednotlivé skupiny

3.1.1 Neolit – kultura s lineární keramikou, kultura s volutovou keramikou

Tab. č. 7: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 1

počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	Rozpětí
9	160,34	161,2	2,943260	0,981087	155,3	163,5	8,2

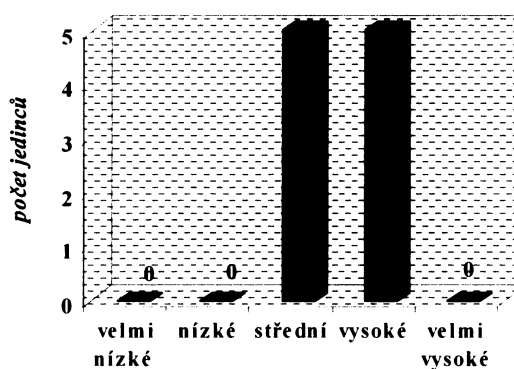
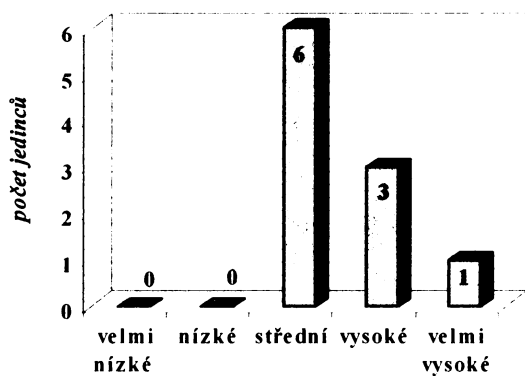
Tab. č. 8: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 1

počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
10	162,27	161,85	3,013322	0,952896	157,6	166,2	8,6

Graf č. 4: Rozdělení jedinců skupiny č. 1 do oddělení podle velikostí

A) HUMERUS

B) FEMUR

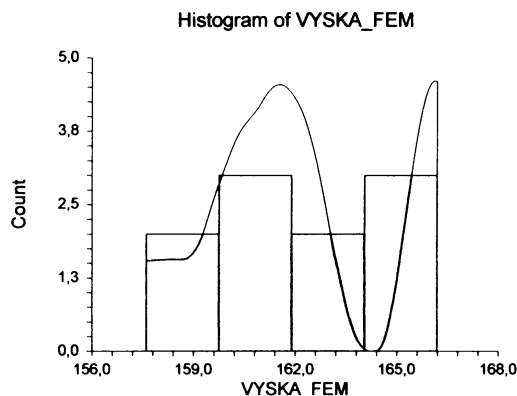
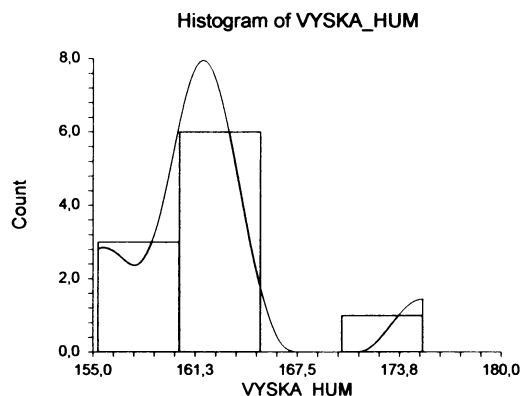

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 5: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 1

A) HUMERUS

B) FEMUR

Tab. č. 9: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 1

Normality Test Section of VYSKA_HUM when SKUPINA=1

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,8248365	0,0289918			Reject norm.
Anderson-Darling	0,7655715	4,660505E-02			Reject norm.
Martinez-Iglewicz	2,942004		1,431	1,962	Reject norm.
Kolmogorov-Smirnov	0,279772		0,241	0,262	Reject norm.
D'Agostino Skewness	2,2995	2,147656E-02	1,645	1,960	Reject norm.
D'Agostino Kurtosis	2,3081	0,020994	1,645	1,960	Reject norm.
D'Agostino Omnibus	10,6150	0,004954	4,605	5,991	Reject norm.

V tab. č. 9 jsem na 5% hladině α zamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p > 0,05$, proto tuto hypotézu zamítám.

Tab. č. 10: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 1

Normality Test Section of VYSKA_FEM when SKUPINA=1

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9112582	0,2897459			Can't reject
Anderson-Darling	0,4101165	0,3432493			Can't reject
Martinez-Iglewicz	0,9938896		1,4309	1,9619	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,1695792		0,241	0,262	Can't reject

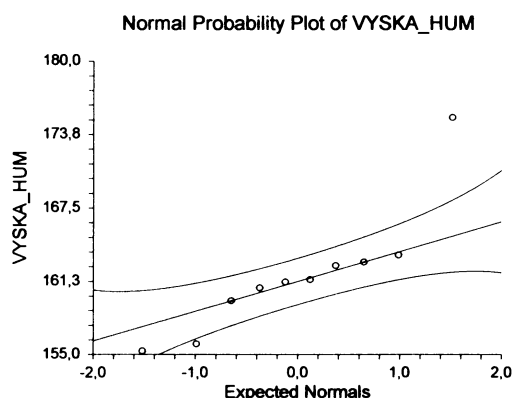
Výška postavy ženy v průběhu staletí

D'Agostino Skewness	0,2668208	0,7896072	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Kurtosis	-0,8179	0,413402	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	0,7402	0,690669	4.605	5.991	Can't reject

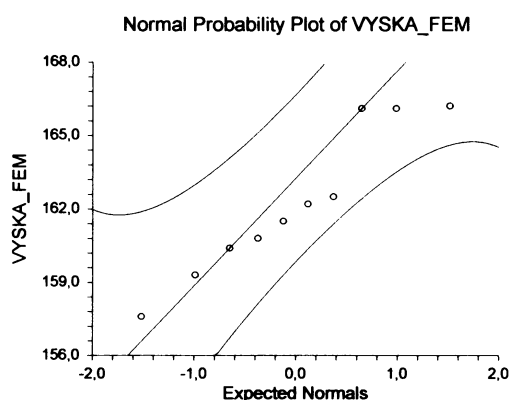
V tab. č. 10 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Graf č. 6: Diagram normality skupiny č. 1

A) HUMERUS

B) FEMUR

3.1.2 Eneolit – kultura kulovitých amfor, kultura nálevkovitých pohárů, řivnáčská doba, kultura s kanelovanou keramikou

Tab. č. 11: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 2

počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
7	159,93	160,7	3,767720	1,424064	153,7	165,2	11,5

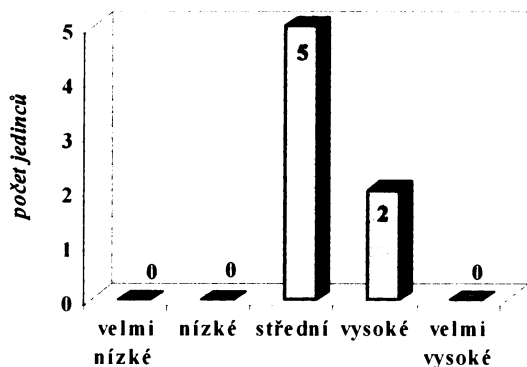
Tab. č. 12: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 2

počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
8	159,29	159,45	3,310346	1,170384	153,0	164,5	11,5

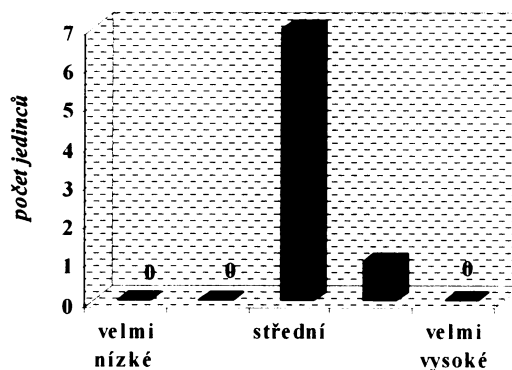
Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 7: Rozdělení jedinců skupiny č. 2 do oddělení podle velikostí

A) HUMERUS

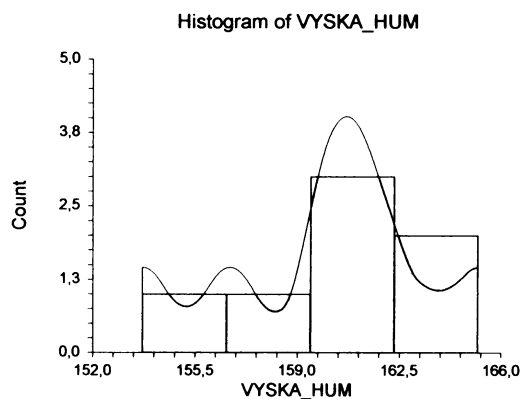

B) FEMUR

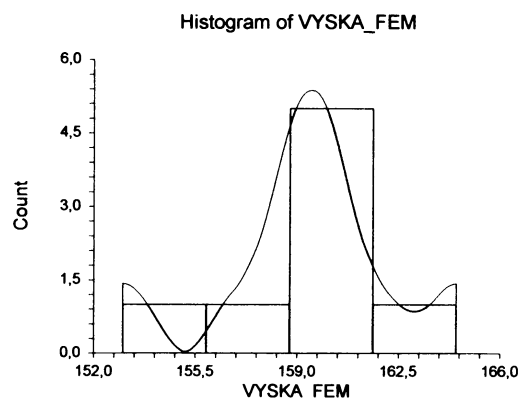

Graf č. 8: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 2

A) HUMERUS

B) FEMUR

Tab. č. 13: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 2

Normality Test Section of VYSKA_HUM when SKUPINA=2

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9676498	0,8810239			Can't reject
Anderson-Darling					
Martinez-Iglewicz	1,087806		1,6376	2,8320	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,112555		0,28	0,304	Can't reject

Výška postavy ženy v průběhu staletí

D'Agostino Skewness	0	1.645	1.960
D'Agostino Kurtosis	1,000000	1.645	1.960
D'Agostino Omnibus		4.605	5.991

V tab. č. 13 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Tab. č. 14: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 2

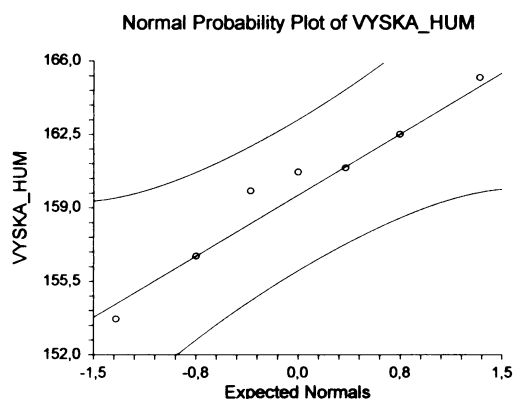
Normality Test Section of VYSKA_FEM when SKUPINA=2

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9414154	0,6250579			Can't reject
Anderson-Darling	0,3665211	0,4334278			Can't reject
Martinez-Iglewicz	1,292566		1,5485	2,4212	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,1766043		0,265	0,288	Can't reject
D'Agostino Skewness	-0,7222356	0,4701497	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Kurtosis	1,2219	0,221756	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	2,0146	0,365204	4.605	5.991	Can't reject

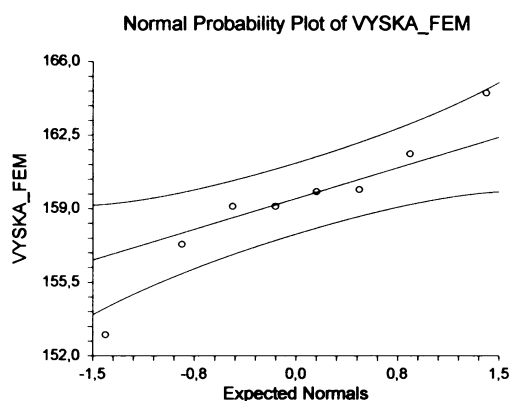
V tab. č. 14 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Graf č. 9: Diagram normality skupiny č. 2

A) HUMERUS

B) FEMUR

Výška postavy ženy v průběhu staletí

3.1.3 Pozdní Eneolit - kultura se šňůrovou keramikou

Tab. č. 15: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 3

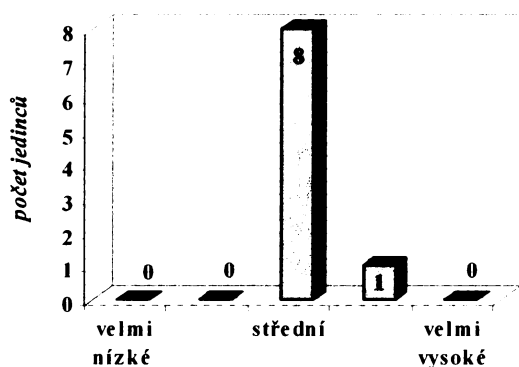
počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
9	160,2	160,1	1,260952	0,420317	158,6	163,1	4,5

Tab. č. 16: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 3

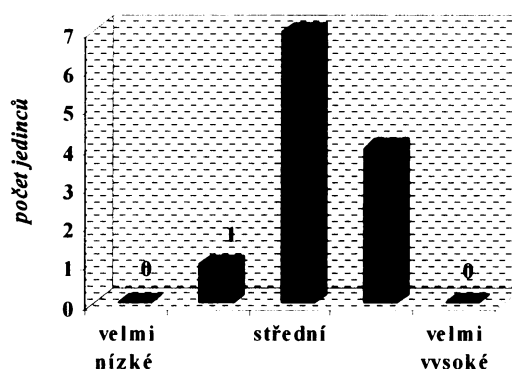
počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
11	161,93	161,40	2,237897	0,674751	159,8	167,4	7,6

Graf č. 10: Rozdělení jedinců skupiny č. 3 do oddělení podle velikostí

A) HUMERUS

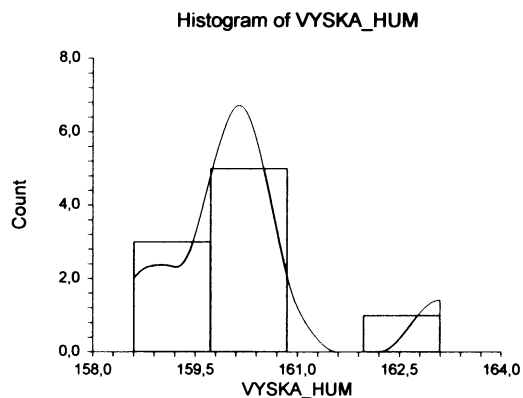

B) FEMUR

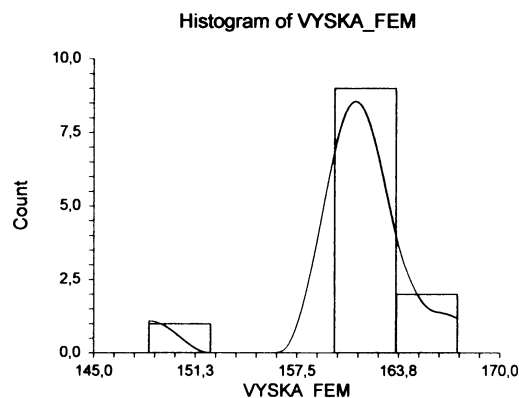

Graf č. 11: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 3

A) HUMERUS

B) FEMUR

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Tab. č. 17: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 3

Normality Test Section of VYSKA_HUM when SKUPINA=3

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,8492668	7,314777E-02			Can't reject
Anderson-Darling	0,6739561	7,843642E-02			Can't reject
Martinez-Iglewicz	2,413493		1,4822	2,1508	Reject norm.
Kolmogorov-Smirnov	0,2461727		0,252	0,274	Can't reject
D'Agostino Skewness	2,093748	3,628244E-02	1.645	1.960	Reject norm.
D'Agostino Kurtosis	2,0957	0,036109	1.645	1.960	Reject norm.
D'Agostino Omnibus	8,7758	0,012427	4.605	5.991	Reject norm.

V tab. č. 17 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Tab. č. 18: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 3

Normality Test Section of VYSKA_FEM when SKUPINA=3

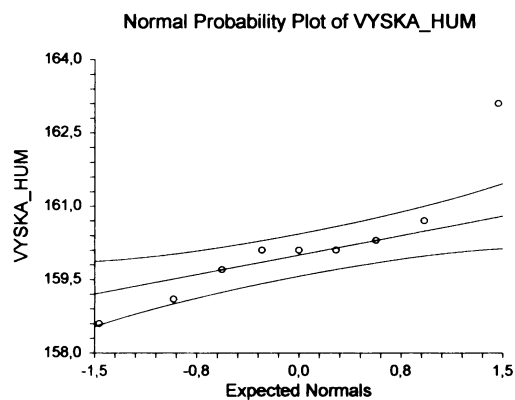
Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,7577125	3,22059E-03			Reject norm.
Anderson-Darling	1,280185	2,517748E-03			Reject norm.
Martinez-Iglewicz	5,939338		1,3567	1,7191	Reject norm.
Kolmogorov-Smirnov	0,2444307		0,222	0,242	Reject norm.
D'Agostino Skewness	-2,828269	4,680051E-03	1.645	1.960	Reject norm.
D'Agostino Kurtosis	2,9152	0,003555	1.645	1.960	Reject norm.
D'Agostino Omnibus	16,4974	0,000262	4.605	5.991	Reject norm.

V tab. č. 18 jsem na 5% hladině α zamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p > 0,05$, proto tuto hypotézu zamítám.

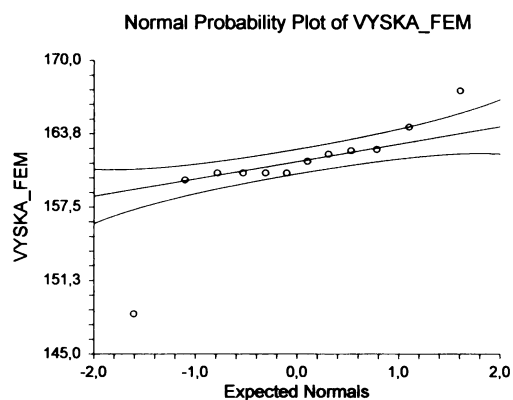
Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 12: Diagram normality skupiny č. 3

A) HUMERUS

B) FEMUR

3.1.4 Pozdní Eneolit – kultura zvoncovitých pohárů

Tab. č. 19: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 4

počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
9	159,58	159,7	3,001735	0,667245	156,5	162,4	5,9

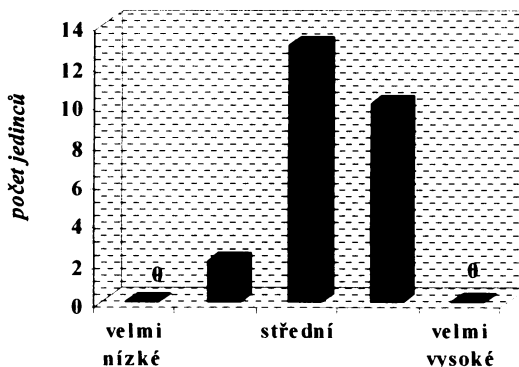
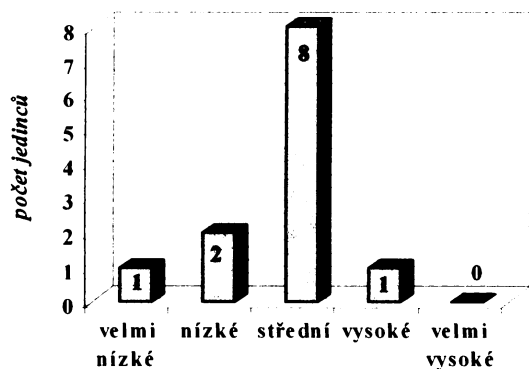
Tab. č. 20: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 4

počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
23	160,61	160,30	3,290056	0,686024	153,6	165,6	12

Graf č. 13: Rozdělení jedinců skupiny č. 4 do oddělení podle velikosti

A) HUMERUS

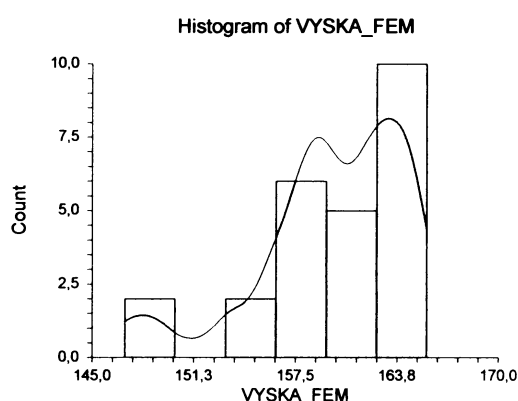
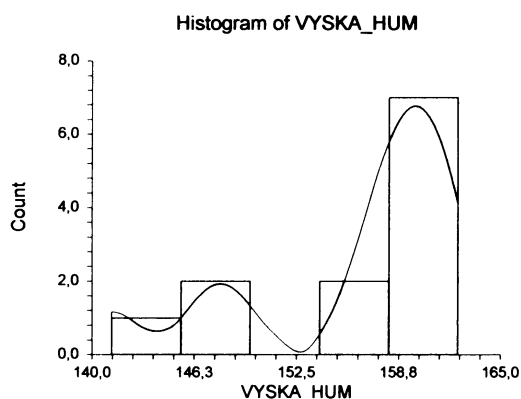
B) FEMUR

Graf č. 14: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 4

A) HUMERUS

B) FEMUR

Tab. č. 21: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 4

Normality Test Section of VYSKA_HUM when SKUPINA=4

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,8182529	1,522303E-02			Reject norm.
Anderson-Darling	0,9795602	1,383212E-02			Reject norm.
Martinez-Iglewicz	2,81054		1,3567	1,7191	Reject norm.
Kolmogorov-Smirnov	0,1907735		0,222	0,242	Can't reject
D'Agostino Skewness	-2,063049	3,910794E-02	1.645	1.960	Reject norm.

Výška postavy ženy v průběhu staletí

D'Agostino Kurtosis	0,7961	0,425990	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	4,8899	0,086730	4.605	5.991	Can't reject

V tab. č. 21 jsem na 5% hladině α zamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p > 0,05$, proto tuto hypotézu zamítám.

Tab. č. 22: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 4

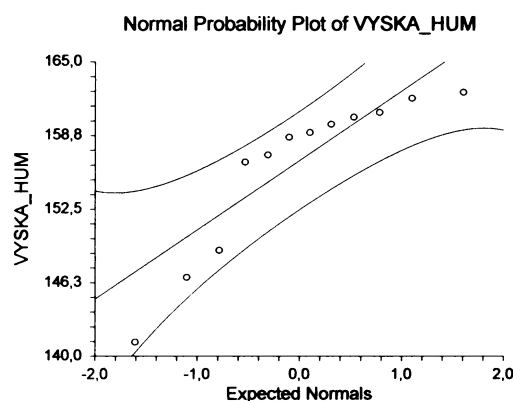
Normality Test Section of VYSKA_FEM when SKUPINA=4

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,8954221	1,460377E-02			Reject norm.
Anderson-Darling	0,826443	3,298312E-02			Reject norm.
Martinez-Iglewicz	1,196343		1,1755	1,2761	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,1050298		0,159	0,173	Can't reject
D'Agostino Skewness	-2,415791	1,570108E-02	1.645	1.960	Reject norm.
D'Agostino Kurtosis	1,4089	0,158862	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	7,8211	0,020030	4.605	5.991	Reject norm.

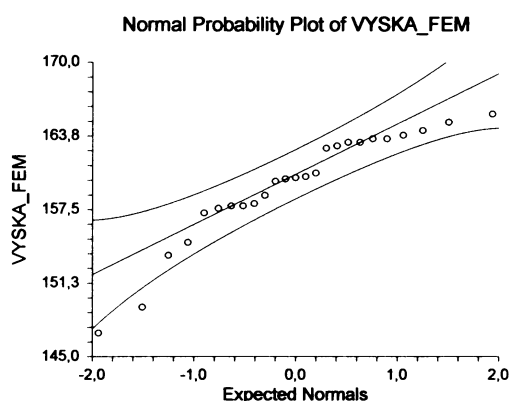
V tab. č. 22 jsem na 5% hladině α zamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p > 0,05$, proto tuto hypotézu zamítám.

Graf č. 15: Diagram normality skupiny č. 4

A) HUMERUS

B) FEMUR

Výška postavy ženy v průběhu staletí

3.1.5 kultura staroúnětická a protoúnětická - počátky únětické kultury

Tab. č. 23: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 5

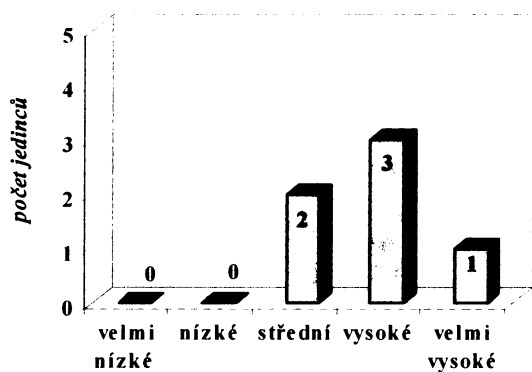
počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
5	163,28	163,3	3,804865	1,701587	159,0	168,4	9,4

Tab. č. 24: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 5

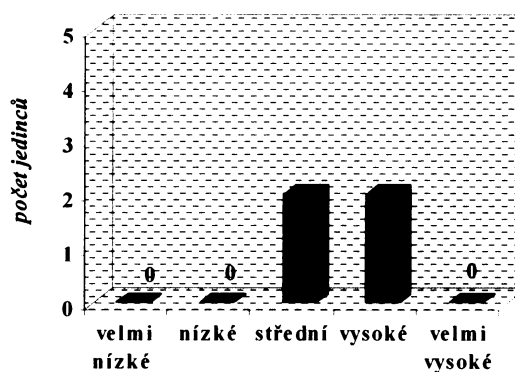
počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
4	161,83	161,55	4,053291	2,026645	157,8	166,4	8,6

Graf č. 16: Rozdělení jedinců skupiny č. 5 do oddělení podle velikostí

A) HUMERUS

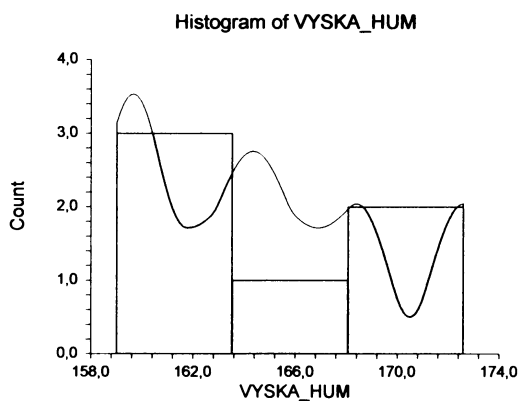

B) FEMUR

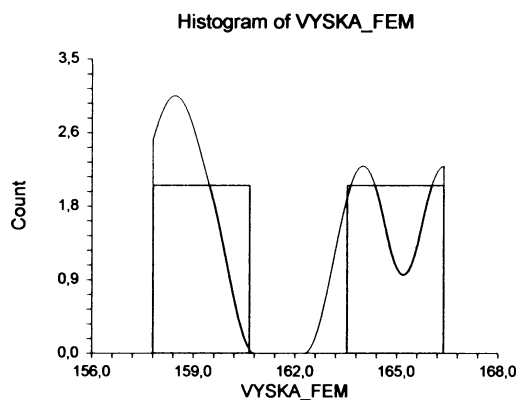

Graf č. 17: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 5

A) HUMERUS

B) FEMUR

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Tab. č. 25: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 5

Normality Test Section of VYSKA_HUM when SKUPINA=5

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9633542	0,8451817			Can't reject
Anderson-Darling					
Martinez-Iglewicz	1,124269		1,7640	3,5096	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,1460787		0,297	0,323	Can't reject
D'Agostino Skewness	0		1.645	1.960	
D'Agostino Kurtosis		1,000000	1.645	1.960	
D'Agostino Omnibus			4.605	5.991	

V tab. č. 25 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Tab. č. 26: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 5

Normality Test Section of VYSKA_FEM when SKUPINA=5

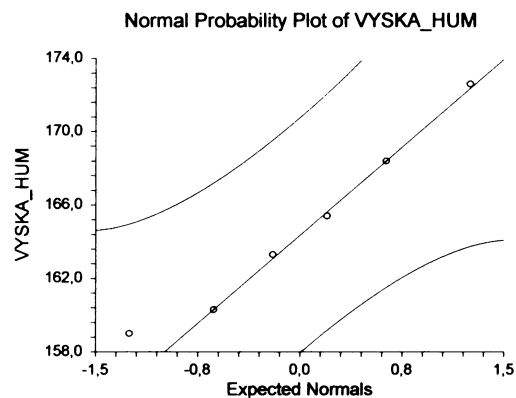
Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9177304	0,5242999			Can't reject
Anderson-Darling					
Martinez-Iglewicz	1,192719		2,2884	7,5916	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,2493015		0,346	0,376	Can't reject
D'Agostino Skewness	0		1.645	1.960	
D'Agostino Kurtosis		1,000000	1.645	1.960	
D'Agostino Omnibus			4.605	5.991	

V tab. č. 26 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

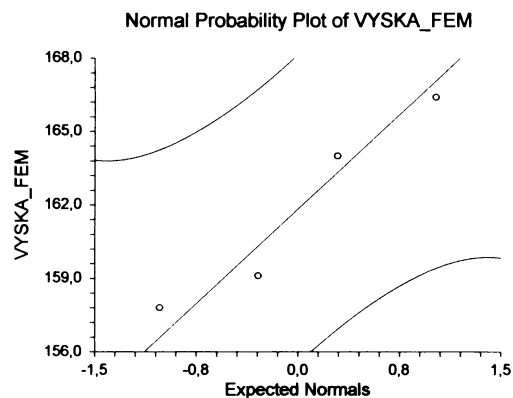
Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 18: Diagram normality skupiny č. 6

A) HUMERUS

B) FEMUR

3.1.6 Starší bronz - kultura únětická, kultura větřovská

Tab. č. 27: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 6

počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
38	161,1342	160,65	3,191058	0,517658	156,3	171,3	15

Tab. č. 28: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 6

počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
46	160,96	160,90	2,326624	0,343042	156,1	165,0	8,9

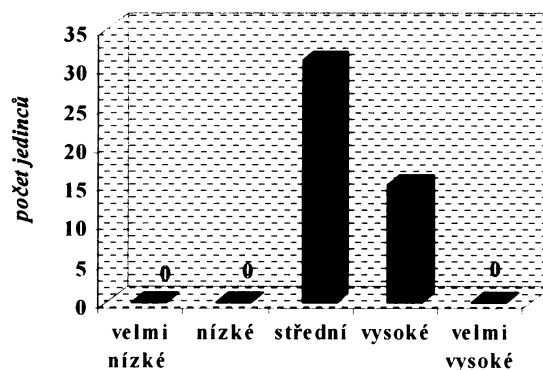
Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 19: Rozdělení jedinců skupiny č. 6 do oddělení podle velikostí

A) HUMERUS

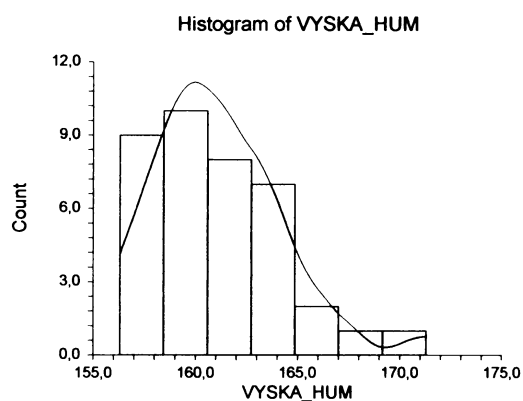

B) FEMUR

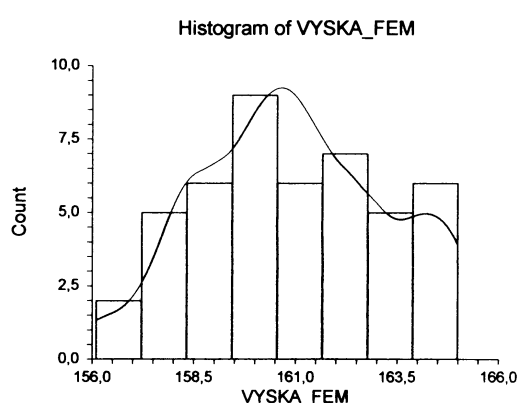

Graf č. 20: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 6

A) HUMERUS

B) FEMUR

Tab. č. 29: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č.

Normality Test Section of VYSKA_HUM when SKUPINA=6

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9479074	7,597962E-02			Can't reject
Anderson-Darling	0,4289686	0,30981			Can't reject
Martinez-Iglewicz	1,155197		1,1201	1,1829	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,1082018		0,13	0,142	Can't reject
D'Agostino Skewness	2,328258	1,989839E-02	1.645	1.960	Reject norm.

Výška postavy ženy v průběhu staletí

D'Agostino Kurtosis	1,7030	0,088565	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	8,3211	0,015599	4.605	5.991	Reject norm.

V tab. č. 29 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Tab. č. 30: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 6

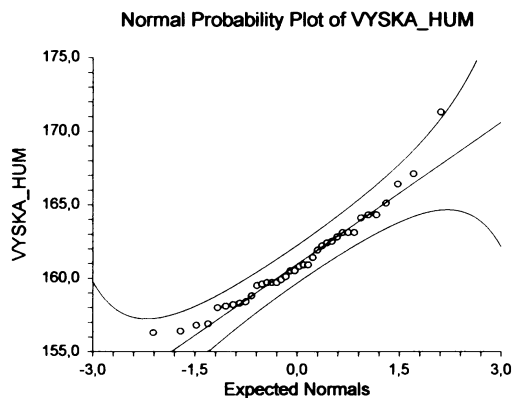
Normality Test Section of VYSKA_FEM when SKUPINA=6

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,974327	0,3969816			Can't reject
Anderson-Darling	0,2892786	0,6147146			Can't reject
Martinez-Iglewicz	0,9582736		1,1013	1,1563	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	7,278451E-02		0,119	0,129	Can't reject
D'Agostino Skewness	4,239065E-02	0,9661873	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Kurtosis	-1,2007	0,229880	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	1,4434	0,485926	4.605	5.991	Can't reject

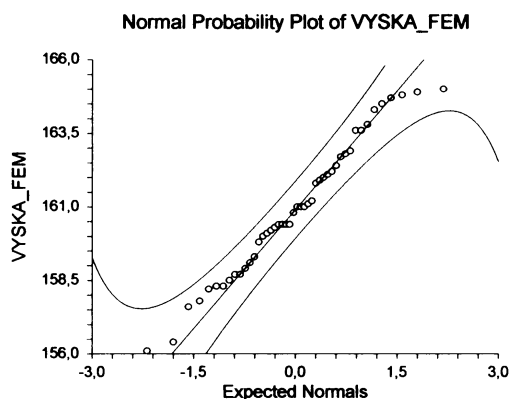
V tab. č. 30 jsem jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Graf č. 21: Diagram normality skupiny č. 6

A) HUMERUS

B) FEMUR

Výška postavy ženy v průběhu staletí

3.1.7 Mladší bronz - kultura knovízská

Tab. č. 31: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 7

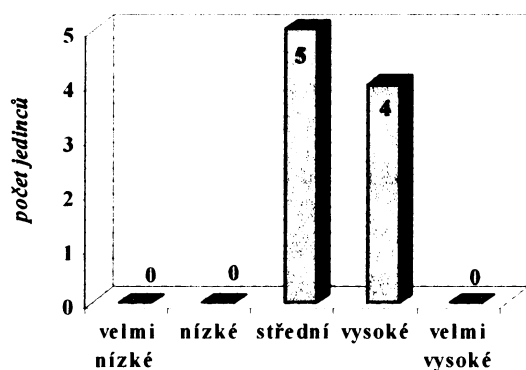
počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
9	162,1667	162	4,434805	1,478269	154,8	170,5	15,7

Tab. č. 32: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 7

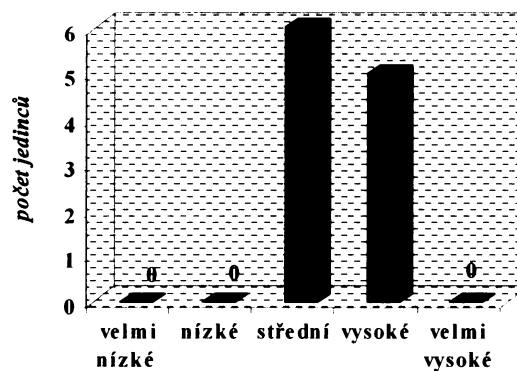
počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
11	162,55	162,00	4,087631	1,232467	158,2	169,9	11,7

Graf č. 22: Rozdělení jedinců skupiny č. 7 do oddělení podle velikostí

A) HUMERUS

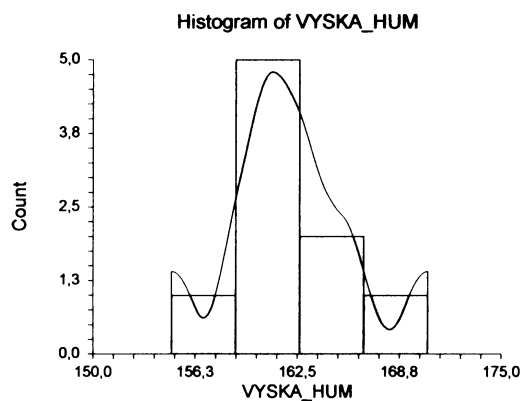

B) FEMUR

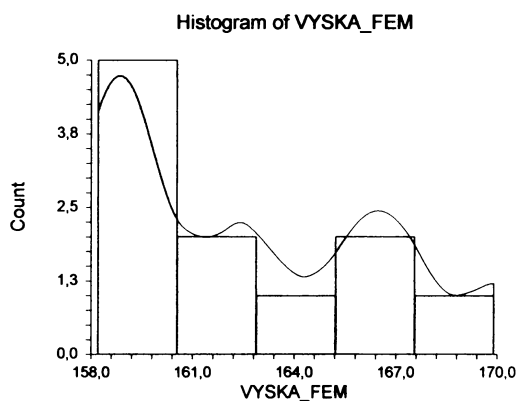

Graf č. 23: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 7

A) HUMERUS

B) FEMUR

Tab. č. 33: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 7

Normality Test Section of VYSKA_HUM when SKUPINA=7					
Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9735205	0,9230471			Can't reject
Anderson-Darling	0,2275261	0,8143089			Can't reject
Martinez-Iglewicz	1,1226		1,4822	2,1508	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,1636681		0,252	0,274	Can't reject
D'Agostino Skewness	0,5057066	0,6130626	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Kurtosis	0,8648	0,387127	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	1,0037	0,605414	4.605	5.991	Can't reject

V tab. č. 33 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Tab. č. 34: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 7

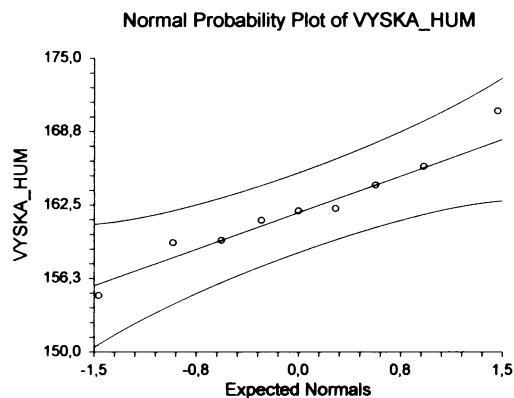
Normality Test Section of VYSKA_FEM when SKUPINA=7					
Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,906284	0,2202439			Can't reject
Anderson-Darling	0,4161127	0,3322748			Can't reject
Martinez-Iglewicz	1,040698		1,3900	1,8238	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,1965085		0,231	0,251	Can't reject
D'Agostino Skewness	0,8694803	0,3845845	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Kurtosis	-0,8503	0,395135	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	1,4791	0,477334	4.605	5.991	Can't reject

V tab. č. 34 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

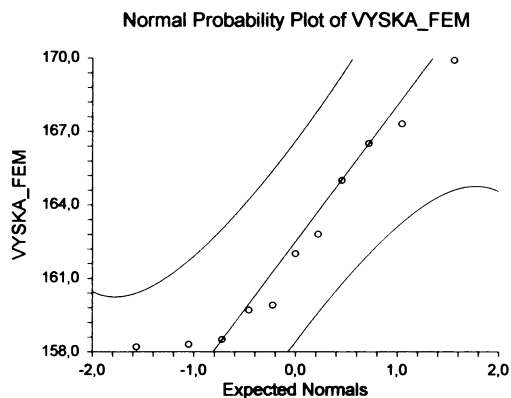
Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 24: Diagram normality skupiny č. 7

A) HUMERUS

B) FEMUR

3.1.8 Mladší doba železná - kultura laténská (Keltové)

Tab. č. 35: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 8

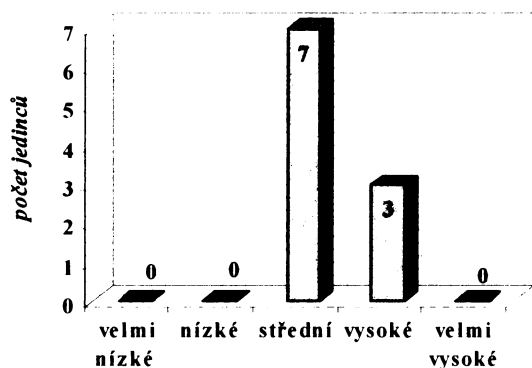
počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
10	161,43	161,7	2,171047	0,686545	156,9	164,9	8

Tab. č. 36: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 8

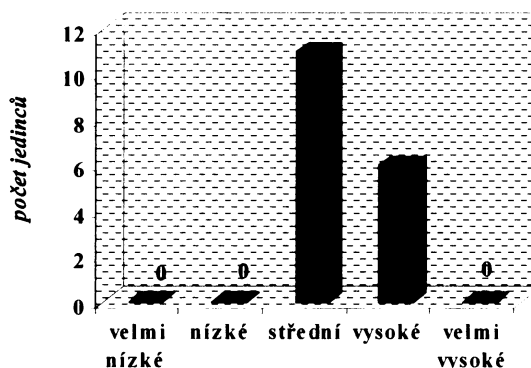
počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
17	160,92	161,10	3,088796	0,749143	156,7	168,3	11,6

Graf č. 25: Rozdělení jedinců skupiny č. 8 do oddělení podle velikosti

A) HUMERUS

B) FEMUR

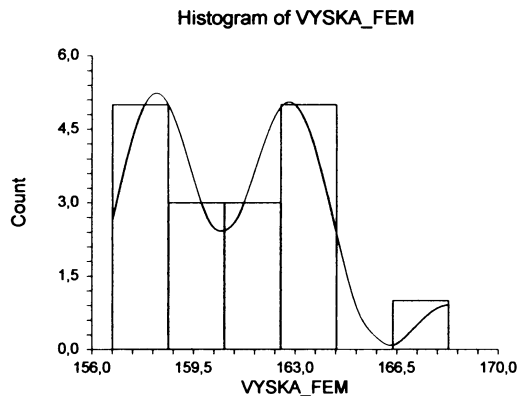
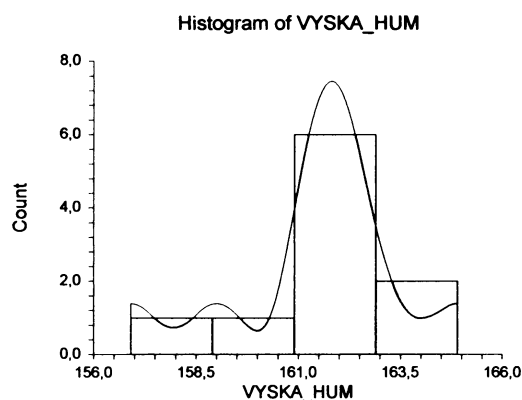

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 26: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 8

A) HUMERUS

B) FEMUR

Tab. č. 37: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 8

Normality Test Section of VYSKA_HUM when SKUPINA=8

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9156005	0,3217162			Can't reject
Anderson-Darling	0,5305721	0,1753279			Can't reject
Martinez-Iglewicz	2,03577		1,4309	1,962	Reject norm.
Kolmogorov-Smirnov	0,1578151		0,241	0,262	Can't reject
D'Agostino Skewness	-1,217946	0,2232444	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Kurtosis	1,2439	0,213525	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	3,0308	0,219725	4.605	5.991	Can't reject

V tab. č. 37 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Tab. č. 38: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 8

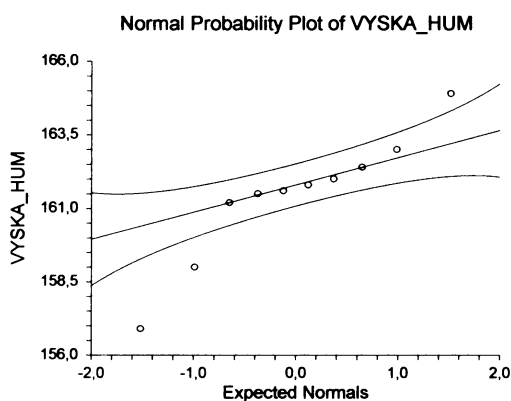
Normality Test Section of VYSKA_FEM when SKUPINA=8

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9340976	0,2546617			Can't reject
Anderson-Darling	0,4245826	0,3173144			Can't reject
Martinez-Iglewicz	1,022231		1,2525	1,4388	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,1555692		0,19	0,207	Can't reject
D'Agostino Skewness	1,22499	0,2205789	1,645	1,960	Can't reject
D'Agostino Kurtosis	0,4908	0,623562	1,645	1,960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	1,7415	0,418639	4,605	5,991	Can't reject

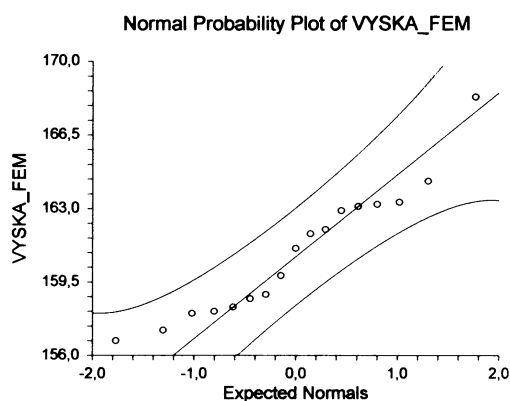
V tab. č. 38 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Graf č. 27: Diagram normality skupiny č. 8

A) HUMERUS

B) FEMUR

Výška postavy ženy v průběhu staletí

3.1.9 Doba Římská

Tab. č. 39: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 9

počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
6	162,6667	161,45	3,145579	1,284177	159,0	167,2	8,2

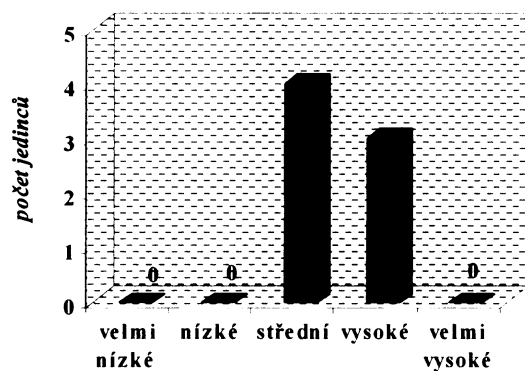
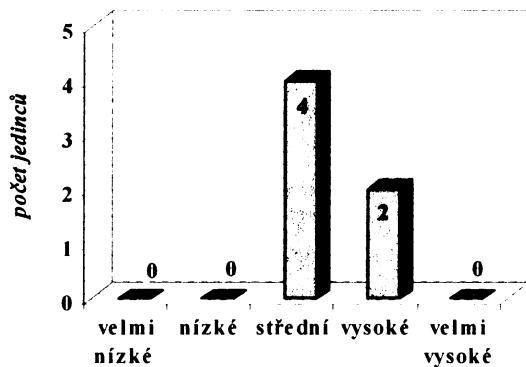
Tab. č. 40: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 9

počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
7	161,93	160,50	3,544815	1,339814	158,3	169,3	11

Graf č. 28: Rozdělení jedinců skupiny č. 9 do oddělení podle velikostí

A) HUMERUS

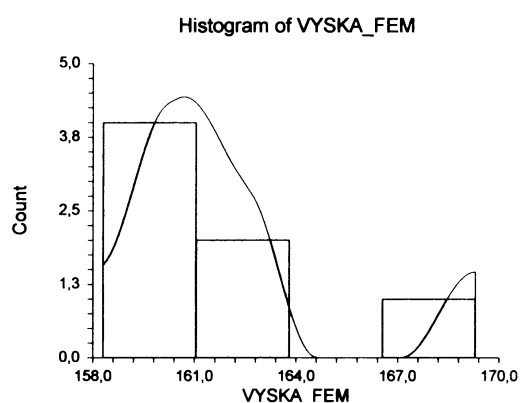
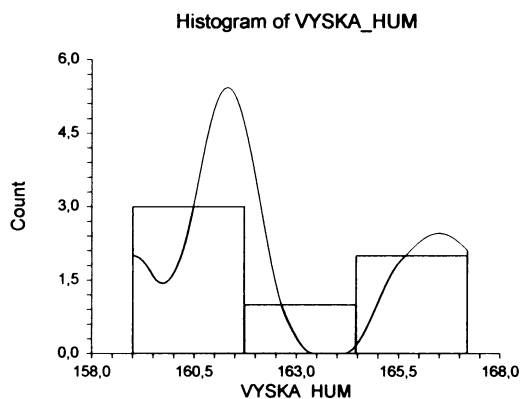
B) FEMUR

Graf č. 29: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 9

A) HUMERUS

B) FEMUR

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Tab. č. 41: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 9

Normality Test Section of VYSKA_HUM when SKUPINA=9					
Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,8948037	0,3441263			Can't reject
Anderson-Darling					
Martinez-Iglewicz	1,08832		1,7640	3,5096	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,2752079		0,297	0,323	Can't reject
D'Agostino Skewness	0		1,645	1,960	
D'Agostino Kurtosis		1,000000	1,645	1,960	
D'Agostino Omnibus			4,605	5,991	

V tab. č. 41 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Tab. č. 42: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 9

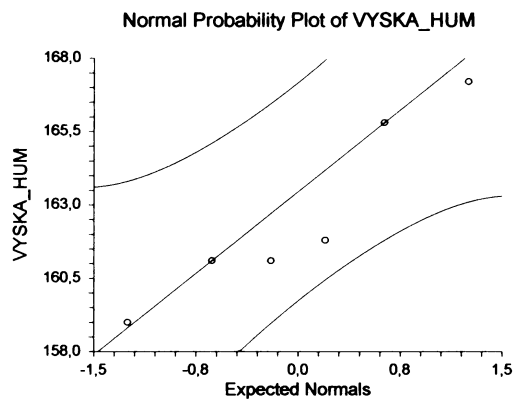
Normality Test Section of VYSKA_FEM when SKUPINA=9					
Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,8143084	5,657646E-02			Can't reject
Anderson-Darling					
Martinez-Iglewicz	2,024987		1,6376	2,8320	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,2931103		0,28	0,304	Can't reject
D'Agostino Skewness	0		1,645	1,960	
D'Agostino Kurtosis		1,000000	1,645	1,960	
D'Agostino Omnibus			4,605	5,991	

V tab. č. 42 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

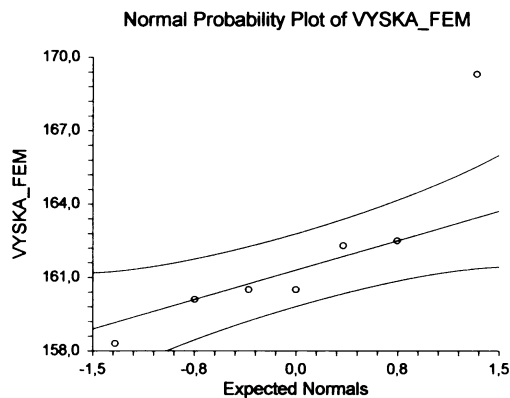
Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 30: Diagram normality skupiny č. 9

A) HUMERUS

B) FEMUR

3.1.10 Doba Stěhování národů

Tab. č. 43: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 10:

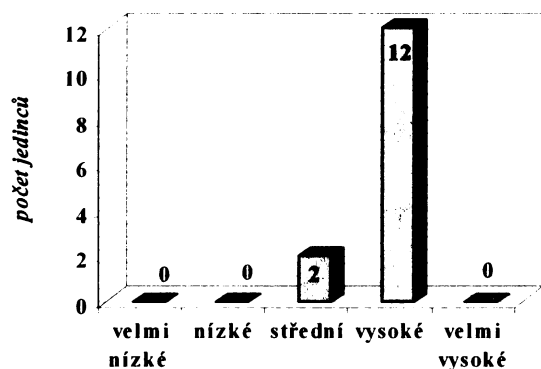
počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
14	164,2929	164,05	2,736495	0,731359	158,6	170,0	11,4

Tab. č. 44: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 10:

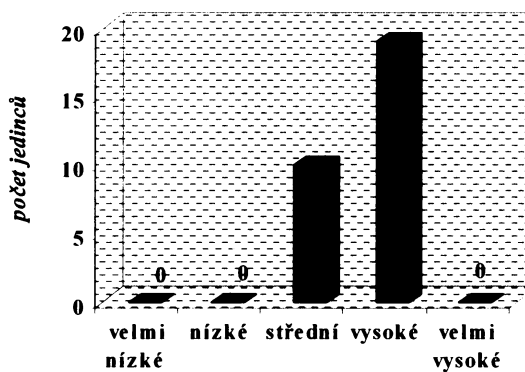
počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
29	163,49	163,70	3,072426	0,570535	157,7	169,8	12,1

Graf č. 31: Rozdělení jedinců skupiny č. 10 do oddělení podle velikostí

A) HUMERUS

B) FEMUR

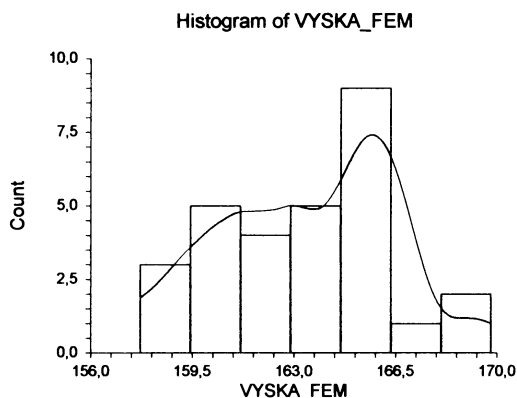
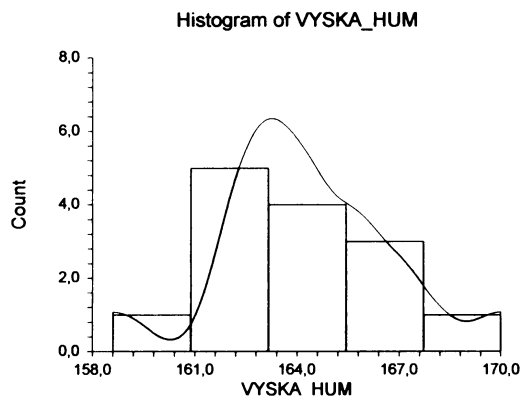

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 32: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 10

A) HUMERUS

B) FEMUR

Tab. č. 45: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 10

Normality Test Section of VYSKA_HUM when SKUPINA=10

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9669509	0,8334439			Can't reject
Anderson-Darling	0,3013878	0,5786334			Can't reject
Martinez-Iglewicz	1,166527		1,3054	1,573	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,1139903		0,208	0,226	Can't reject
D'Agostino Skewness	0,2041115	0,8382664	1,645	1,960	Can't reject
D'Agostino Kurtosis	1,1008	0,270967	1,645	1,960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	1,2535	0,534324	4,605	5,991	Can't reject

V tab. č. 45 jsem jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Tab. č. 46: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 10

Normality Test Section of VYSKA_FEM when SKUPINA=10

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9690521	0,5342684			Can't reject
Anderson-Darling	0,3898839	0,3827449			Can't reject
Martinez-Iglewicz	0,9733599		1,1532	1,2361	Can't reject

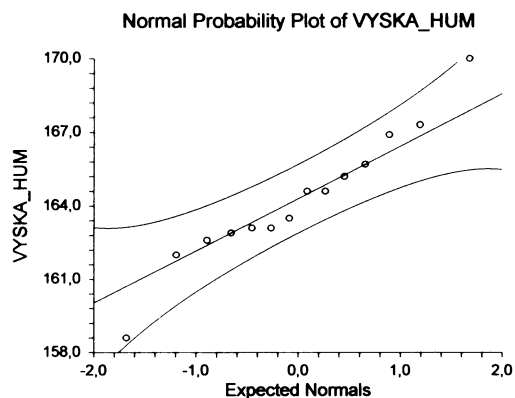
Výška postavy ženy v průběhu staletí

Kolmogorov-Smirnov	9,151904E-02		0,148	0,162	Can't reject
D'Agostino Skewness	-0,2738385	0,7842087	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Kurtosis	-0,8414	0,400114	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	0,7830	0,676052	4.605	5.991	Can't reject

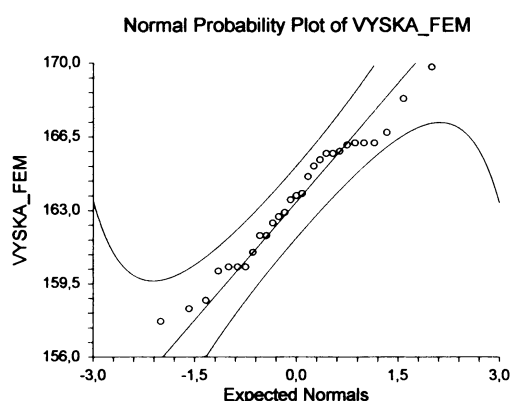
V tab. č. 46 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Graf č. 33: Diagram normality skupiny č. 10

A) HUMERUS

B) FEMUR

3.1.11 Doba Hradištní

Tab. č. 47: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 11

počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
12	162,7417	161,2	3,925779	1,133275	157,8	168,8	11

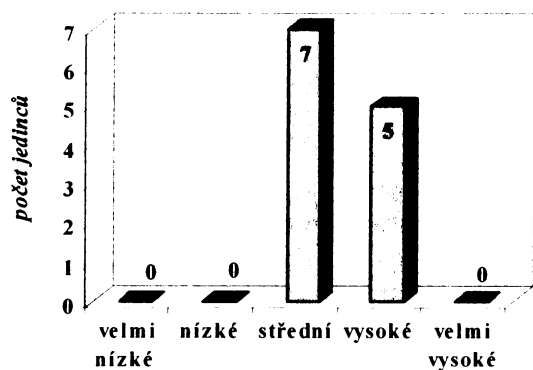
Tab. č. 48: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 11

počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
16	160,86	159,00	3,581038	0,895260	156,5	166,4	9,9

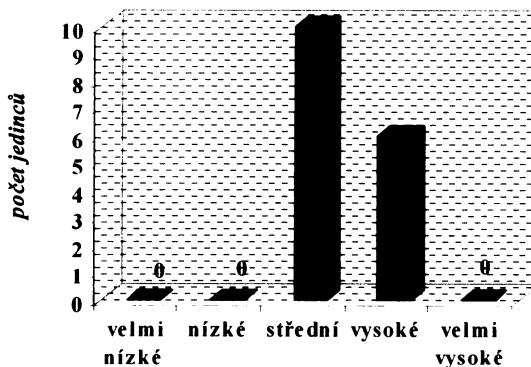
Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 34: Rozdělení jedinců skupiny č. 11 do oddělení podle velikosti

A) HUMERUS

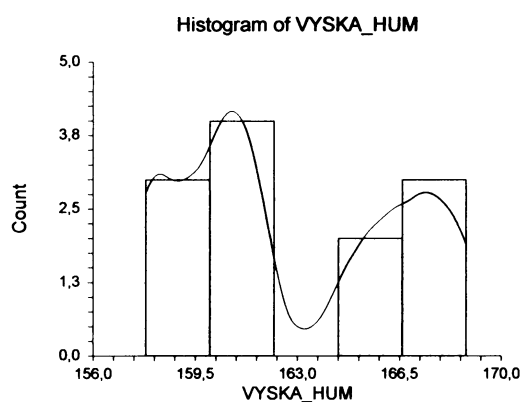

B) FEMUR

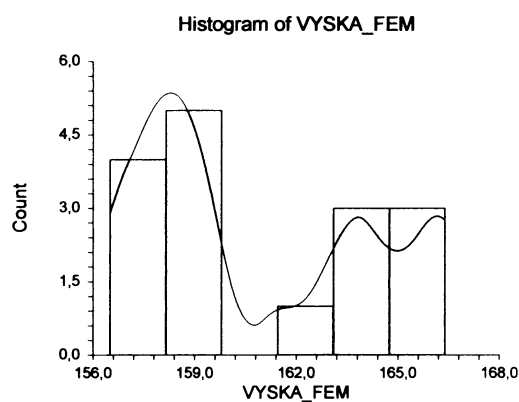

Graf č. 35: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 11

A) HUMERUS

B) FEMUR

Tab. č. 49: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 11

Normality Test Section of VYSKA_HUM when SKUPINA=11

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9065865	0,1928635			Can't reject
Anderson-Darling	0,4805817	0,2328334			Can't reject
Martinez-Iglewicz	1,022077		1,3567	1,7191	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,1984914		0,222	0,242	Can't reject
D'Agostino Skewness	0,507808	0,6115881	1.645	1.960	Can't reject

Výška postavy ženy v průběhu staletí

D'Agostino Kurtosis	-1,7004	0,089063	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	3,1491	0,207101	4.605	5.991	Can't reject

V tab. č. 49 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Tab. č. 50: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 11

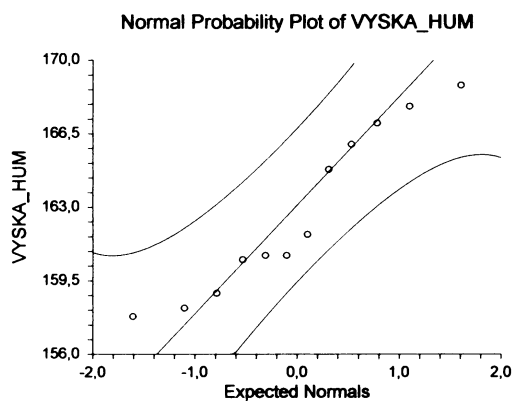
Normality Test Section of VYSKA_FEM when SKUPINA=11

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,8713927	2,856502E-02			Reject norm.
Anderson-Darling	0,8419582	3,020179E-02			Reject norm.
Martinez-Iglewicz	0,9864017		1,2678	1,4756	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,2610033		0,195	0,213	Reject norm.
D'Agostino Skewness	0,7868501	0,4313696	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Kurtosis	-2,1442	0,032015	1.645	1.960	Reject norm.
D'Agostino Omnibus	5,2168	0,073652	4.605	5.991	Can't reject

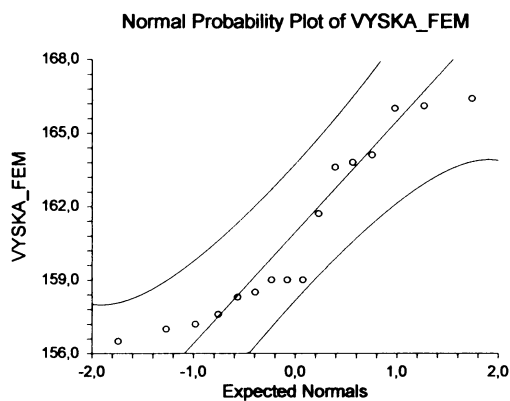
V tab. č. 50 jsem na 5% hladině α zamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p > 0,05$, proto tuto hypotézu zamítám.

Graf č. 36: Diagram normality skupiny č. 11

A) HUMERUS

B) FEMUR

Výška postavy ženy v průběhu staletí

3.1.12 Střední doba hradištní: 9. – 11. st. , Velkomoravská říše

Tab. č. 51: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 12

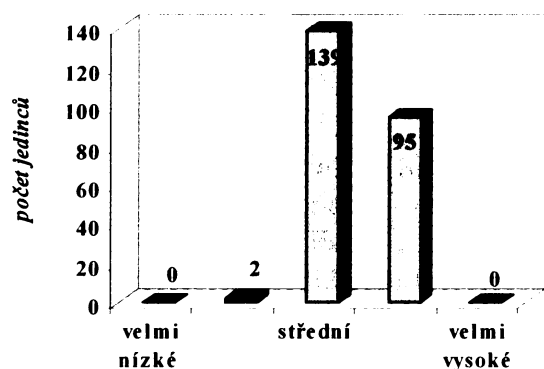
počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
234	161,4342	161,4	2,956833	0,193294	152,9	170,1	17,2

Tab. č. 52: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 12

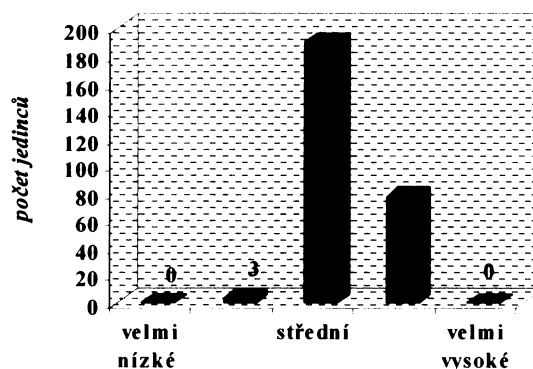
počet	průměr	medián	směr. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
267	160,73	160,60	2,628230	0,160845	152,6	169,2	16,6

Graf č. 37: Rozdělení jedinců skupiny č. 12 do oddělení podle velikostí

A) HUMERUS

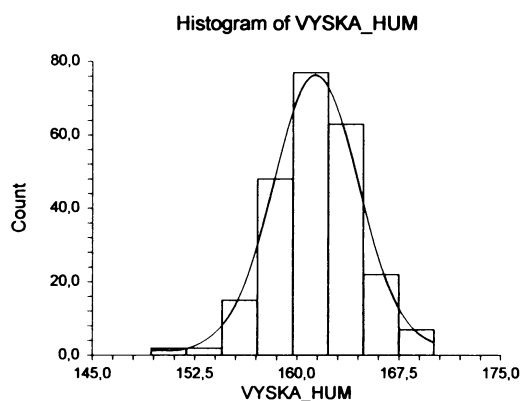

B) FEMUR

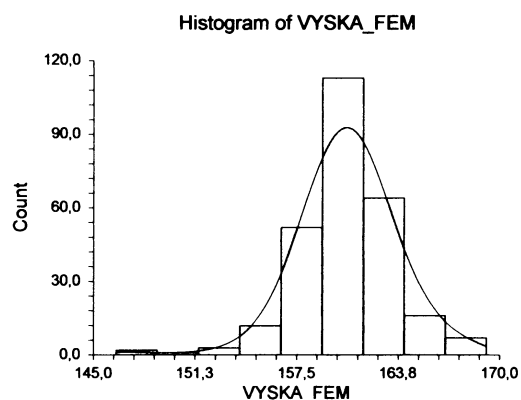

Graf č. 38: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 12

A) HUMERUS

B) FEMUR

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Tab. č. 53: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 12

Normality Test Section of VYSKA_HUM when SKUPINA=12

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9830985	6,545786E-03			Reject norm.
Anderson-Darling	0,620913	0,1060419			Can't reject
Martinez-Iglewicz	1,108487		1,0232	1,0374	Reject norm.
Kolmogorov-Smirnov	4,510694E-02		0,053	0,058	Can't reject
D'Agostino Skewness	-2,027427	4,261878E-02	1.645	1.960	Reject norm.
D'Agostino Kurtosis	2,9682	0,002996	1.645	1.960	Reject norm.
D'Agostino Omnibus	12,9206	0,001564	4.605	5.991	Reject norm.

V tab. č. 53 jsem na 5% hladině α zamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p > 0,05$, proto tuto hypotézu zamítám.

Tab. č. 54: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 12

Normality Test Section of VYSKA_FEM when SKUPINA=12

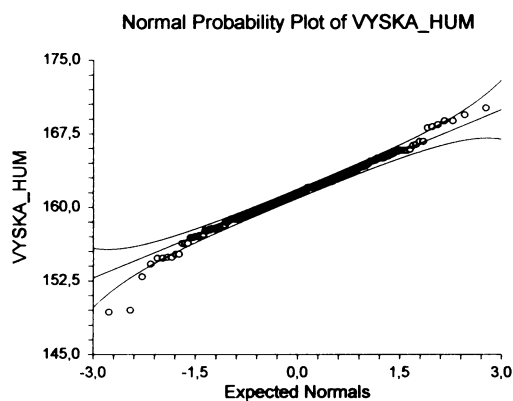
Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,948301	3,613514E-08			Reject norm.
Anderson-Darling	2,228082	1,195835E-05			Reject norm.
Martinez-Iglewicz	1,292341		1,0202	1,033	Reject norm.
Kolmogorov-Smirnov	6,625571E-02		0,05	0,054	Reject norm.
D'Agostino Skewness	-4,53609	5,730658E-06	1.645	1.960	Reject norm.
D'Agostino Kurtosis	5,4252	0,000000	1.645	1.960	Reject norm.
D'Agostino Omnibus	50,0090	0,000000	4.605	5.991	Reject norm.

V tab. č. 54 jsem na 5% hladině α zamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p > 0,05$, proto tuto hypotézu zamítám.

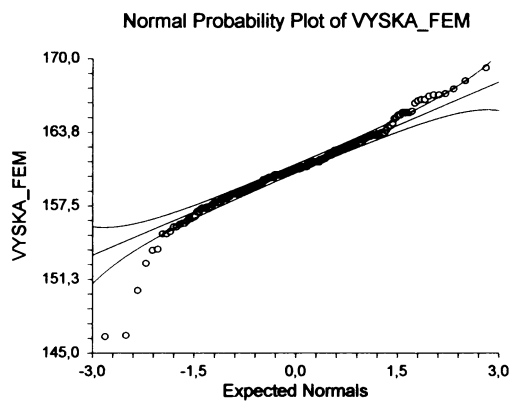
Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 39: Diagram normality skupiny č. 12

A) HUMERUS

B) FEMUR

3.1.13 Slované

Tab. č. 55: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 13

počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
63	161,6984	161,6	3,251426	0,409641	155,0	168,1	13,1

Tab. č. 56: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 13

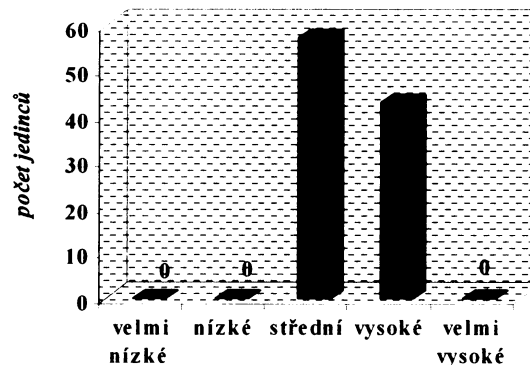
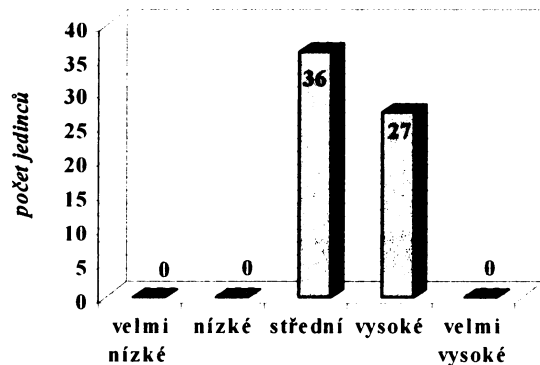
počet	průměr	medián	směr. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
100	161,37	161,55	3,027579	0,302758	155,2	169,2	14

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 40: Rozdělení jedinců skupiny č. 13 do oddělení podle velikosti

A) HUMERUS

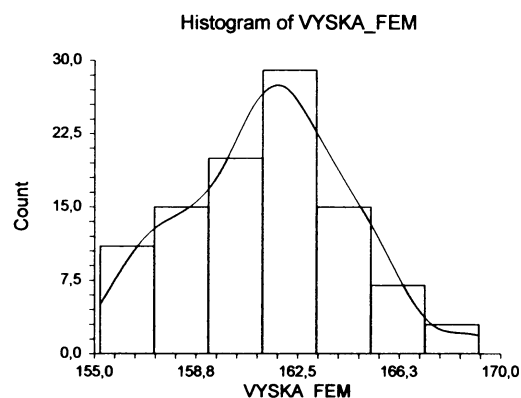
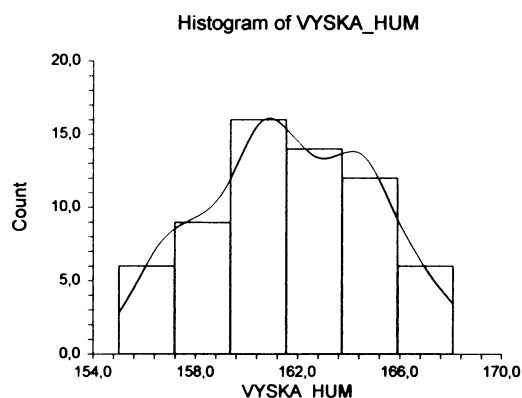
B) FEMUR

Graf č. 41: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 13

A) HUMERUS

B) FEMUR

Tab. č. 57: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 13

Normality Test Section of VYSKA_HUM when SKUPINA=13

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value (5%)	Decision
Shapiro-Wilk W	0,98175	0,4731562			Can't reject
Anderson-Darling	0,2838653	0,6319275			Can't reject
Martinez-Iglewicz	0,9329951		1,0768	1,1185	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	5,498509E-02		0,102	0,111	Can't reject

Výška postavy ženy v průběhu staletí

D'Agostino Skewness	-0,1993618	0,8419797	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Kurtosis	-1,7206	0,085330	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	3,0001	0,223121	4.605	5.991	Can't reject

V tab. č. 57 jsem jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Tab. č. 58: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 13

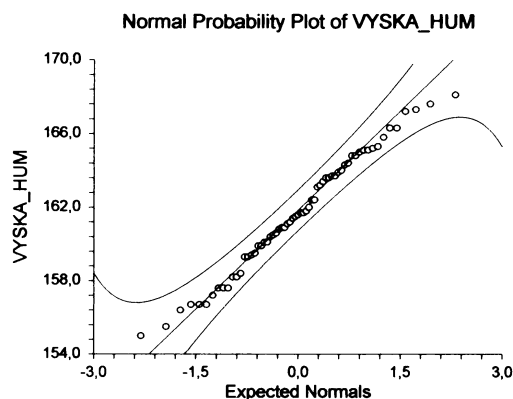
Normality Test Section of VYSKA_FEM when SKUPINA=13

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9873128	0,4589969			Can't reject
Anderson-Darling	0,3122358	0,5502144			Can't reject
Martinez-Iglewicz	0,9634044		1,0512	1,0796	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	6,433424E-02		0,081	0,088	Can't reject
D'Agostino Skewness	0,1815363	0,8559466	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Kurtosis	-0,4801	0,631173	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	0,2634	0,876591	4.605	5.991	Can't reject

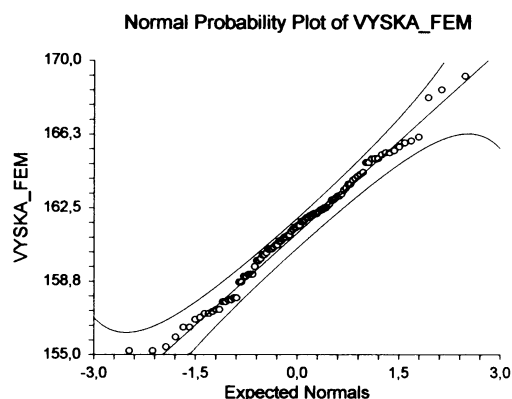
V tab. č. 58 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

Graf č. 42: Diagram normality skupiny č. 13

A) HUMERUS

B) FEMUR

Výška postavy ženy v průběhu staletí

3.1.14 současnost

Tab. č. 59: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 14

počet	průměr	medián	stand. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
52	163,5731	163,7	2,851839	0,395479	157,3	170,3	13

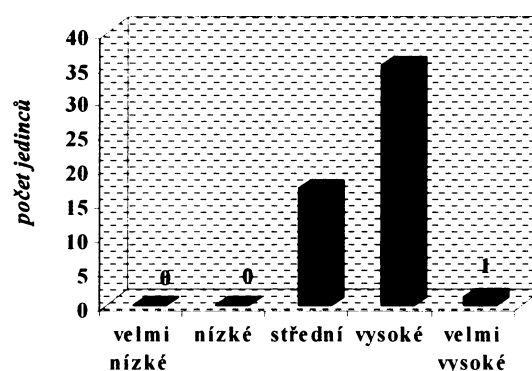
Tab. č. 60: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 14

počet	průměr	medián	směr. odchylka	stand. chyba	minimum	maximum	rozpětí
52	163,54	163,60	2,907472	0,403194	157,2	169,9	12,7

Graf č. 43: Rozdělení jedinců skupiny č. 14 do oddělení podle velikosti

A) HUMERUS

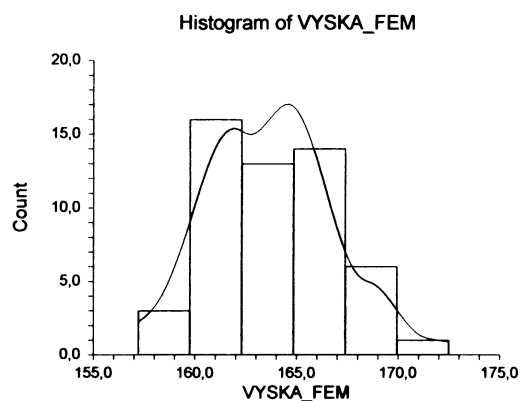
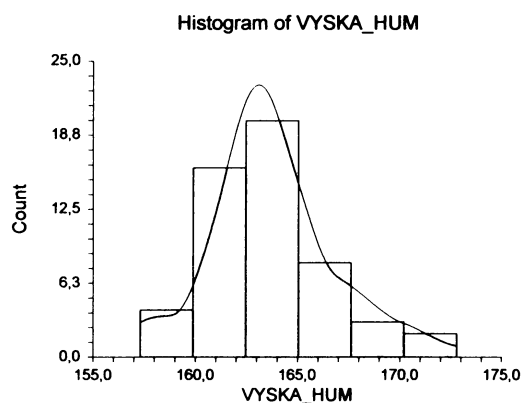
B) FEMUR

Graf č. 44: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 14

A) HUMERUS

B) FEMUR

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Tab. č. 61: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 14

Normality Test Section of VYSKA_HUM when SKUPINA=14

Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9517018	3,186223E-02			Reject norm.
Anderson-Darling	1,104685	6,803988E-03			Reject norm.
Martinez-Iglewicz	1,132951		1,0894	1,138	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,1716092		0,111	0,121	Reject norm.
D'Agostino Skewness	1,595732	0,1105487	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Kurtosis	1,4390	0,150153	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	4,6171	0,099408	4.605	5.991	Can't reject

V tab. č. 61 jsem na 5% hladině α zamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p > 0,05$, proto tuto hypotézu zamítám.

Tab. č. 62: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 14

Normality Test Section of VYSKA_FEM when SKUPINA=14

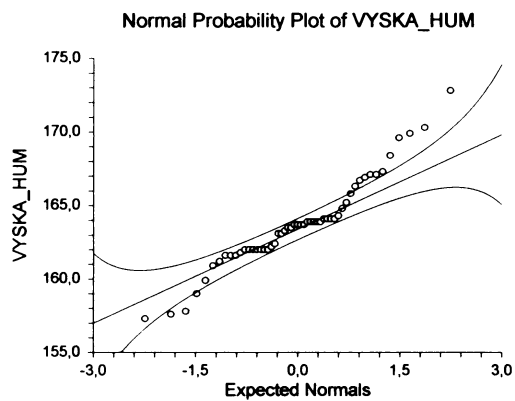
Test Name	Test Value	Prob Level	10% Value	5% Value	Decision (5%)
Shapiro-Wilk W	0,9799341	0,5102007			Can't reject
Anderson-Darling	0,4057816	0,3513866			Can't reject
Martinez-Iglewicz	1,006691		1,0894	1,138	Can't reject
Kolmogorov-Smirnov	0,1113575		0,111	0,121	Can't reject
D'Agostino Skewness	1,077029	0,2814675	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Kurtosis	0,5736	0,566208	1.645	1.960	Can't reject
D'Agostino Omnibus	1,4891	0,474958	4.605	5.991	Can't reject

V tab. č. 62 jsem na 5% hladině α nezamítla normalitu. Dosažená hladina testu $p < 0,05$, proto tuto hypotézu nezamítám.

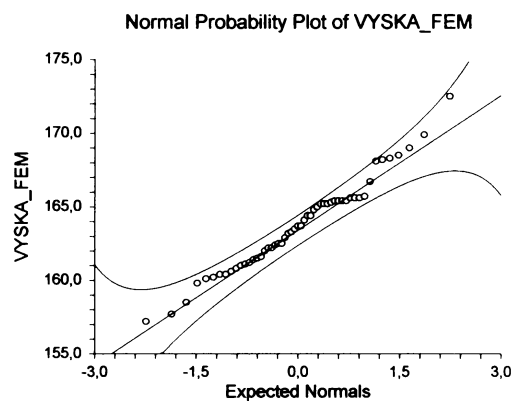
Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 45: Diagram normality skupiny č. 1

A) HUMERUS

B) FEMUR

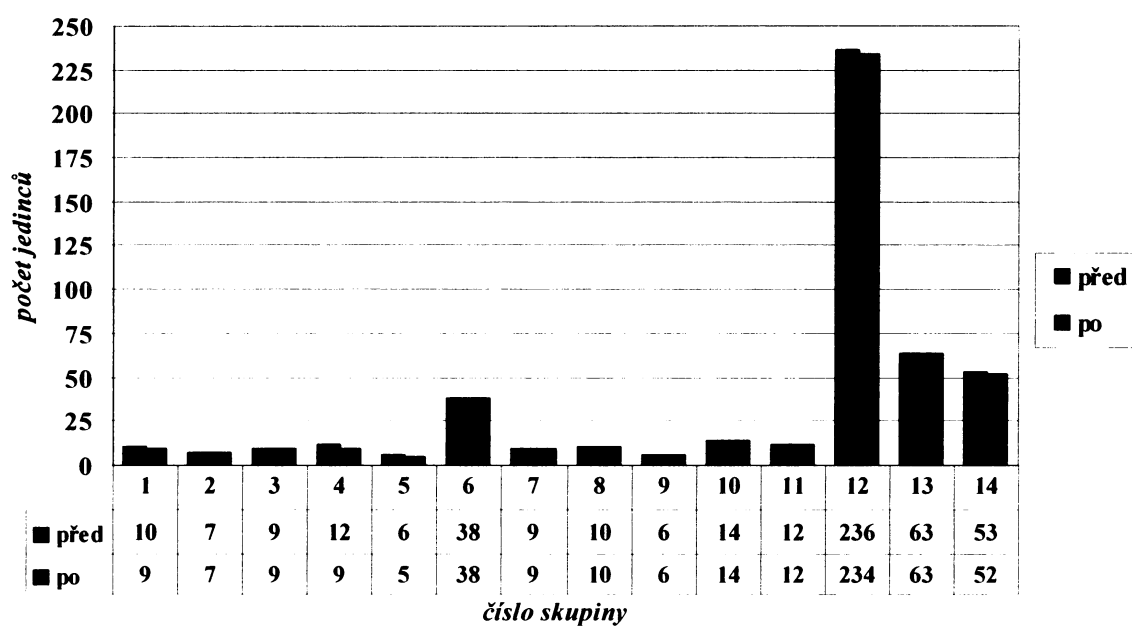
Výška postavy ženy v průběhu staletí

3.2 Celkové vyhodnocení

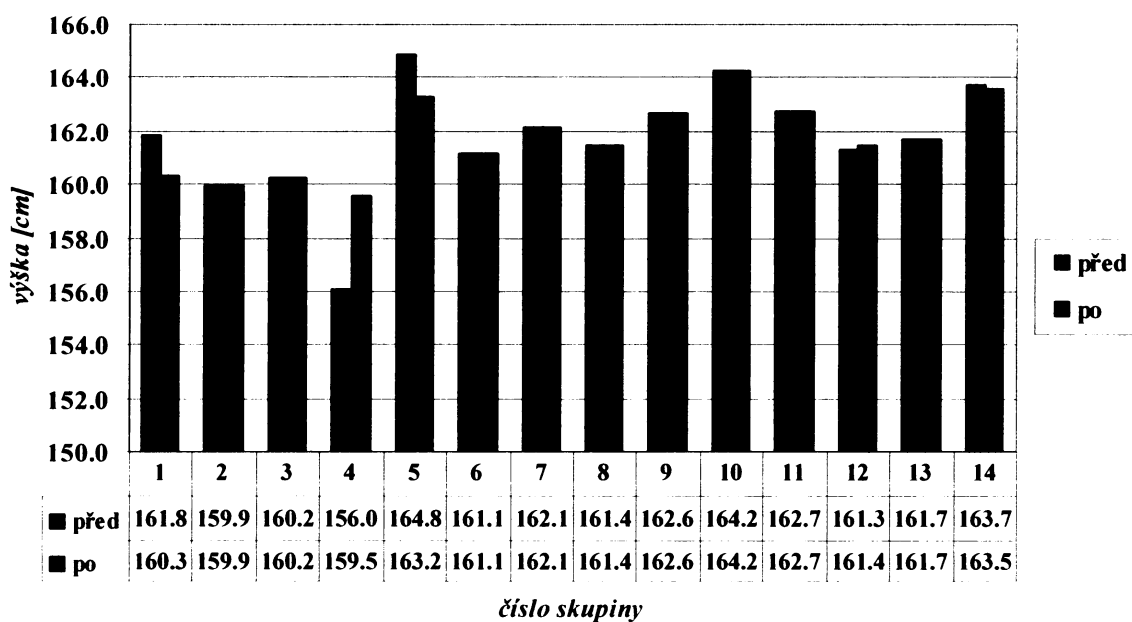
3.2.1 HUMERUS

3.2.1.1 Popisné charakteristiky

Graf č. 46: Srovnání počtu jedinců před a po vyjmutí odlehlých pozorování

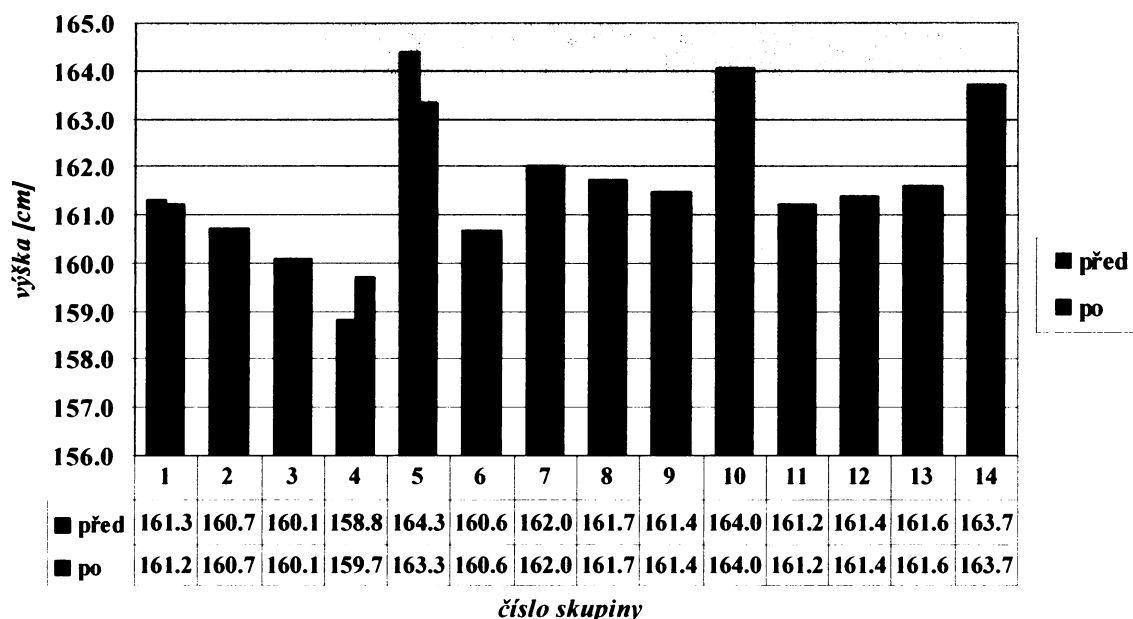

Graf č. 47: Srovnání průměrů skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování

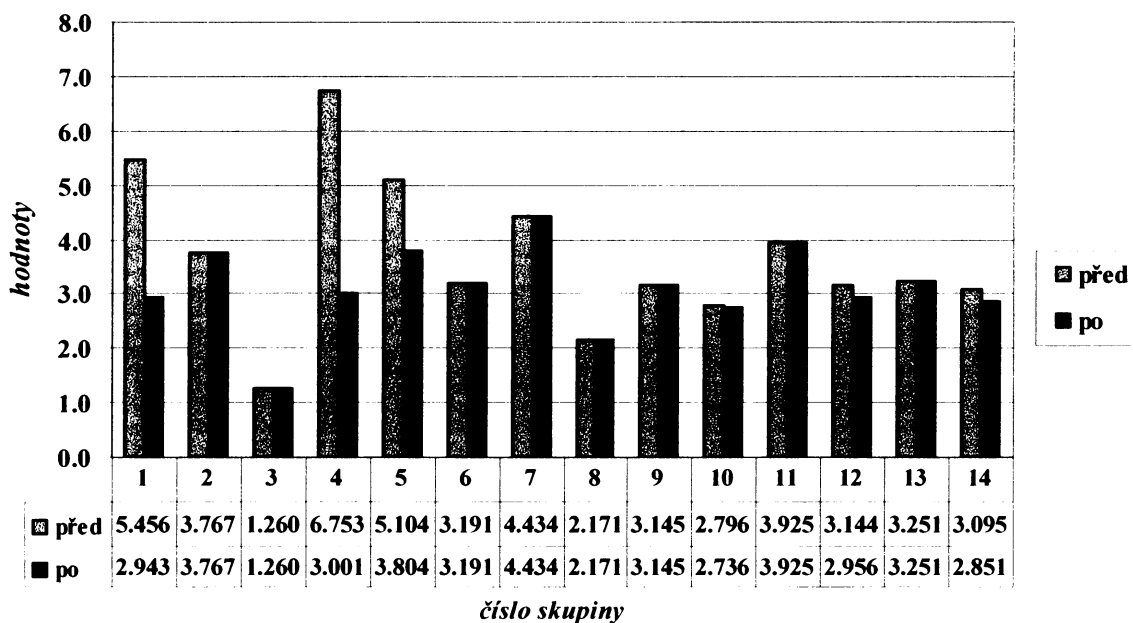

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 48: Srovnání mediánů skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování

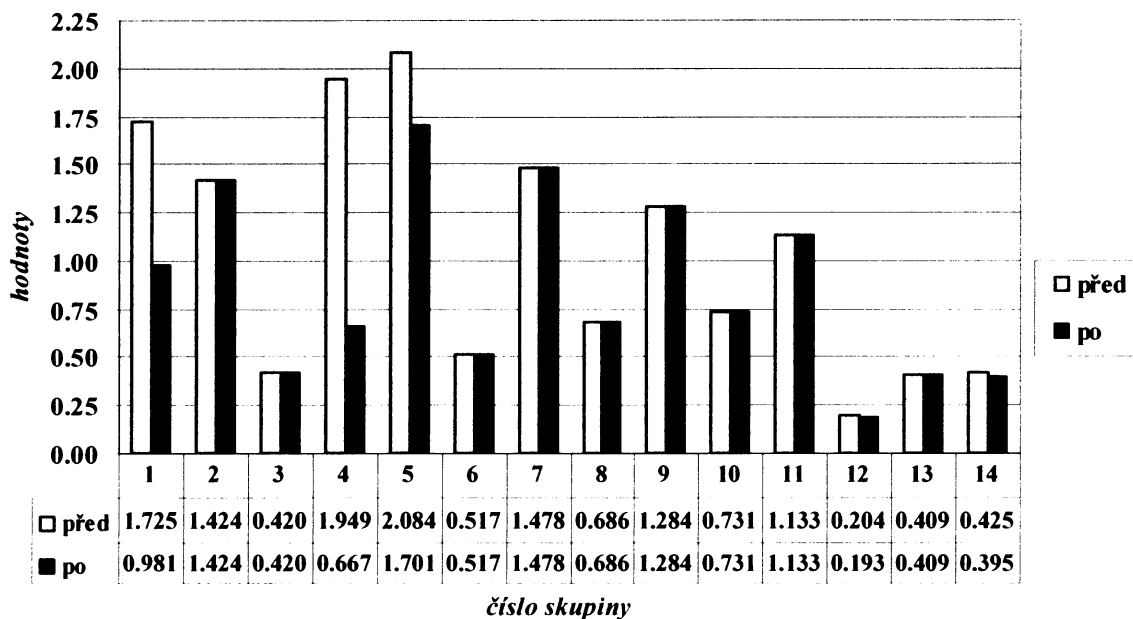

Graf č. 49: Srovnání standardní odchylky skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 50: Srovnání standardní chyby skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování

Tab. č. 63: Srovnání minimálních (A) a maximálních (B) hodnot před a po vyjmutí odlehlých pozorování

A)

Číslo skupiny	Hodnoty (před)	Hodnoty (po)
1	155.3	155.3
2	153.7	153.7
3	158.6	158.6
4	141.2	156.5
5	159.0	159.0
6	156.3	156.3
7	154.8	154.8
8	156.9	156.9
9	159.0	159.0
10	158.6	158.6
11	157.8	157.8
12	149.3	152.9
13	155.0	155.0
14	157.3	157.3
Celkové minimum	141.2	152.9

B)

Číslo skupiny	Hodnoty (před)	Hodnoty (po)
1	175.2	163.5
2	165.2	165.2
3	163.1	163.1
4	162.4	162.4
5	172.6	168.4
6	171.3	171.3
7	170.5	170.5
8	164.9	164.9
9	167.2	167.2
10	170.0	170.0
11	168.8	168.8
12	170.1	170.1
13	168.1	168.1
14	172.8	170.3
Celkové maximum	175.2	171.3

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Tab. č. 64. Srovnání rozsahů skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování

Číslo skupiny	Hodnoty (před)	Hodnoty (po)
1	19.9	8.2
2	11.5	11.5
3	4.5	4.5
4	21.2	5.9
5	13.6	9.4
6	15.0	15.0
7	15.7	15.7
8	8.0	8.0
9	8.2	8.2
10	11.4	11.4
11	11.0	11.0
12	20.8	17.2
13	13.1	13.1
14	15.5	13.0
Celkový rozsah	34.0	18.4

3.2.1.2 Vyloučení odlehlých pozorování

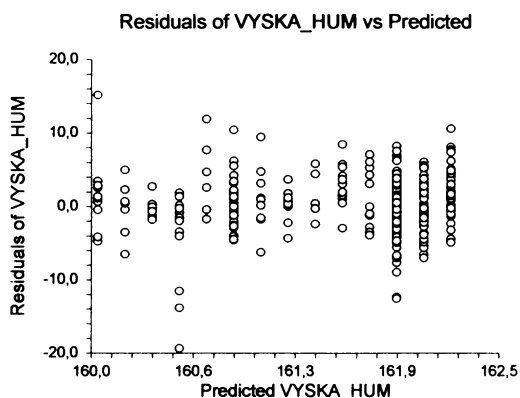
Vyloučení odlehlých pozorování jsem provedla přímo v souboru programu NCSS 97. Zde tedy uvádím pouze grafické zpracování reziduí.

Tab. č. 65: Tabulka odlehlých pozorování pro jednotlivé skupiny

číslo skupiny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
hodnota	1	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	2	0	1

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 51: Rezidua výšky postavy podle humeru

3.2.1.3 Ověření hypotézy

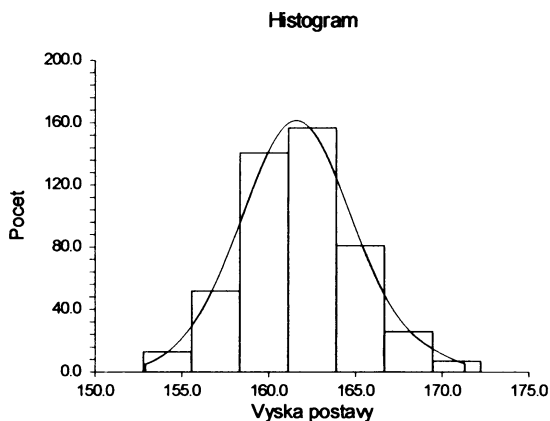
OVĚŘENÍ NORMALITY:

Tab. č. 66: *Ověření normality*

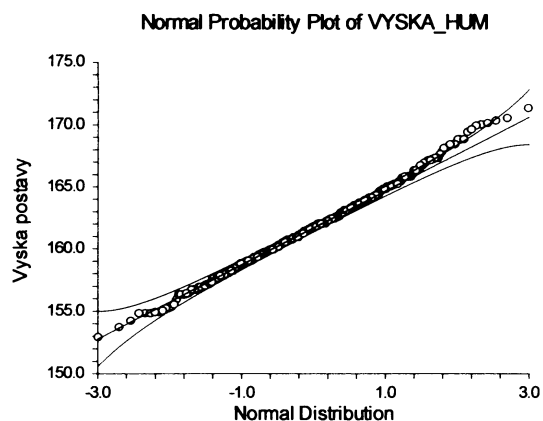
Normality Tests Section

Test Name	Test Value	Prob Level	Reject H0 At Alpha = 20%?
Shapiro Wilk	0,9672	0,000000	Yes
Anderson Darling	2,2726	0,000009	Yes
D'Agostino Skewness	-2,3103	0,020873	Yes
D'Agostino Kurtosis	6,4328	0,000000	Yes
D'Agostino Omnibus	46,7184	0,000000	Yes

Graf č. 52: Histogram

Graf č. 53: Diagram normality

KRUSKAL-WALLISŮV TEST:

Tab. č. 67: Kruskal-Wallisův test

Kruskal-Wallis One-Way ANOVA on Ranks

Hypotheses

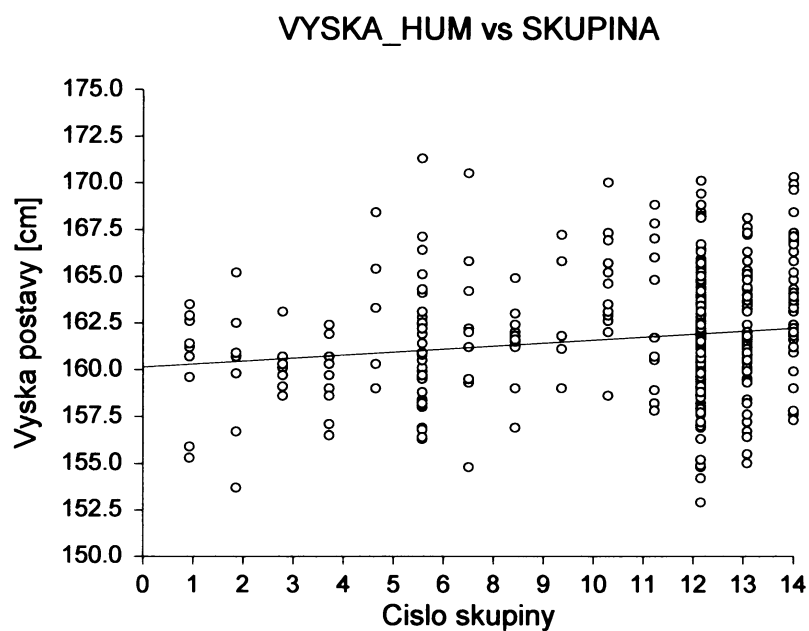
Ho: All medians are equal.

Ha: At least two medians are different.

Test Results

Method	DF	Chi-Square (H)	Prob Level	Decision(0.05)
Not Corrected for Ties	13	45.56859	0.000017	Reject Ho
Corrected for Ties	13	45.58186	0.000017	Reject Ho
Number Sets of Ties	89			
Multiplicity Factor	31608			

Graf č. 54: Graf závislosti výšky postavy podle humeru na čísle skupiny

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Run Summary Section

Parameter	Value	Parameter	Value
Dependent Variable	VYSKA_HUM	Rows Processed	732
Independent Variable	SKUPINA	Rows Used in Estimation	477
Frequency Variable	None	Rows with X Missing	0
Weight Variable	None	Rows with Freq Missing	0
Intercept	160.1452	Rows Prediction Only	247
Slope	0.1476	Sum of Frequencies	477
R-Squared	0.0224	Sum of Weights	477.0000
Correlation	0.1496	Coefficient of Variation	0.0192
Mean Square Error	9.662545	Square Root of MSE	3.108464

SHRnutí:

Rovnice regresní přímky vztahující se k výšce postavy (proměnná y) a číslu skupiny (proměnná x) je odhadována takto: „výška postavy = (160,1452) + (0,1476) číslo skupiny“, což plyne ze 477 pozorování v celém souboru dat. Průsečík s osou y , neboli odhad hodnoty „výška postavy“ v případě, že číslo skupiny je rovno 0, se rovná číslu 160,1452 se standardní (střední) chybou 0,5048. Sklon přímky, neboli odhad změny výšky postavy na změnu jednotky čísla skupiny, je roven 0,1476 se standardní (střední) chybou rovnou číslu 0,0447.

Hodnota R^2 , poměr změny ve „výšce postavy“, který je vypočitatelný pomocí změny v „číslu skupiny“, se rovná číslu 0,0224. Korelace mezi „výška postavy“ a „číslo skupiny“ je 0,1496.

Nemohu použít Analýzu rozptylu jednoduchého třídění, ale Kruskal-Wallisův test, který nevyžaduje platnost normality. Hladina významnosti tohoto testu je 0,0010. Protože $0,0010 < 0,0500$, je hypotéza H_0 zamítnuta. Mohu tedy konstatovat, že na hladině $\alpha = 0,05$ zamítám hypotézu H_0 , že mediány všech skupin jsou stejné.

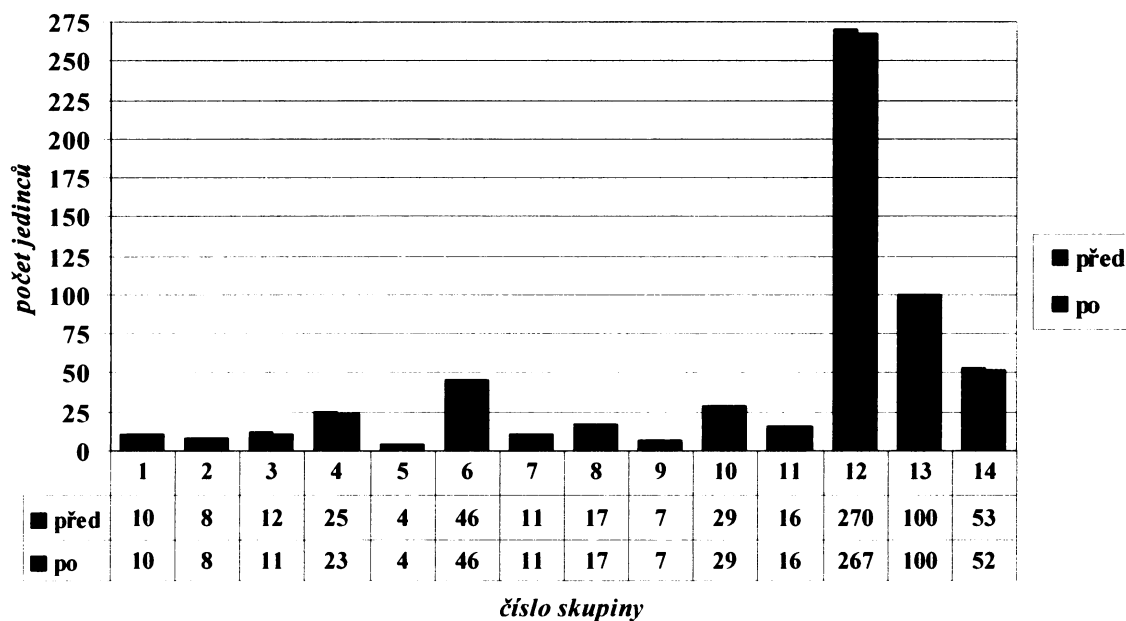
Přiložený graf (graf č. 54) závislosti výšky postavy na číslu skupiny graficky znázorňuje růst výšky postavy ženy podle humeru v průběhu všech dob.

Výška postavy ženy v průběhu staletí

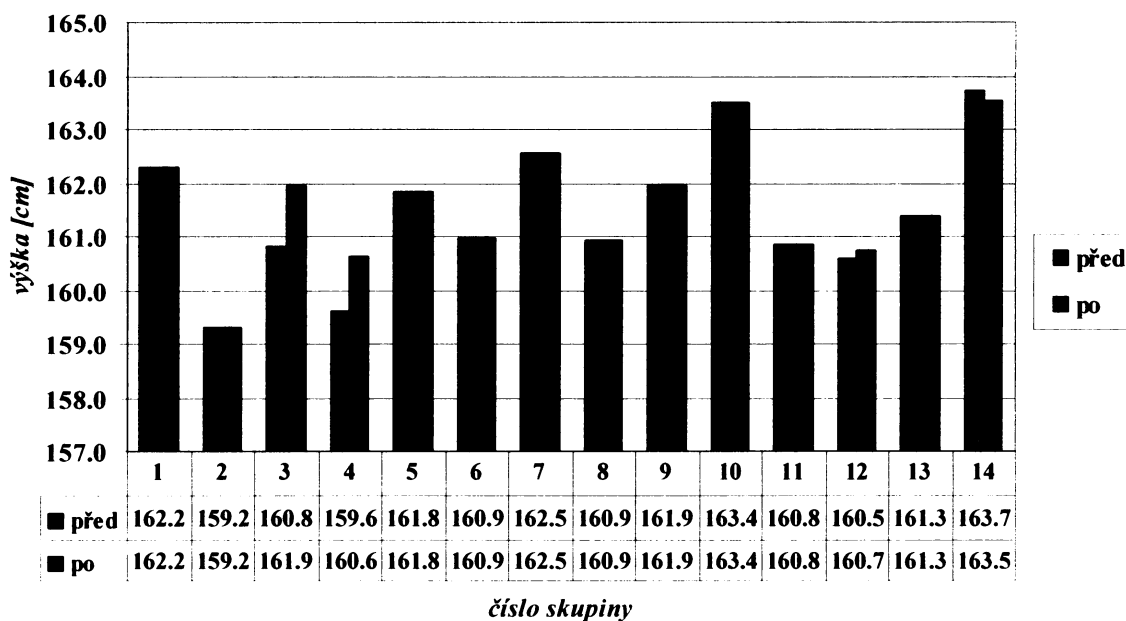
3.2.2. FEMUR

3.2.2.1 Popisné charakteristiky

Graf č. 55: Srovnání počtu jedinců před a po vyjmutí odlehlých pozorování

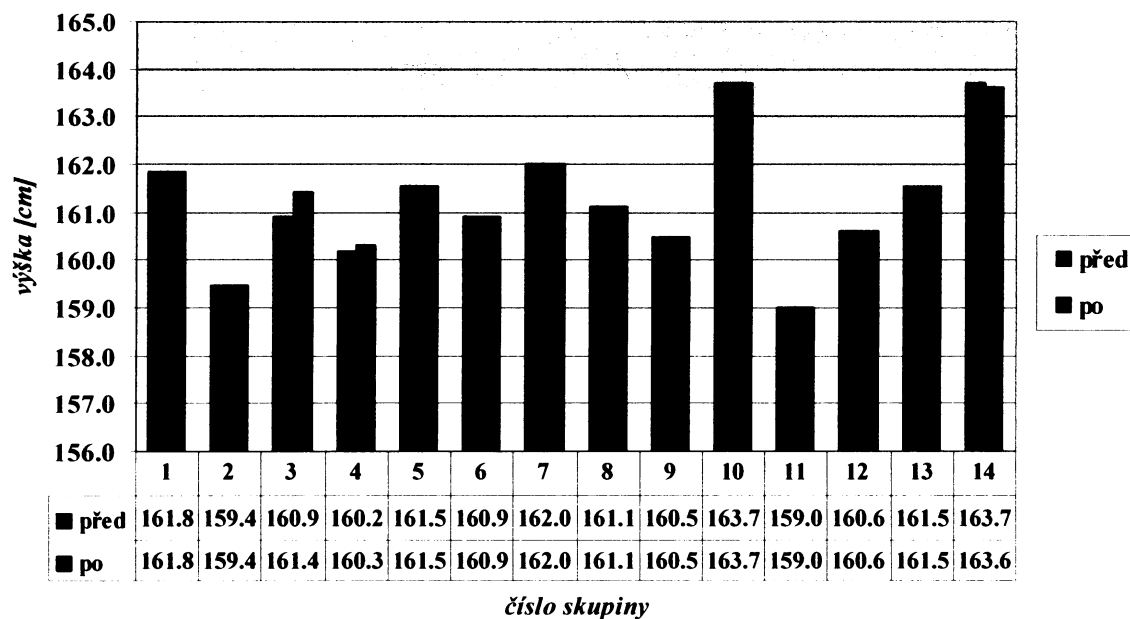

Graf č. 56: Srovnání průměrů skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování

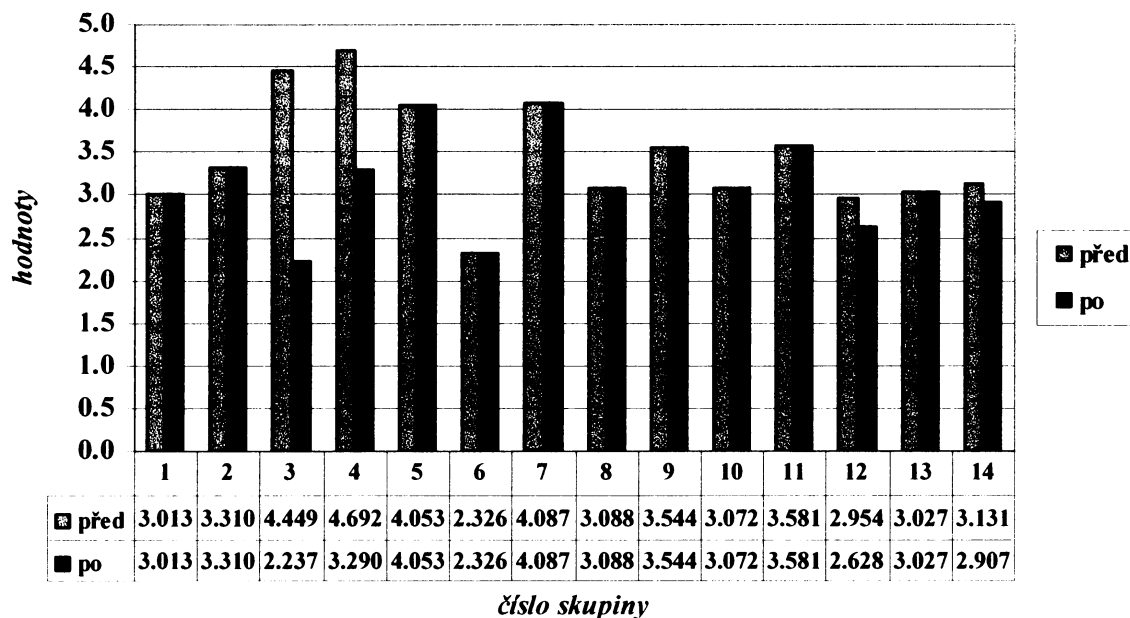

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 57: Srovnání mediánů skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování

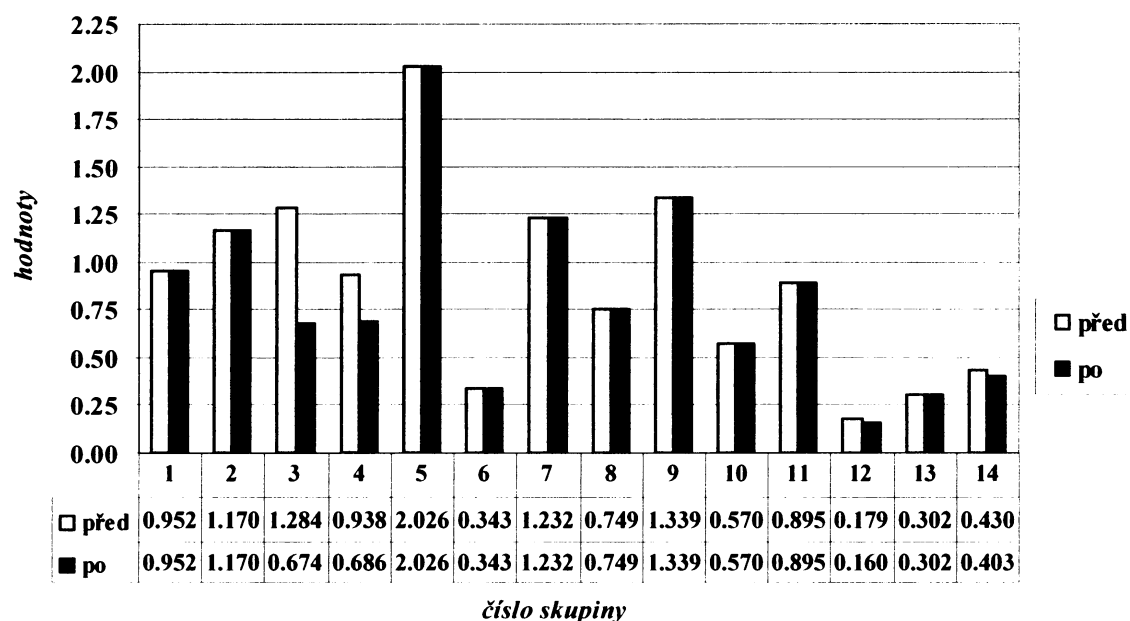

Graf č. 58: Srovnání standardní odchylky skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 59: Srovnání standardní chyby skupin před a po vyjmutí odlehých pozorování

Tab. č. 68: Srovnání minimálních (A) a maximálních (B) hodnot před a po vyjmutí odlehých pozorování

A)

Číslo skupiny	Hodnoty (před)	Hodnoty (po)
1	157.6	157.6
2	153.0	153.0
3	148.4	159.8
4	147.0	153.6
5	157.8	157.8
6	156.1	156.1
7	158.2	158.2
8	156.7	156.7
9	158.3	158.3
10	157.7	157.7
11	156.5	156.5
12	146.4	152.6
13	155.2	155.2
14	157.2	157.2
Celkové minimum	146.4	152.6

B)

Číslo skupiny	Hodnoty (před)	Hodnoty (po)
1	166.2	166.2
2	164.5	164.5
3	167.4	167.4
4	165.6	165.6
5	166.4	166.4
6	165.0	165.0
7	169.9	169.9
8	168.3	168.3
9	169.3	169.3
10	169.8	169.8
11	166.4	166.4
12	169.2	169.2
13	169.2	169.2
14	172.5	169.9
Celkové maximum	172.5	169.9

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Tab. č. 69. Srovnání rozsahů skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování:

Číslo skupiny	Hodnoty (před)	Hodnoty (po)
1	8.6	8.6
2	11.5	11.5
3	19.0	7.6
4	18.6	12.0
5	8.6	8.6
6	8.9	8.9
7	11.7	11.7
8	11.6	11.6
9	11.0	11.0
10	12.1	12.1
11	9.9	9.9
12	22.8	16.6
13	14.0	14.0
14	15.3	12.7
Celkový rozsah	26.1	17.3

3.2.2.2 Vyloučení odlehlých pozorování

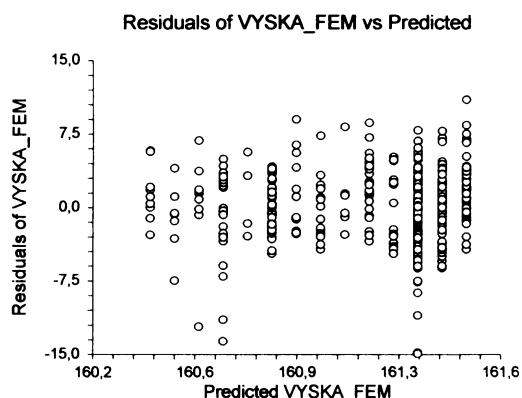
Vyloučení odlehlých pozorování jsem provedla přímo v souboru programu NCSS 97. Zde tedy uvádím pouze grafické zpracování reziduí.

Tab. č. 70: Tabulka odlehlých pozorování pro jednotlivé skupiny

číslo skupiny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
hodnota	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	3	0	1

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 60 : Rezidua výšky postavy podle femuru

3.2.2.3 Ověření hypotézy

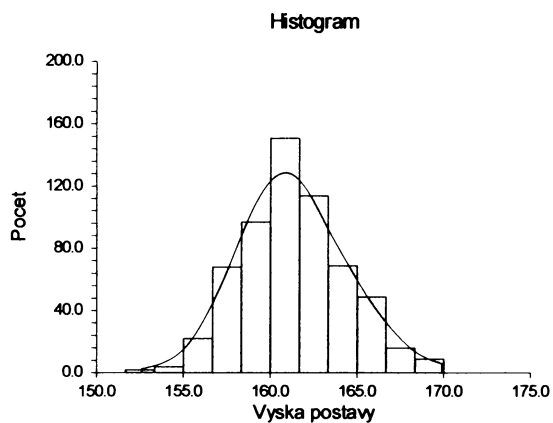
OVĚŘENÍ NORMALITY:

Tab. č. 71: *Ověření normality*

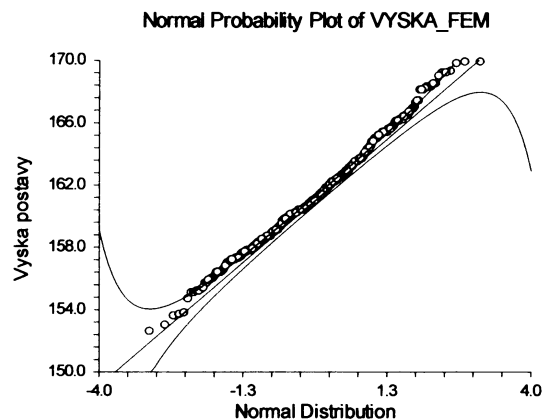
Normality Tests Section

Test Name	Test Value	Prob Level	Reject H0 At Alpha = 20%?
Shapiro Wilk	0,9756	0,000000	Yes
Anderson Darling	1,9589	0,000054	Yes
D'Agostino Skewness	-3,2258	0,001256	Yes
D'Agostino Kurtosis	5,6095	0,000000	Yes
D'Agostino Omnibus	41,8728	0,000000	Yes

Graf č. 61: *Histogram*

Graf č. 62: *Diagram normality*

KRUSKAL-WALLISŮV TEST:

Tab. č. 72: Kruskal-Wallisův test

Kruskal-Wallis One-Way ANOVA on Ranks

Hypotheses

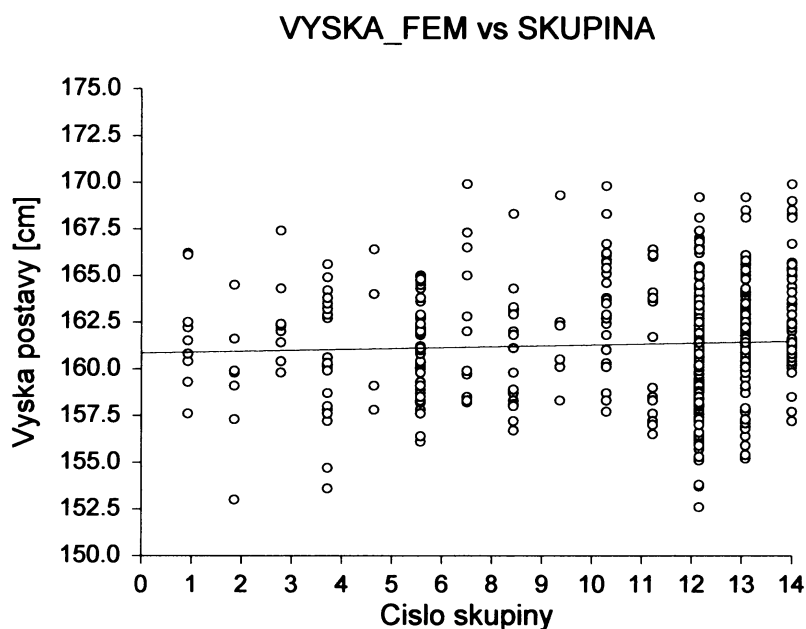
Ho: All medians are equal.

Ha: At least two medians are different.

Test Results

Method	DF	Chi-Square (H)	Prob Level	Decision(0.05)
Not Corrected for Ties	13	56.33457	0.000000	Reject Ho
Corrected for Ties	13	56.34822	0.000000	Reject Ho
Number Sets of Ties	97			
Multiplicity Factor	52590			

Graf č. 63: Graf závislosti výšky postavy podle femuru na čísle skupiny

SHRNUTÍ:

Rovnice regresní přímky vztahující se k výšce postavy (proměnná y) a číslu skupiny (proměnná x) je odhadována takto: „výška postavy = $(160,8429) + (0,444)$ číslo skupiny“, což plyne ze 601 pozorování v celém souboru dat. Průsečík s osou y , neboli odhad hodnoty „výška postavy“ v případě, že číslo skupiny je rovno 0, se rovná číslu 160,8429 se standardní (střední) chybou 0,4216. Sklon přímky, neboli odhad změny výšky postavy na změnu jednotky čísla skupiny, je roven 0,0444 se standardní (střední) chybou rovnou číslu 0,0378.

Hodnota R^2 , poměr změny ve „výšce postavy“, který je vypočitatelný pomocí změny v „číslu skupiny“, se rovná číslu 0,0023. Korelace mezi „výška postavy“ a „číslo skupiny“ je 0,0479.

Nemohu použít Analýzu rozptylu jednoduchého třídění, ale Kruskal-Wallisův test, který nevyžaduje platnost normality. Hladina významnosti tohoto testu je 0,0010. Protože $0,0010 < 0,0500$, je hypotéza H_0 zamítnuta. Mohu tedy konstatovat, že na hladině $\alpha = 0,05$ zamítám hypotézu H_0 , že mediány všech skupin jsou stejné.

Příložený graf (graf č. 63) závislosti výšky postavy na číslu skupiny graficky znázorňuje růst výšky postavy ženy podle femuru v průběhu všech dob.

Výška postavy ženy v průběhu staletí

3.3 Celkové porovnání mužů a žen

Tab. č. 73: Porovnání počtu naměřených hodnot jednotlivých skupin u žen a u mužů

A) HUMERUS

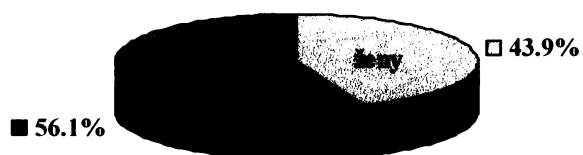
Číslo skupiny	Ženy	Muži
1	9	11
2	7	4
3	9	28
4	9	27
5	5	6
6	38	74
7	9	10
8	10	20
9	6	14
10	14	30
11	12	14
12	234	163
13	63	103
14	52	106
Celkem	477	610

B) FEMUR

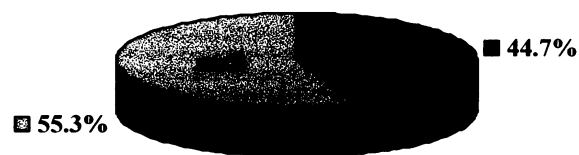
Číslo skupiny	Ženy	Muži
1	10	8
2	8	8
3	11	25
4	23	41
5	4	13
6	46	86
7	11	10
8	17	43
9	7	16
10	29	40
11	16	22
12	267	179
13	100	146
14	52	107
Celkem	601	744

Graf č. 64: Porovnání počtu všech naměřených kostí u žen a mužů

A) HUMERUS

B) FEMUR

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Tab. č. 74: Porovnání průměrů jednotlivých skupin u žen a u mužů

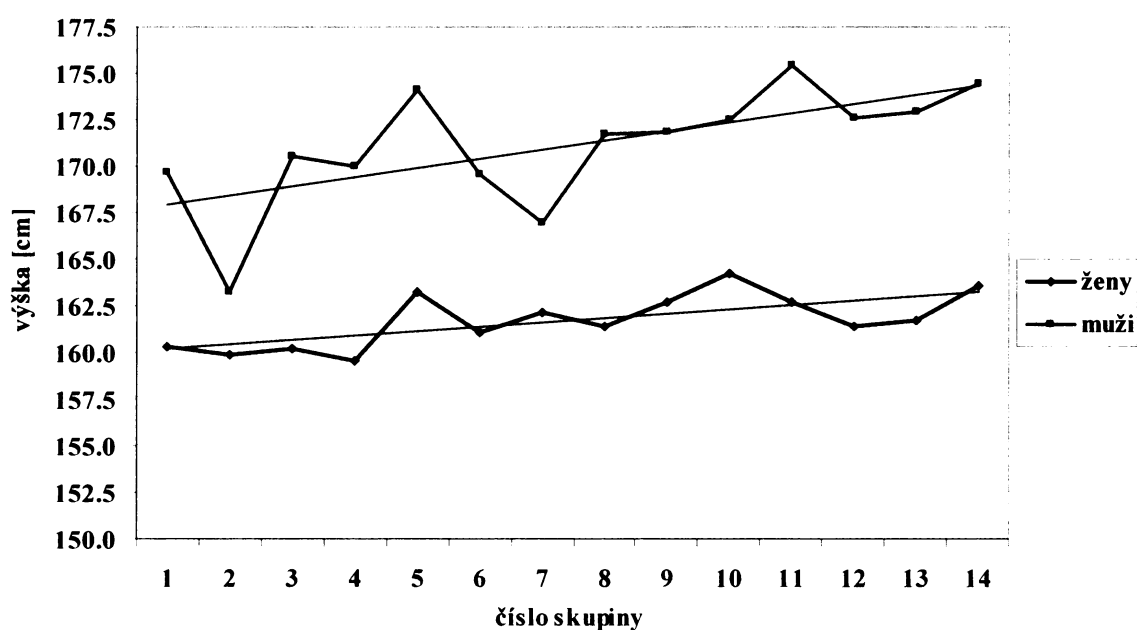
A) HUMERUS

Číslo skupiny	Ženy	Muži
1	160.34	169.73
2	159.93	163.28
3	160.20	170.57
4	159.58	170.05
5	163.28	174.15
6	161.13	169.53
7	162.17	166.99
8	161.43	171.74
9	162.67	171.89
10	164.29	172.52
11	162.74	175.44
12	161.43	172.59
13	161.70	172.92
14	163.57	174.46
Celkem	161.7	172.2

B) FEMUR

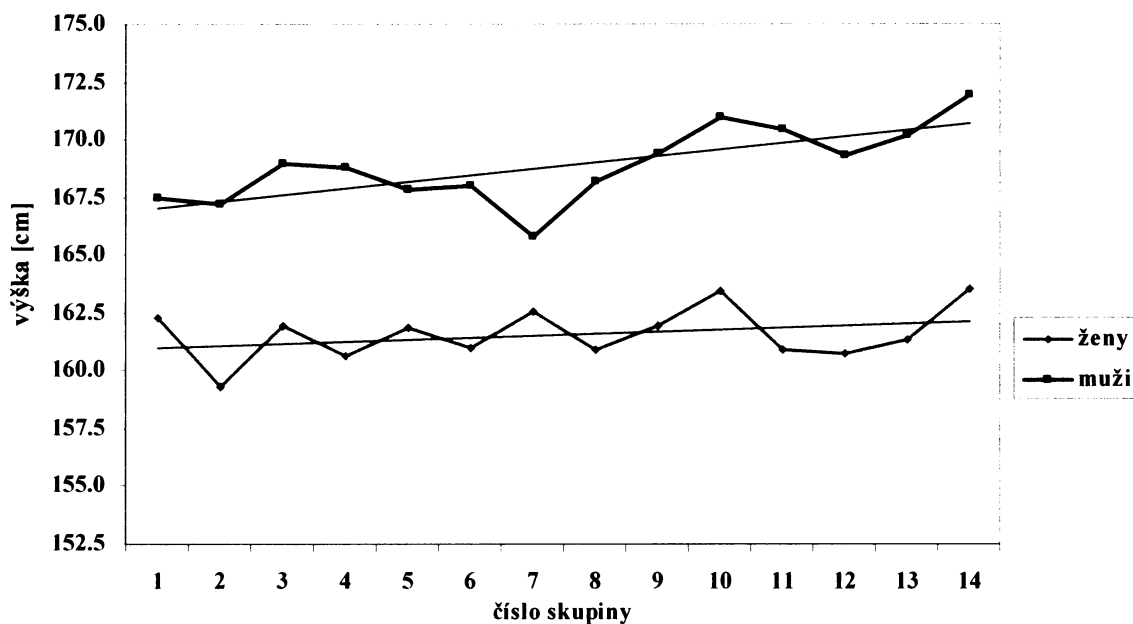
Číslo skupiny	Ženy	Muži
1	162.27	167.51
2	159.29	167.23
3	161.9	168.94
4	160.61	168.78
5	161.83	167.84
6	160.96	167.97
7	162.55	165.85
8	160.92	168.1
9	161.93	169.39
10	163.49	170.98
11	160.86	170.45
12	160.73	169.32
13	161.37	170.22
14	163.5	171.90
Celkem	161.3	169.6

Graf č. 65: Grafické srovnání průměrů výšek podle humeru u žen a mužů

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Graf č. 66: Grafické srovnání průměrů výšek podle femuru u žen a mužů

Tab. č. 75 : HUMERUS (průměrná výška postavy)

Analysis of Variance Table for VYSKA_HUM

Source	DF	Sum of Squares	Mean Square	F-Ratio	Prob Level (Alpha=0.05)	Power
A: SKUPINA	13	2178.713	167.5933	8.44	0.000000*	1.000000
B: POHLAVI	1	8476.538	8476.538	426.70	0.000000*	1.000000
AB	13	532.3835	40.95258	2.06	0.014081*	0.949806
S	1074	21335.37	19.86533			
Total (Adjusted)	1101	53694.7				
Total	1102					

* Term significant at alpha = 0.05

Tab. č. 76: FEMUR (průměrná výška postavy)

Analysis of Variance Table for VYSKA_FEM

Source	DF	Sum of Squares	Mean Square	F-Ratio	Prob Level (Alpha=0.05)	Power
A: SKUPINA	13	1592.567	122.5051	8.92	0.000000*	1.000000
B: POHLAVI	1	6187.074	6187.074	450.50	0.000000*	1.000000
AB	13	323.0303	24.84849	1.81	0.036998*	0.913400
S	1328	18238.49	13.73381			
Total (Adjusted)	1355	43576.73				
Total	1356					

* Term significant at alpha = 0.05

SHRNUTÍ:

Porovnání naměřených hodnot pro muže a pro ženy přineslo několi závěrů. Z tab. č. 73 a následného grafu č. 64 je vidět, že se více naměřených hodnot vyskytuje u mužů. A to jak pro humerus, tak pro femur.

V tab. č. 74 v grafech č. 65 a č. 66 můžeme vidět rozdíl spočtených průměrů výšek postav mezi ženami a muži v jednotlivých skupinách. Průměry jak výšek podle humeru, tak výšek podle femuru, jsou mnohem vyšší u mužů než u žen. Tyto grafy vyjadřují závislost průměrné výšky postavy na skupině u mužů (dole) a žen (nahore). Graf č. 65 pro výšku spočtenou podle humeru, graf č. 66 pro výšku spočtenou podle femuru. Průměrné výšky u mužů více kolísají než u žen, ty jsou trochu více stabilní.

Poslední srovnání mezi ženami a muži vyjadřují tabulky č. 75 a č. 76 a to v pořadí nejdříve pro humerus a poté pro femur. Tyto tabulky ukazují, zda jsou faktor doba a faktor pohlaví statisticky významné pro průměrnou výšku postavy. V tabulkách si všimneme především sloupce Prob Level. Jestliže nejdříve určíme F-ratio pro interakce (AB) jako \geq p-hodnotě pro AB, pak interakce AB mají vliv a sledované faktory se ve svých účincích navzájem ovlivňují. V našich obou případech (pro humerus i pro femur) jsou p-hodnoty malé (menší než F-ratio), z toho plyne statistická významnost na hladině alfa, která je rovna 5%.

Výška postavy ženy v průběhu staletí

3.4 Spolehlivost měření

Ke zjištění spolehlivosti měření jsem opětovně naměřila 30 vzorků kosti pažní a 30 vzorků kosti stehenní.

Tab. č. 77 : Tabulka původních a nově naměřených hodnot (v mm)

femur			humerus		
původní hodnota	nová hodnota	rozdíl	původní hodnota	nová hodnota	rozdíl
407	404	3	284	287	3
420	420	0	304	305	1
426	428	2	306	305	1
430	431	1	314	312	2
439	437	2	315	313	2
447	446	1	280	278	2
321	320	1	297	296	1
496	499	3	301	300	1
418	417	1	302	300	2
406	405	1	302	302	0
422	422	0	304	301	3
432	432	0	308	308	0
433	434	1	308	313	5
434	434	0	312	310	2
437	437	0	315	314	1
438	439	1	315	314	1
478	475	3	331	329	2
440	440	0	319	314	5
451	450	1	320	319	1
465	459	4	291	289	2
455	455	0	322	320	2
458	458	0	322	321	1
461	461	0	322	323	1
416	417	1	301	300	1
473	473	0	324	323	1
426	425	1	304	304	0
474	475	1	327	326	1
476	473	3	328	328	0
418	420	2	289	288	1
490	489	1	332	330	2

Výška postavy ženy v průběhu staletí

Vypracování:

V programu NCSS 97 jsem spočetla biologický rozptyl pro všechny naměřené údaje. Poté jsem spočetla chybový rozptyl pro hodnoty naměřené při druhém kontrolním měření. Podle vzorce uvedeného na str. 36.

a) femur:	biologický rozptyl:	$s_{bi}^2 = 620,51$
	chybový rozptyl:	$s_{ch}^2 = 1.266667$
	koeficient reliability:	<u>R = 0,9979</u>

b) humerus:	biologický rozptyl:	$s_{bi}^2 = 319,45$
	chybový rozptyl:	$s_{ch}^2 = 1.583333$
	koeficient reliability:	<u>R = 0,9950</u>

Oba spočtené koeficienty variability jsou velmi blízko číslu 1. Proto můžeme tvrdit, že je variabilita daná nepřesností měření zanedbatelná.

IV DISKUSE

Svou práci jsem zahájila shromážděním naměřených hodnot kostí humeru a femuru. Na základě těchto vzorků jsem sestavila 14 skupin, do kterých jsem vzorky zařadila podle datování. K takto stanoveným skupinám jsem později připojila skupinu nazvanou Současnost, která zahrnovala naměřené vzorky ze současnosti. Jelikož počet sebraných hodnot pro humerus a femur nebyl dostačující, musela jsem sama naměřit další materiál. I po měření bylo v jedné skupině velmi málo jedinců. Ze svého výzkumu jsem ji proto vyřadila. Tato skupina zahrnovala mladší bronz, kulturu bylanskou, lužickou, mohylovou a podolskou a byla zařazena mezi mladší bronz – kulturu knovízskou a mladší dobu železnou – Keltové.

Nejvíce naměřených údajů se jak u humeru (236 údajů), tak u femuru (270 údajů), vyskytuje u skupiny č. 12 – střední doba hradištní. Naopak nejméně naměřených hodnot se nachází u humeru (6 údajů) ve skupinách č. 5 – kultura staro- a protoúnětická – a č. 9 – doba římská. U femuru (4 údaje) potom u skupiny č. 5 – kultura staro- a protoúnětická.

Rozdíl v počtu shromážděných údajů ve skupinách mohlo zapříčinit několik faktorů. Prvním faktorem je skutečnost, že v každé skupině mohli lidé pohřbívat mrtvé s odlišnými zvyklostmi.

Za další faktor můžeme považovat „kvalitu“ země, kam byli jedinci pohřbíváni. Je možné, že v zemi mohlo být přítomno i několik látek, které mohli kost poškodit natolik, že se stala neměřitelnou.

V neposlední řadě musíme brát také v úvahu manipulaci s kosterním materiálem. Tento faktor by se však na výsledném počtu měřitelných vzorků neměl významně podílet.

U těch hodnot, které jsem osobně naměřila bylo nutné spočítat koeficient reliability, který ukazuje na spolehlivost měření. Pro spočtení tohoto koeficientu jsem musela provést měření znovu, a to na 30 vzorcích humeru a 30 vzorcích femuru. Výsledný koeficient pro humerus i pro femur se dostatečně blíží k číslu 1. V tom případě můžeme považovat měření za dostatečně přesné.

Údaje o mužských kostrách na zpracovávaných pohřebištích jsem získala z diplomové práce T. Měrtlové (2006). U mužů se jak pro humerus, tak pro femur

vyskytuje mnohem více naměřených hodnot. Rozdílnost v počtu údajů mohla být zapříčiněna několika faktory. Opět to jsou však domněnky.

První z faktorů je opět závislý na období, ze kterého jedinci pocházejí. Je to ráz společnosti, ve které jedinci žili. Ve způsobu pohřbívání mužů a žen bude jistě rozdíl vyplývající z různého společenského postavení např. v patriarchální a matriarchální společnosti.

Dalším faktorem mohly být války. Hromadné pohřbívání mužů, kteří bojovali ve válce či v nějaké bitvě a kteří mohli být pohřbíváni lépe jako hrdinové, je podle mého názoru velice důležitým faktorem.

Abych zabránila zkreslení mého výzkumu, musela jsem ze všech skupin vyloučit odlehlá pozorování. Ta mohla být způsobena nesprávným určením pohlaví, nesprávným datováním a zařazením jedince do období nebo použití kosterního materiálu ještě nedospělého jedince. Všechny těchto možností jsem se však snažila vyvarovat. Z celého souboru výšek podle humeru jsem vyloučila 8 jedinců, u výšky podle femuru to bylo 7 jedinců. V následujících výpočtech a testech jsem pracovala se souborem bez odlehlých pozorování.

Ze všech shromážděných hodnot délek humeru a femuru jsem spočetla výšku postavy a to podle Bachovy metody.

Pro všechny skupiny jsem spočetla základní statistické charakteristiky. Toto jsem udělala před i po vyloučení odlehlých pozorování, abych mohla jednotlivé hodnoty porovnat. Hodnoty jsem zpracovala do grafů a tabulek. Asi nejdůležitějšími charakteristikami jsou průměr a medián. Vypočetla jsem také standardní odchylku, střední (standardní) chybu, rozpětí, maximální i minimální hodnotu a počet všech vzorků.

U každé skupiny jsem testovala normalitu. To mi posloužilo k tomu, abych mohla vybrat správný test na testování celkové hypotézy. Celkem u 4 skupin u výšky podle humeru a u 4 skupin u výšky podle femuru jsem normalitu zamítla. Jedním z důvodů, mohl být počet vzorků u jednotlivých skupin, který tuto skutečnost mohl ovlivnit.

K testování hypotézy H_0 , že mediány všech skupin jsou stejné, jsem použila Kruskal-Wallisův test. Tento test nevyžaduje splnění normality. Z provedeného testu je zřejmé, že jsem hypotézu H_0 zamítla. Z toho plyne, že výška se v průběhu staletí měnila,

a to dokonce vzestupně, jak dokazuje graf závislosti výšky postavy na čase a rovnice regresní přímky.

Rozdíly mezi spočtenou výškou postavy humeru a femuru se u většiny sledovaných skupin liší. Pro tuto studii upřednostňuji výpočet výšky podle femuru. Je to z toho důvodu, že se přímo podílí na výšce postavy – narozdíl od humeru a více s ní koreluje. (*podle Dobisíkové, 1999*) Výška humeru koreluje méně a použila jsem ji k ozřejmění změn v tělesných segmentech. Tuto výšku považuji v této práci spíše jako srovnání ke spočtené výšce podle femuru.

Další porovnání, které jsem vztahovala k mužům a ženám, se týká srovnání průměrné výšky postavy pro každou sledovanou historickou dobu. Jelikož průměrné výšky jsou cca o 10 cm vyšší u mužů, srovnala jsem pouze reliéf spojnice vypočtených výšek postavy v grafu. Zatímco u humeru se spojnice pro jednotlivé skupiny velmi liší, tzn. klesá a stoupá úplně na jiných místech, u femuru jsou si spojnice velmi podobné až na hodnotu u skupiny č. 7 (mladší bronz – kultura knovízská). U této skupiny u mužů výška klesá, u žen naopak stoupá.

Na závěr jsem posuzovala závislost faktoru pohlaví a faktoru doby na výšce postavy. U výšek postavy vypočítaných podle humeru a femuru se mi podařilo prokázat závislost na pohlaví a době, ve které jedinci žili.

V ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem zkoumala vývoj výšky postavy ženy od neolitu až po příchod Slovanů v Čechách a v blízkém okolí. Výšku jsem určovala pomocí dlouhých kostí – humeru a femuru, podle Bachovy metody pro výpočet výšky postavy.(citace bach) Část kosterního materiálu jsem získala již naměřenou z inventáře Antropologického oddělení Národního muzea v Praze a archivu katedry antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Další část vzorků jsem sama naměřila, a to v depozitáři Národního muzea v Praze v Horních Počernicích a Moravského zemského muzea v Brně.

Všechny vypočtené hodnoty výšek jsem rozdělila do 14 skupin (podle časového období) a z každé jsem vyloučila odlehlá pozorování. Celkem jsem u výšek podle humeru vyloučila 8 hodnot a u výšek podle femuru 7 hodnot. Pro jednotlivé skupiny jsem spočetla tyto základní statistické charakteristiky: počet vzorků, průměr, medián, standardní odchylku, střední (standardní) chybu a rozpětí. Všechny skupiny jsem na základě těchto statistik porovnávala a výsledky zobrazila v grafech a tabulkách.

Největší průměrná hodnota výšky postavy podle humeru se nachází u sk. č. 10 – doba stěhování národů (164,2 cm) a nejmenší u sk. č. 4 – kultura zvoncovitých pohárů (159,5 cm). U výšky podle femuru je největší průměrná hodnota u sk. č. 14 – současnost (163,5 cm) a nejmenší u sk. č. 2 – eneolit – kultura kulovitých amfor, kultura nálevkovitých pohárů, řivnáčská doba, kultura s kanelovanou keramikou (159,2 cm).

Největší hodnotu mediánu výšky postavy podle humeru má sk. č. 10 – doba stěhování národů (164 cm), naopak nejnižší hodnota se vyskytuje u sk. č. 4 – kultura zvoncovitých pohárů (159,7 cm). U výšky postavy podle femuru je to sk. č. 11 – doba hradištní (159 cm) pro hodnotu největší a sk. č. 10 – doba stěhování národů (163,7 cm) pro hodnotu největší.

Minimální hodnotou u výšek postavy podle humeru ze všech pozorování je 152,9 cm (sk. č. 12 – 9. – 11. století, Velkomoravská říše) , maximální pak 171,3 cm (sk. č. 6 – starší bronz – kultura únětická a větěřovská). Rozpětí hodnot je tedy 18,4 cm. U výšky postavy podle femuru je minimální hodnotou 152,6 cm (sk. č. 12 – 9. – 11. století, Velkomoravská říše) a maximální hodnota 169,9 cm (sk. č. 14 - současnost). Rozpětí je tedy 17,3 cm.

Výška postavy ženy v průběhu staletí

U všech skupin jsem také provedla test normality. Normalita byla zamítnuta u výšky podle humeru u těchto skupin: 1, 4, 12 a 14. U výšky podle femuru to byly tyto skupiny: 3, 4, 11, 12.

Hlavním cílem v této práci bylo prokázat, že se průměrná výška postavy ženy v čase měnila. Na základě výsledku Kruskal-Wallisova testu mohu konstatovat, že výška ženy se v průběhu staletí změnila. Z grafu závislosti výšky postavy na skupině i z regresní přímky a její rovnice je zřejmé, že se jedná o její zvětšování.

Výška spočtená podle humeru se liší od výšky spočtené podle femuru. Za základ výšky populace jsem vzala výšku spočtenou dle femuru, jelikož délka této kosti se přímo podílí na výšce postavy a více s ní koreluje než délka humeru. (*podle Dobisíkové, 1999*) Výška podle humeru v této práci slouží pouze k porovnání s výškou podle femuru a ukazuje na rozdíly v tělesných segmentech během různých historických období.

K dalším závěrům jsem došla při srovnání výšky postavy u žen a u mužů. Z důvodu zachovalosti většího počtu kostí, jsem získala více hodnot u mužů. U humeru jsou to čísla 477 (ženy) a 610 (muži), u femuru čísla 601 (ženy) a 744 (muži). Všechny průměrné hodnoty a mediány výšky postavy jsou ve všech sledovaných skupinách vyšší u mužů než u žen.

Prokázala jsem také statistickou významnost pohlaví a doby, ze které zkoumaný kostrový materiál pochází, na výšce postavy jedince.

VI POUŽITÁ LITERATURA

- [1] Bach, H., 1965: *Zur Berechnung der Körperhöhe aus den langen Gliedmassenknochen weiblicher Skelette*, *Anthrop. Anz.* 20, str. 12 – 21
- [2] Borovanský, L. a kol., 1976: *Soustavná anatomie člověka – díl I.*, Avicenum, 583 str.
- [3] Breitinger, E., 1937: *Zur Berechnung der Körperhöhe aus den langen Gliedmassenknochen*. *Anthrop. Anz.* 14: 249 – 274: in: Stloukal, M., 1999
- [4] Brůžek, J., Černý, V., Stránská, P., 2005: *Proměny výšky postavy v průběhu věků; Rozdíly mezi jedinci, populacemi i generacemi*, *Vesmír* 84 / březen 2005, str. 165 – 168
- [5] Buchvaldek, M. a kol., 1985: *Dějiny pravěké Evropy*, SPN Praha, 279 str.
- [6] Černý, M., 1961: *Rekonstrukce tělesné výšky z délek dlouhých kostí končetin*, *Soudní lékařství, ročník V. / číslo 5*, str. 65 – 74
- [7] Čornej, P., Pokorný, J., 2000: *Dějiny českých zemí do roku 2000 ve zkratce*, Práh, 94 str.
- [8] Dobisíková, M., Velemínský, P., Zocová, J., Beran, M., 1999: *Výpočet délky těla z délky dlouhých kostí*, *Zborník referátov a posterov z Antropologických dní s medzinárodnou účasťou*, Smolenice 1999, str. 33 – 37
- [9] Dobisíková, M., Velemínský, P., Zocová, J., 1999: *Změnili jsme se během tohoto století?*, *Zborník referátov a posterov z Antropologických dní s medzinárodnou účasťou*, Smolenice 1999, str. 29 – 32

- [10] Dupertuis, C. W., Hadden, J. A. Jr., 1951: On the reconstruction of stature from long bones. *Am. J. Phys. Anthropol.* 9: 15 – 53: in: Škoda, J., 1993
- [11] Fetter, V., Prokopec, M., Suchý, J., Titlbachová, S., 1967: *Antropologie*, Academia Praha, 704 str.
- [12] Gunnell, D., Rogers, J., Dieppe, P., 2001: *Height and Health: Predicting Longevity from bone Length in archeological Remains*, *J. Epidemiol Community Health* , Vol. 55, 505 – 507
- [13] Hanáková, H., Stloukal, M., 1976: *Problematika výpočtu výšky postavy na základě dlouhých kostí*, *Časopis Národního muzea, ř. přírodovědná*, 145 / 1, str. 11 – 13
- [14] Havránek, T., 1993: *Statistika pro biologické a lékařské vědy*, Academia Praha, 478 str.
- [15] Kozak, J., 1996: *Stature reconstruction from long bones. The estimation of the usefulness of some selected methods for skeletal populations from Poland*, *Variability and Evolution*, Vol. 5: 83 – 94
- [16] Lundy, J., K., 1988: *A Report on the Use of Fully's Anatomical method to Estimate Stature in Military Skeletal Remains*, *Journal of Forensic Sciences*, Vol. 33, No. 2, 534 – 538
- [17] Měrtlová, T., 2006: Diplomová práce: *Výška postavy muže v průběhu staletí*, Přírodovědecká fakulta UK, Praha , 128 stran
- [18] Musgrave, J., H., Harneja, N. K., 1978: *The Estimation of Adult Stature from Metacarpal Bone Length*, *Journal of Forensic Sciences*, Vol. 40, No. 1, January 1995, 59 – 62
- [19] Novotný, V., Titlbachová, S., 1990: *Methods of functional Anthropology*, Univerzita Karlova Praha, 422 str.

- [20] Neustupný, J., 1960: *Pravěk Československa*, Orbis Praha, 489 str.
- [21] Orfila, M., 1848: *Lehrbuch der gerichtlichen Medizin*. Leipzig: in: Stloukal, M., 1999
- [22] Ousley, S., 1995: *Should We Estimate Biological or Forensic Stature?*, Journal of Forensic Science, Vol. 90, No. 5, September 1995, 768 - 773
- [23] Phenice, T. W., 1969: *A Newly Developed Visual Method of Sexing the Os Pubis*, Am. J. Phys. Antrop., 30, 297 - 302
- [24] Prokopec, M., Suchý, J., Titlbachová, S., 1961: *Anthropologické praktikum*, SPN Praha, 166 str.
- [25] Purš, J., 1987: *Historická demografie 12*, Ústav československých a světových dějin ČSAV, Praha, 297 str.
- [26] Rollet, F., 1889: *De la mensuration des os longs de membres dans ses rapports avec l'anthropologie, la clinique et médecine judiciaire*. Lyon: in: Stloukal, M., 1999
- [27] Sjøvold, T., 1990: Estimation of stature from long bones utilizing the line of organic correlation. Human Evolution 5, 5: 431 – 447: in: Škoda, J., 1993
- [28] Stloukal, M., Dobisíková, M., Kuželka, V., Stránská, P., Velemínský, P., Zvára, K., 1999, *Antropologie – Příručka pro studium kostry*, Národní muzeum, Praha, 510 str.
- [29] Stloukal, M., Vyhnánek, L., 1976: *Slované z velkomoravských Mikulčic*, Academia Praha, 207 str.

- [30] Suchý, J., Titlbachová, S., 1963: *Metody hodnocení a identifikace v antropologii*, Scriptum, SPN Praha, 153 str.
- [31] Svoboda, J., Vašků, Z., Cílek, V., 2003: *Velká kniha o klimatu zemí Koruny české*, Regia, 655 str.
- [32] Škoda, J., 1993: Diplomová práce: *Osteometrická charakteristika vybraného recentního kosterního materiálu. Výběr optimální metody výpočtu tělesné výšky z rozměrů dlouhých kostí horní končetiny pro českou populaci.*, Přírodovědecká fakulta UK, Praha, 57 str.
- [33] Telkkä, A., 1950: *On the prediction of human stature from long bones*. Acta Anatomica 9: 103 – 117: in: Fetter, V., 1967
- [34] Person, K., 1899: *Mathematical contribution to the theory of evolution. V on the reconstruction of stature of prehistoric races*. Philosophical Transactions of the Royal Society A., 192: 169 – 244: in: Fetter, V., 1967
- [35] Trotter, M., Glessner, G. C., 1952: *Estimation of stature from long bones of American Whites and Negroes*, Am. J. Phys. Anthropol. 10, 463 – 514
- [36] Zvára, K., 2001: *Biostatistika*, Nakladatelství Karolinum, str. 210
- [37] *Encyklopedie Wikipedia*: www.wikipedia.cz, datum stažení informací: 6. 7. 2006
- [38] Boiohaemum – Časopis o historii od pravěku po středověk: <http://boiohaemum.cz> , datum stažení informací: 5. 7. 2006

VII PŘÍLOHY

- Příloha č. 1: Seznam grafů v diplomové práci (str. 123)
Příloha č. 2: Seznam tabulek v diplomové práci (str. 125)
Příloha č. 3: Seznam obrázků v diplomové práci (str. 128)
Příloha č. 4: Seznam naměřených a spočtených hodnot (str. 129)

❖ Příloha č. 1: Seznam grafů v diplomové práci

- Graf č. 1: Rozdělení populace podle průměru a jeho směrodatné odchylky (str. 10)
Graf č. 2: Grafické srovnání výšek podle femuru a humeru u různých metod – jedinec a) (str. 54)
Graf č. 3: Grafické srovnání výšek podle femuru a humeru u různých metod – jedinec b) (str. 55)
Graf č. 4: Rozdělení jedinců skupiny č. 1 do oddělení podle velikostí (str. 59)
Graf č. 5: Rozdělení jedinců skupiny č. 1 do oddělení podle velikostí (str. 60)
Graf č. 6: Diagram normality skupiny č. 1 (str. 61)
Graf č. 7: Rozdělení jedinců skupiny č. 2 do oddělení podle velikostí (str. 62)
Graf č. 8: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 2 (str. 62)
Graf č. 9: Diagram normality skupiny č. 2 (str. 63)
Graf č. 10: Rozdělení jedinců skupiny č. 3 do oddělení podle velikostí (str. 64)
Graf č. 11: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 3 (str. 64)
Graf č. 12: Diagram normality skupiny č. 3 (str. 66)
Graf č. 13: Rozdělení jedinců skupiny č. 4 do oddělení podle velikostí (str. 67)
Graf č. 14: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 4 (str. 67)
Graf č. 15: Diagram normality skupiny č. 4 (str. 68)
Graf č. 16: Rozdělení jedinců skupiny č. 5 do oddělení podle velikostí (str. 69)
Graf č. 17: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 5 (str. 69)
Graf č. 18: Diagram normality skupiny č. 6 (str. 71)
Graf č. 19: Rozdělení jedinců skupiny č. 6 do oddělení podle velikostí (str. 72)

- Graf č. 20: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 6 (str. 72)
- Graf č. 21: Diagram normality skupiny č. 6 (str. 73)
- Graf č. 22: Rozdělení jedinců skupiny č. 7 do oddělení podle velikostí (str. 74)
- Graf č. 23: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 7 (str. 74)
- Graf č. 24: Diagram normality skupiny č. 7 (str. 76)
- Graf č. 25: Rozdělení jedinců skupiny č. 8 do oddělení podle velikostí (str. 76)
- Graf č. 26: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 8 (str. 77)
- Graf č. 27: Diagram normality skupiny č. 8 (str. 78)
- Graf č. 28: Rozdělení jedinců skupiny č. 9 do oddělení podle velikostí (str. 79)
- Graf č. 29: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 9 (str. 79)
- Graf č. 30: Diagram normality skupiny č. 9 (str. 81)
- Graf č. 31: Rozdělení jedinců skupiny č. 10 do oddělení podle velikostí (str. 81)
- Graf č. 32: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 10 (str. 82)
- Graf č. 33: Diagram normality skupiny č. 10 (str. 83)
- Graf č. 34: Rozdělení jedinců skupiny č. 11 do oddělení podle velikostí (str. 84)
- Graf č. 35: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 11 (str. 84)
- Graf č. 36: Diagram normality skupiny č. 11 (str. 85)
- Graf č. 37: Rozdělení jedinců skupiny č. 12 do oddělení podle velikostí (str. 86)
- Graf č. 38: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 12 (str. 86)
- Graf č. 39: Diagram normality skupiny č. 12 (str. 88)
- Graf č. 40: Rozdělení jedinců skupiny č. 13 do oddělení podle velikostí (str. 89)
- Graf č. 41: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 13 (str. 89)
- Graf č. 42: Diagram normality skupiny č. 13 (str. 90)
- Graf č. 43: Rozdělení jedinců skupiny č. 14 do oddělení podle velikostí (str. 91)
- Graf č. 44: Histogram rozdělení jedinců podle výšek ve skupině č. 14 (str. 91)
- Graf č. 45: Diagram normality skupiny č. 1 (str. 93)
- Graf č. 46: Srovnání počtu jedinců před a po vyjmutí odlehlých pozorování (str. 94)
- Graf č. 47: Srovnání průměrů skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování (str. 94)
- Graf č. 48: Srovnání mediánů skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování (str. 95)
- Graf č. 49: Srovnání standardní odchylky skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování (str. 95)
- Graf č. 50: Srovnání standardní chyby skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování (str. 96)

- Graf č. 51: Rezidua výšky postavy podle humeru (str. 98)
- Graf č. 52: Histogram (str. 98)
- Graf č. 53: Diagram normality (str. 98)
- Graf č. 54: Graf závislosti výšky postavy podle humeru na čísle skupiny (str. 99)
- Graf č. 55: Srovnání počtu jedinců před a po vyjmutí odlehlých pozorování (str. 101)
- Graf č. 56: Srovnání průměrů skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování (str. 101)
- Graf č. 57: Srovnání mediánů skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování (str. 102)
- Graf č. 58: Srovnání standardní odchylky skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování (str. 102)
- Graf č. 59: Srovnání standardní chyby skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování (str. 103)
- Graf č. 60 : Rezidua výšky postavy podle humeru (str. 105)
- Graf č. 61: Histogram (str. 105)
- Graf č. 62: Diagram normality (str. 105)
- Graf č. 63: Graf závislosti výšky postavy podle femuru na čísle skupiny (str. 106)
- Graf č. 64: Porovnání počtu všech naměřených kostí u žen a mužů (str. 108)
- Graf č. 65: Grafické srovnání průměrů výšek podle humeru u žen a mužů (str. 109)
- Graf č. 66: Grafické srovnání průměrů výšek podle femuru u žen a mužů (str. 110)

❖ Příloha č. 2: Seznam tabulek v diplomové práci

- Tab. č. 1: Přehled archeologických a klimatických období (str. 23)
- Tab. č. 2: Přehled morfologických diagnostických znaků na lebce u mužů a žen (str. 32)
- Tab. č. 3: Přehled morfologických diagnostických znaků na pánvi u mužů a žen (str. 34)
- Tab. č. 4: Manouvrierovy tabulky (ženy) [9] (str. 42)
- Tab. č. 5: Bachova tabulka (ženy) [1] (str. 45)
- Tab. č. 6: Ukázka vypočtených hodnot u všech 4 kostí [11] (str. 49)
- Tab. č. 7: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 1 (str. 59)
- Tab. č. 8: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 1 (str. 59)
- Tab. č. 9: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 1 (str. 60)

- Tab. č. 10: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 1 (str. 60)
- Tab. č. 11: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 2 (str. 61)
- Tab. č. 12: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 2 (str. 61)
- Tab. č. 13: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 2 (str. 62)
- Tab. č. 14: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 2 (str. 63)
- Tab. č. 15: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 3 (str. 64)
- Tab. č. 16: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 3 (str. 64)
- Tab. č. 17: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 3 (str. 65)
- Tab. č. 18: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 3 (str. 65)
- Tab. č. 19: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 4 (str. 66)
- Tab. č. 20: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 4 (str. 66)
- Tab. č. 21: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 4 (str. 67)
- Tab. č. 22: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 4 (str. 68)
- Tab. č. 23: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 5 (str. 69)
- Tab. č. 24: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 5 (str. 69)
- Tab. č. 25: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 5 (str. 70)
- Tab. č. 26: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 5 (str. 70)
- Tab. č. 27: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 6 (str. 71)
- Tab. č. 28: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 6 (str. 71)
- Tab. č. 29: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 6 (str. 72)
- Tab. č. 30: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 6 (str. 73)
- Tab. č. 31: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 7 (str. 74)

- Tab. č. 32: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 7 (str. 74)
- Tab. č. 33: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 7 (str. 75)
- Tab. č. 34: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 7 (str. 75)
- Tab. č. 35: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 8 (str. 76)
- Tab. č. 36: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 8 (str. 76)
- Tab. č. 37: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 8 (str. 77)
- Tab. č. 38: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 8 (str. 78)
- Tab. č. 39: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 9 (str. 79)
- Tab. č. 40: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 9 (str. 79)
- Tab. č. 41: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 9 (str. 80)
- Tab. č. 42: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 9 (str. 80)
- Tab. č. 43: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 10 (str. 81)
- Tab. č. 44: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 10 (str. 81)
- Tab. č. 45: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 10 (str. 82)
- Tab. č. 46: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 10 (str. 82)
- Tab. č. 47: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 11 (str. 83)
- Tab. č. 48: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 11 (str. 83)
- Tab. č. 49: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 11 (str. 84)
- Tab. č. 50: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 11 (str. 85)
- Tab. č. 51: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 12 (str. 86)
- Tab. č. 52: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 12 (str. 86)
- Tab. č. 53: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 12 (str. 87)

- Tab. č. 54: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 12 (str. 87)
- Tab. č. 55: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 13 (str. 88)
- Tab. č. 56: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 13 (str. 88)
- Tab. č. 57: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 13 (str. 89)
- Tab. č. 58: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 13 (str. 90)
- Tab. č. 59: Přehled základních charakteristik pro výšku podle HUMERU ve skupině č. 14 (str. 91)
- Tab. č. 60: Přehled základních charakteristik pro výšku podle FEMURU ve skupině č. 14 (str. 91)
- Tab. č. 61: Tabulka testu normality pro HUMERUS – skupina č. 14 (str. 92)
- Tab. č. 62: Tabulka testu normality pro FEMUR – skupina č. 14 (str. 92)
- Tab. č. 63: Srovnání minimálních (A) a maximálních (B) hodnot před a po vyjmutí odlehlých pozorování (str. 96)
- Tab. č. 64: Srovnání rozsahů skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování (str. 97)
- Tab. č. 65: Tabulka odlehlých pozorování pro jednotlivé skupiny (str. 97)
- Tab. č. 66: Ověření normality (str. 98)
- Tab. č. 67: Kruskal-Wallisův test (str. 99)
- Tab. č. 68: Srovnání minimálních (A) a maximálních (B) hodnot před a po vyjmutí odlehlých pozorování (str. 103)
- Tab. č. 69: Srovnání rozsahů skupin před a po vyjmutí odlehlých pozorování (str. 104)
- Tab. č. 70: Tabulka odlehlých pozorování pro jednotlivé skupiny (str. 104)
- Tab. č. 71: Ověření normality (str. 105)
- Tab. č. 72: Kruskal-Wallisův test (str. 106)
- Tab. č. 73: Porovnání počtu naměřených hodnot jednotlivých skupin u žen a u mužů (str. 108)
- Tab. č. 74: Porovnání průměrů jednotlivých skupin u žen a u mužů (str. 109)
- Tab. č. 75 : HUMERUS (průměrná výška postavy) (str. 110)
- Tab. č. 76: FEMUR (průměrná výška postavy) (str. 110)
- Tab. č. 77: Tabulka původních a nově naměřených hodnot (v mm) (str. 112)

❖ Příloha č. 3: Seznam obrázků v diplomové práci

Obr. č. 1: Osteometrická deska (str. 24)

Obr. č. 2: Humerus – pohled zepředu (A) a zezadu (B) (str. 25)

Obr. č. 3: Míry na humeru (str. 26)

Obr. č. 4: Femur – pohled zepředu (A) a zezadu (B) (str. 27)

Obr. č. 5: Míry na femuru (str. 28)

Obr. č. 6: Lebka muže (str. 30)

Obr. č. 7: Lebka ženy (str. 30)

Obr. č. 8: Dolní čelist muže (str. 31)

Obr. č. 9: Dolní čelist ženy (str. 31)

Obr. č. 10: Mužská pánev (str. 33)

Obr. č. 11 Ženská pánev (str. 33)

Výška postavy ženy v průběhu staletí

❖ Příloha č. 4: Seznam naměřených a spočtených hodnot

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Hořany	269	268		388	268.5	388	155.3	157.6	Lineární	1
	291	297			294		160.7		Neolit	1
Horné Krškany			453			453		166.1	Neolit	1
Nitranský Hrádek			423	423		423		162.2	Neolit	1
Horné Krškany				410		410		160.4	Volutová	1
Horné Krškany		303	404	399	303	401.5	162.6	159.3	Volutová	1
Horné Krškany		307		454	307	454	163.5	166.2	Volutová	1
Horné Krškany		304	424	427	304	425.5	162.9	162.5	Volutová	1
Horné Krškany	362				362		175.2		Volutová	1
Horné Krškany		296		413	296	413	161.2	160.8	Volutová	1
Horné Krškany		297		418	297	418	161.4	161.5	Volutová	1
Horné Krškany		271			271		155.9		Volutová	1
Horné Krškany	286	291	453		288.5	453	159.6	166.1	Volutová	1
Nitranský Hrádek			405	405		405		159.8	Eneolit	2
Nová Ves u Mělníka	285	294	402	398	289.5	400	159.8	159.1	Eneolit	2
Nová Ves u Mělníka	294				294		160.7		Eneolit	2
Roztoky		295			295		160.9		Eneolit	2
Hlinsko	311	319	441	441	315	441	165.2	164.5	Kanelovaná	2
Vepřek, okr. Mělník			399	400		399.5		159.1	Kanelovaná	2
Dobroměřice	301	304	419		302.5	419	162.5	161.6	Nálevkovité poh.	2
Klučov				406		406		159.9	Nálevkovité poh.	2
Moravičany	261		353		261	353	153.7	153	Nálevkovité poh.	2
Tatce	275	275		386	275	386	156.7	157.3	Nálevkovité poh.	2
Bílšany	289	284	426	418	286.5	422	159.1	162	Šňůrová	3
Bratislava "Pásienky"		291	412	408	291	410	160.1	160.4	Šňůrová	3
Bratislava "Pásienky"		294			294		160.7		Šňůrová	3

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Bratislava "Pasienky"		291	412	408	291	410	160.1	160.4	Šňůrová	3
Bratislava "Pasienky"				318		318		148.4	Šňůrová	3
Bratislava "Pasienky"			463			463		167.4	Šňůrová	3
Bratislava "Pasienky"		291	412	408	291	410	160.1	160.4	Šňůrová	3
Hoštice 5	292		426	422	292	424	160.3	162.3	Šňůrová	3
Kouřim		284			284		158.6		Šňůrová	3
Liběšice			405	405		405		159.8	Šňůrová	3
Postoloprty				417		417		161.4	Šňůrová	3
Prosetice	306	304	430	420	305	425	163.1	162.4	Šňůrová	3
Vyškov			439			439		164.3	Šňůrová	3
Vyškov	289		410		289	410	159.7	160.4	Šňůrová	3
Bolelouc	304	300	431	424	302	427.5	162.4	162.7	Zvoncovité poh.	4
Brno - Lišeň			430	427		428.5		162.9	Zvoncovité poh.	4
Brno - Lišeň			390			390		157.8	Zvoncovité poh.	4
Brno - Lišeň				411		411		160.6	Zvoncovité poh.	4
Dolní Věstonice			385			385		157.2	Zvoncovité poh.	4
Dolní Věstonice				408		408		160.2	Zvoncovité poh.	4
Holubice	277		383	396	277	389.5	157.1	157.8	Zvoncovité poh.	4
Hoštice 5		289	407	407	289	407	159.7	160.1	Zvoncovité poh.	4
Hoštice za Hanou	229	227	371	345	228	358	146.7	153.6	Zvoncovité poh.	4
Hoštice za Hanou		286			286		159.0		Zvoncovité poh.	4
Hoštice za Hanou	242	235	366		238.5	366	149.0	154.7	Zvoncovité poh.	4
Hoštice za Hanou		284	320	329	284	324.5	158.6	149.2	Zvoncovité poh.	4
Hoštice za Hanou				431		431		163.2	Zvoncovité poh.	4
Hoštice za Hanou		202		308	202	308	141.2	147	Zvoncovité poh.	4
Hoštice za Hanou				433		433		163.5	Zvoncovité poh.	4
Hoštice za Hanou			449			449		165.6	Zvoncovité poh.	4

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Hoštice za Hanou				397				158.7	Zvoncevité poh.	4
Hoštice za Hanou				391				158	Zvoncevité poh.	4
Hoštice za Hanou				431				163.2	Zvoncevité poh.	4
Hoštice za Hanou				444				164.9	Zvoncevité poh.	4
Hoštice za Hanou				409				160.3	Zvoncevité poh.	4
Kněžves	294		440	437	294			164.2	Zvoncevité poh.	4
Lechovice			432	434				163.5	Zvoncevité poh.	4
Předmostí u Pterova	274		387	390	274			157.6	Zvoncevité poh.	4
Výškov		292	408	404	292			159.9	Zvoncevité poh.	4
Výškov	296	303	437	434	299.5			163.8	Zvoncevité poh.	4
Bavory	292				292			160.3	Protoúnětická	5
Bavory				390				157.8	Protoúnětická	5
Moravská Nová Ves	280	292			286			159.0	Protoúnětická	5
Moravská Nová Ves		306	455		306			166.4	Protoúnětická	5
Pavlov			404	395				159.1	Protoúnětická	5
Unětice	330				330			168.4	Starounětická	5
Unětice	350				350			172.6	Starounětická	5
Unětice		316		437	316			164	Starounětická	5
Bajc	290		406	408	290			160	Starší bronz	6
Bajc				408				160.2	Starší bronz	6
Bajc		273	377		273			156.3	Starší bronz	6
Bajc	279	287		397	283			158.7	Starší bronz	6
Bajc	293		412	408	293			160.4	Starší bronz	6
Bajc	285	293	411	409	289			160.4	Starší bronz	6
Bajc	277	285			281			158.0	Starší bronz	6
Bajc	289		415	414	289			161	Starší bronz	6
Bajc		305	400	402	305			163.1	Starší bronz	6

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
	Bajc			412						
Bajc		297	407	407	297	407	161.4	160.1	Starší bronz	6
Blučina		291	408	410	291	409	160.1	160.3	Únětická	6
Blučina			390	389		389.5		157.8	Únětická	6
Bohdalice				428		428		162.8	Únětická	6
Bradčice	344				344		171.3		Únětická	6
Brno - Juliánov	287	290			288.5		159.6		Únětická	6
Březno	314	315		439	314.5	439	165.1	164.3	Únětická	6
Bučovice	295			416	295	416	160.9	161.2	Únětická	6
Bučovice			443	446		444.5		165	Únětická	6
Čakovice	288				288		159.5		Únětická	6
Čimice			441			441		164.5	Únětická	6
Čimice				444		444		164.9	Únětická	6
Hnojnice	303	304	424	422	303.5	423	162.8	162.2	Únětická	6
Holubice			410			410		160.4	Únětická	6
Hoštice 5	291	295	392	396	293	394	160.5	158.3	Únětická	6
Hoštice 6	310		425	429	310	427	164.1	162.7	Únětická	6
Hoštice 7				410		410		160.4	Únětická	6
Kbely	289	300			294.5		160.8		Únětická	6
Milovice			406	404		405		159.8	Únětická	6
Milovice	280	283	402	395	281.5	398.5	158.1	158.9	Únětická	6
Moravská Nová Ves			427	430		428.5		162.9	Únětická	6
Moravská Nová Ves	310	312	445	440	311	442.5	164.3	164.7	Únětická	6
Moravská Nová Ves		324			324		167.1		Únětická	6
Mušov			389	388		388.5		157.6	Únětická	6
Mušov			393			393		158.2	Únětická	6
Nové Dvorce	302	308	420	425	305	422.5	163.1	162.1	Únětická	6

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Olomouc	295				295		160.9		Únětická	6
Praha 6 - Liboc		302			302		162.4		Únětická	6
Prušánky				413		413		160.8	Únětická	6
Přibice	300	305		421	302.5	421	162.5	161.9	Únětická	6
Slavkov u Brna		311			311		164.3		Únětická	6
Slavkov u Brna	276		396	397	276	396.5	156.9	158.7	Únětická	6
Slavkov u Brna	285		393	395	285	394	158.8	158.3	Únětická	6
Slavkov u Brna	305				305		163.1		Únětická	6
Slavkov u Brna	299	300	418	411	299.5	414.5	161.9	161	Únětická	6
Světec			434			434	163.6		Únětická	6
Toušeň				414		414		161	Únětická	6
Toušeň				434		434		163.6	Únětická	6
Toušeň	288	290	415		289	415	159.7	161.1	Únětická	6
Toušeň	317	324	440	447	320.5	443.5	166.4	164.8	Únětická	6
Tursko	301		439	432	301	435.5	162.2	163.8	Únětická	6
Tursko			420	424		422		162	Únětická	6
Budkovice	272	279	398	392	275.5	395	156.8	158.5	Věteřovská	6
Ducové				425		425		162.4	Věteřovská	6
Pavlov	276	271	386	373	273.5	379.5	156.4	156.4	Věteřovská	6
Velké Pavlovice	280	285		400	282.5	400	158.3	159.1	Věteřovská	6
Věteřov	281	283			282		158.2		Věteřovská	6
Bílina		340	484	480	340	482	170.5	169.9	Knovízská	7
Brandýs nad Labem				422		422		162	Knovízská	7
Horní Počápy	286	288	393		287	393	159.3	158.2	Knovízská	7
Horní Počápy		301	430	426	301	428	162.2	162.8	Knovízská	7
Hostivice	318	318	460	465	318	462.5	165.8	167.3	Knovízská	7
Hostivice	308	313	445	445	310.5	445	164.2	165	Knovízská	7

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
	Hostivice				395		395		158.5	Knovízská
Cholič	262	270	393	394	266	393.5	154.8	158.3	Knovízská	7
Konobříž	297	303	405	404	300	404.5	162.0	159.7	Knovízská	7
Praha 2	296			406	296	406	161.2	159.9	Knovízská	7
Třebosice			456			456		166.5	Knovízská	7
Veliká Ves		288			288		159.5		Knovízská	7
Kloboučky u Bučovic		296			296		161.2		Knovízská	7
Maloměřice				431		431		163.2	Kelti	8
Maloměřice				397		397		158.7	Kelti	8
Maloměřice				398		398		158.9	Kelti	8
Čelákovice	294	301		415	297.5	415	161.5	161.1	Latén	8
Čelákovice	286		396	392	286	394	159.0	158.3	Latén	8
Hořovice 5	276		394	390	276	392	156.9	158.1	Latén	8
Jenišův Újezd				470		470		168.3	Latén	8
Jinonice	304	305	439		304.5	439	163.0	164.3	Latén	8
Jinonice			383	380		381.5		156.7	Latén	8
Jinonice	300	300	432	428	300	430	162.0	163.1	Latén	8
Jinonice			387	384		385.5		157.2	Latén	8
Moravská Nová Ves		299	432		299	432	161.8	163.3	Latén	8
Mušov	312	315	432	425	313.5	428.5	164.9	162.9	Latén	8
Radovesice				422		422		162	Latén	8
Rakvice	297	299	405		298	405	161.6	159.8	Latén	8
Roztoky			394	389		391.5		158	Latén	8
Zaječí	302		420	420	302	420	162.4	161.8	Latén	8
Dolní Chabry	324	325	482	473	324.5	477.5	167.2	169.3	Doba Římská	9
Milanovce	283	289	411	410	286	410.5	159.0	160.5	Doba Římská	9
Milanovce			397	391		394		158.3	Doba Římská	9

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
	Milanovce			424						
Milanovce	295	296	407		295.5	407	161.1	160.1	Doba Římská	9
Milanovce	299		411	410	299	410.5	161.8	160.5	Doba Římská	9
Rusovce	313	323	421	427	318	424	165.8	162.3	Doba Římská	9
Rusovce	293	298			295.5		161.1		Doba Římská	9
Abrahám	303		415	403	303	409	162.6	160.3	Stěhování nár.	10
Abrahám	304	304	429	421	304	425	162.9	162.4	Stěhování nár.	10
Abrahám	314	321	451	449	317.5	450	165.7	165.7	Stěhování nár.	10
Abrahám				427		427		162.7	Stěhování nár.	10
Bučovice			389			389		157.7	Stěhování nár.	10
Čejkovice	312	312			312		164.6		Stěhování nár.	10
Holubice			454			454		166.2	Stěhování nár.	10
Holubice			409			409		160.3	Stěhování nár.	10
Holubice			449	453		451		165.8	Stěhování nár.	10
Holubice	305		443	441	305	442	163.1	164.6	Stěhování nár.	10
Holubice				397		397		158.7	Stěhování nár.	10
Holubice	312		454	452	312	453	164.6	166.1	Stěhování nár.	10
Holubice				470		470		168.3	Stěhování nár.	10
Holubice		305			305		163.1		Stěhování nár.	10
Holubice			450			450		165.7	Stěhování nár.	10
Holubice			420			420		161.8	Stěhování nár.	10
Holubice			409	409	300	409	162.0	160.3	Stěhování nár.	10
Holubice			453	455		454		166.2	Stěhování nár.	10
Holubice			436	435		435.5		163.8	Stěhování nár.	10
Holubice				407		407		160.1	Stěhování nár.	10
Holubice			427	430		428.5		162.9	Stěhování nár.	10
Holubice	336	339	483	479	337.5	481	170.0	169.8	Stěhování nár.	10

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Strachotín				420		420		161.8	Stěhování nár.	10
Šakvice	313	317	446	445	315	445.5	165.2	165.1	Stěhování nár.	10
Šakvice			414	414		414		161	Stěhování nár.	10
Šarovce	283	285		394	284	394	158.6	158.3	Stěhování nár.	10
Šarovce				448		448		165.4	Stěhování nár.	10
Těšany		325		458	325	458	167.3	166.7	Stěhování nár.	10
Těšany				454		454		166.2	Stěhování nár.	10
Velešovice				435		435		163.7	Stěhování nár.	10
Velešovice		307		433	307	433	163.5	163.5	Stěhování nár.	10
Velké Pavlovice		323			323		166.9	166.9	Stěhování nár.	10
Dědkovice	292	296	388	388	294	388	160.7	157.6	Hradištní	11
Diváky			399			399		159	Hradištní	11
Kostelec na Hané			402	396		399		159	Hradištní	11
Lochenice	322	325	439	436	323.5	437.5	167.0	164.1	Hradištní	11
Nezamyslice	297	300	401	397	298.5	399	161.7	159	Hradištní	11
Nezamyslice	284	287	382	388	285.5	385	158.9	157.2	Hradištní	11
Nezamyslice	330	334		455	332	455	168.8	166.4	Hradištní	11
Prostějov				395		395		158.5	Hradištní	11
Prostějov	293				293		160.5		Hradištní	11
Tištín				452		452		166	Hradištní	11
Tištín	282		394		282	394	158.2	158.3	Hradištní	11
Topolany				384		384		157	Hradištní	11
Určice - Záhumení	313		435	433	313	434	164.8	163.6	Hradištní	11
Určice - Záhumení	326	329		453	327.5	453	167.8	166.1	Hradištní	11
Určice - Záhumení		294	417	422	294	419.5	160.7	161.7	Hradištní	11
Určice - Záhumení		280	380	380	280	380	157.8	156.5	Hradištní	11
Určice - Záhumení		319	435	436	319	435.5	166.0	163.8	Hradištní	11

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
	Ondrochov									
Josefov	275	279	387	391	277	389	157.1	9. stol.	12	
Josefov	312	312	433	431	312	432	163.3	9. stol.	12	
Josefov				459		459	166.9	9. stol.	12	
Josefov	287	294	392	393	290.5	392.5	160.0	9. stol.	12	
Josefov	240	242			241		149.5	9. stol.	12	
Josefov	286	293	398	394	289.5	396	158.6	9. stol.	12	
Josefov	288	293	378	380	290.5	379	160.0	9. stol.	12	
Josefov	289	296			292.5		160.4	9. stol.	12	
Josefov	291	293			292		160.3	9. stol.	12	
Josefov	307	306	413	409	306.5	411	163.4	9. stol.	12	
Josefov	302	302	422	424	302	423	162.2	9. stol.	12	
Josefov	290		412	408	290	410	160.4	9. stol.	12	
Josefov	304	308	420	421	306	420.5	163.3	9. stol.	12	
Josefov			447	445		446	165.2	9. stol.	12	
Josefov			415	417		416	161.2	9. stol.	12	
Josefov			404	405		404.5	159.7	9. stol.	12	
Josefov	265	268	391	388	266.5	389.5	154.9	9. stol.	12	
Josefov	284	288	397	397	286	397	159.0	9. stol.	12	
Josefov	300	300			300		162.0	9. stol.	12	
Josefov	287		388		287	388	159.3	9. stol.	12	
Mikulčice - IX. Kostel	280	282	392	393	281	392.5	158.0	Mikulčice	12	
Mikulčice - IX. Kostel	317	320	434		318.5	434	165.9	Mikulčice	12	
Mikulčice - IX. Kostel	306	308	431	431	307	431	163.5	Mikulčice	12	
Mikulčice - IX. Kostel	304	314	439	430	309	434.5	163.9	Mikulčice	12	
Mikulčice - IX. Kostel	293	302	412	414	297.5	413	161.5	Mikulčice	12	
Mikulčice - IX. Kostel	292		399	395	292	397	160.3	Mikulčice	12	

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA	
	sin	dex	sin	dex							
	Mikulčice - IX. Kostel	329	335	459							461
Mikulčice - IX. Kostel		315	429		315	429	165.2	162.9	Mikulčice	12	
Mikulčice - IX. Kostel	284	287	400	405	285.5	402.5	158.9	159.5	Mikulčice	12	
Mikulčice - IX. Kostel	294	300	409		297	409	161.4	160.3	Mikulčice	12	
Mikulčice - IX. Kostel	299		410	410	299	410	161.8	160.4	Mikulčice	12	
Mikulčice - IX. Kostel	301		423	417	301	420	162.2	161.8	Mikulčice	12	
Mikulčice - IX. Kostel	308	313	426	428	310.5	427	164.2	162.7	Mikulčice	12	
Mikulčice - IX. Kostel		300	407	408	300	407.5	162.0	160.1	Mikulčice	12	
Mikulčice - Kostelisko				454		454		166.2		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	282		417	412	282	414.5	158.2	161	Mikulčice	12	
Mikulčice - Kostelisko	285	290	403	399	287.5	401	159.4	159.3	Mikulčice	12	
Mikulčice - Kostelisko		287	398	394	287	396	159.3	158.6	Mikulčice	12	
Mikulčice - Kostelisko			415	417		416		161.2		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			389	393		391		158		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko		310	419	420	310	419.5	164.1	161.7	Mikulčice	12	
Mikulčice - Kostelisko			457	462		459.5		166.9		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			406	408		407		160.1		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko		314		428	314	428	165.0	162.8	Mikulčice	12	
Mikulčice - Kostelisko	300		424		300	424	162.0	162.3	Mikulčice	12	
Mikulčice - Kostelisko		289	407	405	289	406	159.7	159.9	Mikulčice	12	
Mikulčice - Kostelisko				427		427		162.7		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			304			304		146.5		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			419	422		420.5		161.8		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko		281	393	387	281	390	158.0	157.8	Mikulčice	12	
Mikulčice - Kostelisko	285	293	390	389	289	389.5	159.7	157.8	Mikulčice	12	
Mikulčice - Kostelisko	307		423	425	307	424	163.5	162.3	Mikulčice	12	
Mikulčice - Kostelisko		297	413	406	297	409.5	161.4	160.4	Mikulčice	12	

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Mikulčice - Kostelisko	304	311	433	430	307.5	431.5	163.6	163.3	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	294		430	428	294	429	160.7	162.9	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			423	425		424		162.3	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	283	286			284.5		158.7		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	293	298	426	420	295.5	423	161.1	162.2	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	308	311	439	439	309.5	439	164.0	164.3	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			408	408		408		160.2	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	284	283	392	396	283.5	394	158.5	158.3	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			412	409		410.5		160.5	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko		286	387	392	286	389.5	159.0	157.8	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	306	305	427	422	305.5	424.5	163.2	162.3	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko		295			295		160.9		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			426	429		427.5		162.7	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			433			433		163.5	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			384			384		157	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			433			433		163.5	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	294		410	411	294	410.5	160.7	160.5	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	318	317	437	433	317.5	435	165.7	163.7	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	257		359	359	257	359	152.9	153.7	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	285	285	390		285	390	158.8	157.8	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			407	408		407.5		160.1	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			333			333		150.3	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	292	298			295		160.9		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	279	274		378	276.5	378	157.0	156.2	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko		276	416		276	416	156.9	161.2	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko		303			303		162.6		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			419			419		161.6	Mikulčice	12

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Mikulčice - Kostelisko			415	416		415.5		161.2	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	318				318		165.8		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko				439		439		164.3	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			408			408		160.2	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko				399		399		159	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			369			369		155.1	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko		303		404	303	404	162.6	159.7	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko				386		386		157.3	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			433			433		163.5	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	277				277		157.1		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	290		406	405	290	405.5	159.9	159.9	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	294	303			298.5		161.7		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko				391		391		158	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			410			410		160.4	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			303			303		146.4	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko				434		434		163.6	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko				423		423		162.2	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	300	303	413	409	301.5	411	162.3	160.6	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko			406			406		159.9	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	292		414		292	414	160.3	161	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	285				285		158.8		Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	237	243	350		240	350	149.3	152.6	Mikulčice	12
Mikulčice - Kostelisko	286	294	408	404	290	406	159.9	159.9	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky			394	391		392.5		158.1	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky		295	405	405	295	405	160.9	159.8	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky			402			402		159.4	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	264	268		374	266	374	154.8	155.7	Mikulčice	12

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Pohřebiště - Prušánky			402	402		402		159.4	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	302	302		419	302	419	162.4	161.6	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	294			409	294	410.5	160.7	160.5	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky		306			306		163.3		Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	301	293			297		161.4		Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	330		456		330	456	168.4	166.5	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky			397			397		158.7	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	304	308	429		306	429	163.3	162.9	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky			412	408		410		160.4	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	308	306	425	425	307	425	163.5	162.4	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	293	299			296		161.2		Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	301	304			302.5		162.5		Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky		308			308		163.7		Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	289	293	406	410	291	408	160.1	160.2	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	310				310		164.1		Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	280			398	280	398	157.8	158.9	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	277	283	379	373	280	376	157.8	156	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky		299			299		161.8		Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky			408			408		160.2	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky			413	410		411.5		160.6	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky		314	423	413	314	418	165.0	161.5	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	287	291	396	394	289	395	159.7	158.5	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	300				300		162.0		Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	303	305	431	434	304	432.5	162.9	163.4	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky		332			332		168.8		Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	273				273		156.3		Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky			436			436		163.9	Mikulčice	12

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Pohřebiště - Prušánky	279	282	406		280.5	406	157.9	159.9	Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	298	302			300		162.0		Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky	282				282		158.2		Mikulčice	12
Pohřebiště - Prušánky			422			422		162	Mikulčice	12
Rajhrad			416	410		413		160.8	Velkomoravská	12
Rajhrad	302	304	400	402	303	401	162.6	159.3	Velkomoravská	12
Rajhrad	300	305	439	437	302.5	438	162.5	164.1	Velkomoravská	12
Rajhrad			405	406		405.5		159.9	Velkomoravská	12
Rajhrad	297	301	409	405	299	407	161.8	160.1	Velkomoravská	12
Rajhrad	291	295	406	405	293	405.5	160.5	159.9	Velkomoravská	12
Rajhrad			406	411		408.5		160.2	Velkomoravská	12
Rajhrad		290	413	410	290	411.5	159.9	160.6	Velkomoravská	12
Rajhrad		285		380	285	380	158.8	156.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	302				302		162.4		Velkomoravská	12
Rajhrad	291	290	386	385	290.5	385.5	160.0	157.2	Velkomoravská	12
Rajhrad	286		401		286	401	159.0	159.3	Velkomoravská	12
Rajhrad	318	315	426		316.5	426	165.5	162.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	290	294	398	400	292	399	160.3	159	Velkomoravská	12
Rajhrad	300	303	415	414	301.5	414.5	162.3	161	Velkomoravská	12
Rajhrad	310	313			311.5		164.4		Velkomoravská	12
Rajhrad	315	317	430	430	316	430	165.4	163.1	Velkomoravská	12
Rajhrad	312	317	417	414	314.5	415.5	165.1	161.2	Velkomoravská	12
Rajhrad	308	309	420	419	308.5	419.5	163.8	161.7	Velkomoravská	12
Rajhrad		294	411		294	411	160.7	160.6	Velkomoravská	12
Rajhrad	300	303	399	402	301.5	400.5	162.3	159.2	Velkomoravská	12
Rajhrad	304		426	429	304	427.5	162.9	162.7	Velkomoravská	12
Rajhrad	286		414	417	286	415.5	159.0	161.2	Velkomoravská	12

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Rajhrad		295			295		160.9		Velkomoravská	12
Rajhrad	300	300	415	420	300	417.5	162.0	161.4	Velkomoravská	12
Rajhrad	297	304	421	415	300.5	418	162.1	161.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	294			423	294	423	160.7	162.2	Velkomoravská	12
Rajhrad	266		388	385	266	386.5	154.8	157.4	Velkomoravská	12
Rajhrad			451	444		447.5		165.4	Velkomoravská	12
Rajhrad	315	317	455	457	316	456	165.4	166.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	286	293	394	397	289.5	395.5	159.8	158.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	301	305	418	414	303	416	162.6	161.2	Velkomoravská	12
Rajhrad	295	305	412	420	300	416	162.0	161.2	Velkomoravská	12
Rajhrad	284				284		158.6		Velkomoravská	12
Rajhrad	287	295	394	395	291	394.5	160.1	158.4	Velkomoravská	12
Rajhrad	313	323	431	430	318	430.5	165.8	163.1	Velkomoravská	12
Rajhrad	313	315	435	430	314	432.5	165.0	163.4	Velkomoravská	12
Rajhrad	298	302	417	419	300	418	162.0	161.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	293	297			295		160.9		Velkomoravská	12
Rajhrad	279				279		157.6		Velkomoravská	12
Rajhrad	299	304	428	429	301.5	428.5	162.3	162.9	Velkomoravská	12
Rajhrad	293	294	398	400	293.5	399	160.6	159	Velkomoravská	12
Rajhrad	286	291	399	398	288.5	398.5	159.6	158.9	Velkomoravská	12
Rajhrad		276		387	276	387	156.9	157.4	Velkomoravská	12
Rajhrad				407		407		160.1	Velkomoravská	12
Rajhrad			410	412		411		160.6	Velkomoravská	12
Rajhrad		305	415	413	305	414	163.1	161	Velkomoravská	12
Rajhrad	317	324	458	459	320.5	458.5	166.4	166.8	Velkomoravská	12
Rajhrad	296	301			298.5		161.7		Velkomoravská	12
Rajhrad	292	295	413	415	293.5	414	160.6	161	Velkomoravská	12

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Rajhrad	261	265	373	366	263	369.5	154.2	155.1	Velkomoravská	12
Rajhrad	300	305	420	421	302.5	420.5	162.5	161.8	Velkomoravská	12
Rajhrad	276	282	392	394	279	393	157.6	158.2	Velkomoravská	12
Rajhrad	311		420	421	311	420.5	164.3	161.8	Velkomoravská	12
Rajhrad	297				297		161.4		Velkomoravská	12
Rajhrad			406	412		409		160.3	Velkomoravská	12
Rajhrad	298	299	409	412	298.5	410.5	161.7	160.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	298	305	424	425	301.5	424.5	162.3	162.3	Velkomoravská	12
Rajhrad	322		455		322	455	166.7	166.4	Velkomoravská	12
Rajhrad		293			293		160.5		Velkomoravská	12
Rajhrad	293	300	405	405	296.5	405	161.3	159.8	Velkomoravská	12
Rajhrad	296	300	407	408	298	407.5	161.6	160.1	Velkomoravská	12
Rajhrad	311	314	426	427	312.5	426.5	164.7	162.6	Velkomoravská	12
Rajhrad	315		420	415	315	417.5	165.2	161.4	Velkomoravská	12
Rajhrad	296	299	402		297.5	402	161.5	159.4	Velkomoravská	12
Rajhrad	294		404		294	404	160.7	159.7	Velkomoravská	12
Rajhrad		288	412	412	288	412	159.5	160.7	Velkomoravská	12
Rajhrad	292		381	378	292	379.5	160.3	156.4	Velkomoravská	12
Rajhrad				403		403		159.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	319	325	445	451	322	448	166.7	165.4	Velkomoravská	12
Rajhrad		303	434	433	303	433.5	162.6	163.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	286	285	373	374	285.5	373.5	158.9	155.7	Velkomoravská	12
Rajhrad	304		414	411	304	412.5	162.9	160.8	Velkomoravská	12
Rajhrad		287	404	397	287	400.5	159.3	159.2	Velkomoravská	12
Rajhrad	273				273		156.3		Velkomoravská	12
Rajhrad				412		412		160.7	Velkomoravská	12
Rajhrad	280	287	399	396	283.5	397.5	158.5	158.8	Velkomoravská	12

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Rajhrad		280		395	280	395	157.8	158.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	300		415		300	415	162.0	161.1	Velkomoravská	12
Rajhrad		285	396	395	285	395.5	158.8	158.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	329		470	466	329	468	168.2	168.1	Velkomoravská	12
Rajhrad	282	290			286		159.0		Velkomoravská	12
Rajhrad	300	307	404	398	303.5	401	162.8	159.3	Velkomoravská	12
Rajhrad			426			426		162.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	279	283	402	397	281	399.5	158.0	159.1	Velkomoravská	12
Rajhrad	283	290	416	415	286.5	415.5	159.1	161.2	Velkomoravská	12
Rajhrad	311	310		426	310.5	426	164.2	162.5	Velkomoravská	12
Rajhrad		304			304		162.9		Velkomoravská	12
Rajhrad			448	445		446.5		165.2	Velkomoravská	12
Rajhrad	294	297	415	419	295.5	417	161.1	161.4	Velkomoravská	12
Rajhrad		310	430	425	310	427.5	164.1	162.7	Velkomoravská	12
Rajhrad		308	418	411	308	414.5	163.7	161	Velkomoravská	12
Rajhrad				434		434		163.6	Velkomoravská	12
Rajhrad	299	299	397	395	299	396	161.8	158.6	Velkomoravská	12
Rajhrad		313	434	433	313	433.5	164.8	163.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	285	285	403	400	285	401.5	158.8	159.3	Velkomoravská	12
Rajhrad			396			396		158.6	Velkomoravská	12
Rajhrad	300	303	411	415	301.5	413	162.3	160.8	Velkomoravská	12
Rajhrad	281	293	394	393	287	393.5	159.3	158.3	Velkomoravská	12
Rajhrad			407	403		405		159.8	Velkomoravská	12
Rajhrad	300		420	414	300	417	162.0	161.4	Velkomoravská	12
Rajhrad				444		444		164.9	Velkomoravská	12
Rajhrad			447	448		447.5		165.4	Velkomoravská	12
Rajhrad	320	316	425	428	318	426.5	165.8	162.6	Velkomoravská	12

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Rajhrad	290	290	400	401	290	400.5	159.9	159.2	Velkomoravská	12
Rajhrad	305	312	421	425	308.5	423	163.8	162.2	Velkomoravská	12
Rajhrad	278	281	382	379	279.5	380.5	157.7	156.6	Velkomoravská	12
Rajhrad		295	410	405	295	407.5	160.9	160.1	Velkomoravská	12
Rajhrad	305	309	416	414	307	415	163.5	161.1	Velkomoravská	12
Rajhrad	338		476	477	338	476.5	170.1	169.2	Velkomoravská	12
Rajhrad		314	410		314	410	165.0	160.4	Velkomoravská	12
Rajhrad			412			412		160.7	Velkomoravská	12
Rajhrad	309	316	446	444	312.5	445	164.7	165	Velkomoravská	12
Rajhrad			404			404		159.7	Velkomoravská	12
Rajhrad	302	308	407	408	305	407.5	163.1	160.1	Velkomoravská	12
Rajhrad	290		408	409	290	408.5	159.9	160.2	Velkomoravská	12
Rajhrad			414	418		416		161.2	Velkomoravská	12
Rajhrad	285	292	389	384	288.5	386.5	159.6	157.4	Velkomoravská	12
Rajhrad	310	315	427	426	312.5	426.5	164.7	162.6	Velkomoravská	12
Rajhrad	288		396	398	288	397	159.5	158.7	Velkomoravská	12
Rajhrad		308	410	412	308	411	163.7	160.6	Velkomoravská	12
Rajhrad		287	398	399	287	398.5	159.3	158.9	Velkomoravská	12
Rajhrad	308	313	440	441	310.5	440.5	164.2	164.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	301				301		162.2		Velkomoravská	12
Rajhrad	294	296	400	400	295	400	160.9	159.1	Velkomoravská	12
Rajhrad		268	377	375	268	376	155.2	156	Velkomoravská	12
Rajhrad	301	308	410	412	304.5	411	163.0	160.6	Velkomoravská	12
Rajhrad	300	304	426	425	302	425.5	162.4	162.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	293	295	387	387	294	387	160.7	157.4	Velkomoravská	12
Rajhrad	273		375	376	273	375.5	156.3	155.9	Velkomoravská	12
Rajhrad		304	415	409	304	412	162.9	160.7	Velkomoravská	12

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Rajhrad	284	289	406	408	286.5	407	159.1	160.1	Velkomoravská	12
Rajhrad	294	297	397	398	295.5	397.5	161.1	158.8	Velkomoravská	12
Rajhrad	297			424	297	424	161.4	162.3	Velkomoravská	12
Rajhrad				397		397		158.7	Velkomoravská	12
Rajhrad	292	296	413		294	413	160.7	160.8	Velkomoravská	12
Rajhrad	293	299	407	408	296	407.5	161.2	160.1	Velkomoravská	12
Rajhrad			385	387		386		157.3	Velkomoravská	12
Rajhrad	318				318		165.8		Velkomoravská	12
Rajhrad	305	308	430	431	306.5	430.5	163.4	163.1	Velkomoravská	12
Rajhrad	299	306	447	450	302.5	448.5	162.5	165.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	296	298	411	415	297	413	161.4	160.8	Velkomoravská	12
Rajhrad		313	405	404	313	404.5	164.8	159.7	Velkomoravská	12
Rajhrad	291	296	415	405	293.5	410	160.6	160.4	Velkomoravská	12
Rajhrad	280	281	396	395	280.5	395.5	157.9	158.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	325	332	465	461	328.5	463	168.1	167.4	Velkomoravská	12
Rajhrad	274	279	406	406	276.5	406	157.0	159.9	Velkomoravská	12
Rajhrad			425	422		423.5		162.2	Velkomoravská	12
Rajhrad	302	308	410	410	305	410	163.1	160.4	Velkomoravská	12
Rajhrad				435		435		163.7	Velkomoravská	12
Rajhrad	285		415		285	415	158.8	161.1	Velkomoravská	12
Rajhrad		295		395	295	395	160.9	158.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	266	267	357	362	266.5	359.5	154.9	153.8	Velkomoravská	12
Rajhrad			413	412		412.5		160.8	Velkomoravská	12
Rajhrad	287	290	385	387	288.5	386	159.6	157.3	Velkomoravská	12
Rajhrad			385	383		384		157	Velkomoravská	12
Rajhrad	278	281	409	406	279.5	407.5	157.7	160.1	Velkomoravská	12
Rajhrad		320	436	429	320	432.5	166.3	163.4	Velkomoravská	12

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Rajhrad	300	310	429	425	305	427	163.1	162.7	Velkomoravská	12
Rajhrad		335			335		169.4		Velkomoravská	12
Rajhrad	314		427	424	314	425.5	165.0	162.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	315	320	447	448	317.5	447.5	165.7	165.4	Velkomoravská	12
Rajhrad				413		413		160.8	Velkomoravská	12
Rajhrad			421			421		161.9	Velkomoravská	12
Rajhrad	295	300	420	416	297.5	418	161.5	161.5	Velkomoravská	12
Rajhrad			409	407		408		160.2	Velkomoravská	12
Rajhrad	265	271	372	370	268	371	155.2	155.3	Velkomoravská	12
Rajhrad	289	290	395	395	289.5	395	159.8	158.5	Velkomoravská	12
Rajhrad	298	306	415	419	302	417	162.4	161.4	Velkomoravská	12
Rajhrad	275	280	393		277.5	393	157.2	158.2	Velkomoravská	12
Vratislavský palác		279	387	393	279	390	157.6	157.8	11. - 13. st.	13
Vratislavský palác	296	298		435	297	435	161.4	163.7	11. - 13. st.	13
Vratislavský palác			422			422		162	11. - 13. st.	13
Vratislavský palác				420		420		161.8	11. - 13. st.	13
Vratislavský palác			425			425		162.4	11. - 13. st.	13
Vratislavský palác				370		370		155.2	11. - 13. st.	13
Vratislavský palác			383	383		383		156.9	11. - 13. st.	13
Vratislavský palác			435	425		430		163.1	11. - 13. st.	13
Vratislavský palác			406	414		410		160.4	11. - 13. st.	13
Kostel	265	274			269.5		155.5		Pohanská - Sl.	13
Kostel	303	308	432	429	305.5	430.5	163.2	163.1	Pohanská - Sl.	13
Kostel			381	378		379.5		156.4	Pohanská - Sl.	13
Kostel	328	329	453	450	328.5	451.5	168.1	165.9	Pohanská - Sl.	13
Kostel		267	377	374	267	375.5	155.0	155.9	Pohanská - Sl.	13
Kostel				390		390		157.8	Pohanská - Sl.	13

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
	Kostel	295		410						
Kostel		315	441	433	315	437	165.2	164	Pohanská - Sl.	13
Kostel			417	413		415		161.1	Pohanská - Sl.	13
Kostel	322	327	443	446	324.5	444.5	167.2	165	Pohanská - Sl.	13
Kostel		298	427	427	298	427	161.6	162.7	Pohanská - Sl.	13
Kostel			445	444		444.5		165	Pohanská - Sl.	13
Kostel	305	310	429	430	307.5	429.5	163.6	163	Pohanská - Sl.	13
Kostel	307	308	415	412	307.5	413.5	163.6	160.9	Pohanská - Sl.	13
Kostel		288	414	414	288	414	159.5	161	Pohanská - Sl.	13
Kostel			390	388		389		157.7	Pohanská - Sl.	13
Kostel	293	296	412	404	294.5	408	160.8	160.2	Pohanská - Sl.	13
Kostel	281	293	400	400	287	400	159.3	159.1	Pohanská - Sl.	13
Kostel	303	310	426	425	306.5	425.5	163.4	162.5	Pohanská - Sl.	13
Kostel	286	289	385	384	287.5	384.5	159.4	157.1	Pohanská - Sl.	13
Kostel			444	448		446		165.2	Pohanská - Sl.	13
Kostel			407	405		406		159.9	Pohanská - Sl.	13
Kostel			427	426		426.5		162.6	Pohanská - Sl.	13
Kostel	291	296	414	411	293.5	412.5	160.6	160.8	Pohanská - Sl.	13
Kostel		311	452	454	311	453	164.3	166.1	Pohanská - Sl.	13
Kostel				397		397		158.7	Pohanská - Sl.	13
Kostel	313	318	422	425	315.5	423.5	165.3	162.2	Pohanská - Sl.	13
Kostel			420	421		420.5		161.8	Pohanská - Sl.	13
Kostel		308	425	424	308	424.5	163.7	162.3	Pohanská - Sl.	13
Kostel	289	296	409	414	292.5	411.5	160.4	160.6	Pohanská - Sl.	13
Kostel				411		411		160.6	Pohanská - Sl.	13
Kostel			451	448		449.5		165.6	Pohanská - Sl.	13
Kostel		308	446	443	308	444.5	163.7	165	Pohanská - Sl.	13

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
	Kostel			425						
Kostel		296	412	402	296	407	160.1	Pohanská - Sl.	13	
Kostel			385			385	157.2	Pohanská - Sl.	13	
Kostel				379		379	156.4	Pohanská - Sl.	13	
Kostel			423	421		422	162	Pohanská - Sl.	13	
Kostel			455	447		451	165.8	Pohanská - Sl.	13	
Kostel	293	302	433	429	297.5	431	163.2	Pohanská - Sl.	13	
Kostel	272	278	384	380	275	382	156.8	Pohanská - Sl.	13	
Kostel	317	323	435	434	320	434.5	166.3	Pohanská - Sl.	13	
Kostel			418	415		416.5	161.3	Pohanská - Sl.	13	
Kostel	280	278	391	387	279	389	157.6	Pohanská - Sl.	13	
Kostel		314	438	435	314	436.5	165.0	Pohanská - Sl.	13	
Kostel	300	304	431	434	302	432.5	162.4	Pohanská - Sl.	13	
Kostel			406	404		405	159.8	Pohanská - Sl.	13	
Kostel		291	398	400	291	399	160.1	Pohanská - Sl.	13	
Kostel			415	411		413	160.8	Pohanská - Sl.	13	
Kostel		302		418	302	418	161.5	Pohanská - Sl.	13	
Kostel			421			421	161.9	Pohanská - Sl.	13	
Kostel			413	417		415	161.1	Pohanská - Sl.	13	
Kostel	314	315	448	446	314.5	447	165.1	Pohanská - Sl.	13	
Kostel		290	386		290	386	157.3	Pohanská - Sl.	13	
Kostel	310	316	440	446	313	443	164.8	Pohanská - Sl.	13	
Kostel			471			471	168.5	Pohanská - Sl.	13	
Kuřim				418		418	161.5	Pohanská - Sl.	13	
Kuřim			448			448	165.4	Pohanská - Sl.	13	
Lesní Skolka		283	411	408	283	409.5	160.4	Pohanská - Sl.	13	
Lesní Skolka	273	277	389	392	275	390.5	156.7	Pohanská - Sl.	13	

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
	Lesní Školka		275	371						
Lesní Školka	311	312	429	429	311.5	429	164.4	162.9	Pohanská - Sl.	13
Lesní Školka	287		420	409	287	414.5	159.3	161	Pohanská - Sl.	13
Lesní Školka	290	292	401	397	291	399	160.1	159	Pohanská - Sl.	13
Lesní Školka	305		437	438	305	437.5	163.1	164.1	Pohanská - Sl.	13
Lesní Školka	307	312	423	422	309.5	422.5	164.0	162.1	Pohanská - Sl.	13
Lesní Školka	326	327	470	466	326.5	468	167.6	168.1	Pohanská - Sl.	13
Lesní Školka	312	317	425	420	314.5	422.5	165.1	162.1	Pohanská - Sl.	13
Lesní Školka	272	275	370	373	273.5	371.5	156.4	155.4	Pohanská - Sl.	13
Lesní Školka	309		426	421	309	423.5	163.9	162.2	Pohanská - Sl.	13
Lesní Školka	294	297	406	400	295.5	403	161.1	159.5	Pohanská - Sl.	13
Loděnice	293	304	437	440	298.5	438.5	161.7	164.2	Pohanská - Sl.	13
Severových. Předhradí				405		405		159.8	Pohanská - Sl.	13
Severových. Předhradí	313		413	406	313	409.5	164.8	160.4	Pohanská - Sl.	13
Severových. Předhradí	300		439		300	439	162.0	164.3	Pohanská - Sl.	13
Severových. Předhradí			419			419		161.6	Pohanská - Sl.	13
Severových. Předhradí	282	282	407	408	282	407.5	158.2	160.1	Pohanská - Sl.	13
Znojmo			429	428		428.5		162.9	Pohanská - Sl.	13
Bulhary			419			419		161.6	Slované	13
Bulhary	318	322	450	444	320	447	166.3	165.3	Slované	13
Bulhary	277	278	386	383	277.5	384.5	157.2	157.1	Slované	13
Bulhary	295		395	399	295	397	160.9	158.7	Slované	13
Bulhary	300	297	399	400	298.5	399.5	161.7	159.1	Slované	13
Bulhary	299		426	426	299	426	161.8	162.5	Slované	13
Bulhary	288	292	419	415	290	417	159.9	161.4	Slované	13
Bulhary	277	281	393	388	279	390.5	157.6	157.9	Slované	13
Bulhary	312	324	444	442	318	443	165.8	164.8	Slované	13

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
Bulhary	293	293	384	388	293	386	160.5	157.3	Slované	13
Bulhary	282	282	399	401	282	400	158.2	159.1	Slované	13
Nechvalín				423		423		162.2	Slované	13
Nechvalín				477		477		169.2	Slované	13
Svrdošovice		325		433	325	433	167.3	163.5	Slované	13
		298			298		161.6		Současnost	14
	320				320		166.3		Současnost	14
	307				307		163.5		Současnost	14
		318			318		165.8		Současnost	14
		310			310		164.1		Současnost	14
	309				309		163.9		Současnost	14
		290			290		159.9		Současnost	14
	305				305		163.1		Současnost	14
		351			351		172.8		Současnost	14
		302			302		162.4		Současnost	14
	339				339		170.3		Současnost	14
		298			298		161.6		Současnost	14
	313				313		164.8		Současnost	14
	295				295		160.9		Současnost	14
	308				308		163.7		Současnost	14
	305				305		163.1		Současnost	14
	279				279		157.6		Současnost	14
		325			325		167.3		Současnost	14
		337			337		169.9		Současnost	14
	300				300		162.0		Současnost	14
		298			298		161.6		Současnost	14
	308				308		163.7		Současnost	14

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
	330				330		168.4		Současnost	14
	301				301		162.2		Současnost	14
	299				299		161.8		Současnost	14
		300			300		162.0		Současnost	14
		324			324		167.1		Současnost	14
		309			309		163.9		Současnost	14
	286				286		159.0		Současnost	14
		310			310		164.1		Současnost	14
	308				308		163.7		Současnost	14
		323			323		166.9		Současnost	14
		300			300		162.0		Současnost	14
		280			280		157.8		Současnost	14
		307			307		163.5		Současnost	14
	278				278		157.3		Současnost	14
		315			315		165.2		Současnost	14
	310				310		164.1		Současnost	14
	300				300		162.0		Současnost	14
	300				300		162.0		Současnost	14
		336			336		169.6		Současnost	14
		311			311		164.3		Současnost	14
	296				296		161.2		Současnost	14
		306			306		163.3		Současnost	14
		308			308		163.7		Současnost	14
	309				309		163.9		Současnost	14
	310				310		164.1		Současnost	14
	300				300		162.0		Současnost	14
		322			322		166.7		Současnost	14

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
		309			309		163.9		Současnost	14
		309			309		163.9		Současnost	14
		324			324		167.1		Současnost	14
		300			300		162.0		Současnost	14
				445		445		165	Současnost	14
			470			470		168.3	Současnost	14
			448			448		165.4	Současnost	14
				432		432		163.3	Současnost	14
			448			448		165.4	Současnost	14
			433			433		163.5	Současnost	14
				407		407		160.1	Současnost	14
			440			440		164.4	Současnost	14
			482			482		169.9	Současnost	14
				447		447		165.3	Současnost	14
				502		502		172.5	Současnost	14
			408			408		160.2	Současnost	14
			435			435		163.7	Současnost	14
				423		423		162.2	Současnost	14
			422			422		162	Současnost	14
			418			418		161.5	Současnost	14
			385			385		157.2	Současnost	14
				450		450		165.7	Současnost	14
			469			469		168.2	Současnost	14
				410		410		160.4	Současnost	14
			410			410		160.4	Současnost	14
				446		446		165.2	Současnost	14
			449			449		165.6	Současnost	14

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
				415		415		161.1	Současnost	14
			416			416		161.2	Současnost	14
				395		395		158.5	Současnost	14
			458			458		166.7	Současnost	14
				426		426		162.5	Současnost	14
			405			405		159.8	Současnost	14
				471		471		168.5	Současnost	14
			411			411		160.6	Současnost	14
			448			448		165.4	Současnost	14
			431			431		163.2	Současnost	14
				389		389		157.7	Současnost	14
				435		435		163.7	Současnost	14
			419			419		161.6	Současnost	14
				413		413		160.8	Současnost	14
			426			426		162.5	Současnost	14
			440			440		164.4	Současnost	14
			417			417		161.4	Současnost	14
			438			438		164.1	Současnost	14
			475			475		169	Současnost	14
				443		443		164.8	Současnost	14
				446		446		165.2	Současnost	14
			448			448		165.4	Současnost	14
			423			423		162.2	Současnost	14
				446		446		165.2	Současnost	14
				414		414		161	Současnost	14
			449			449		165.6	Současnost	14
				425		425		162.4	Současnost	14

Výška postavy ženy v průběhu staletí

LOKALITA	HUMERUS		FEMUR		PRŮMĚR HUMERUS	PRŮMĚR FEMUR	VÝŠKA HUMERUS	VÝŠKA FEMUR	DOBA	SKUPINA
	sin	dex	sin	dex						
				468		468	168.1	Současnost	14	
			449			449	165.6	Současnost	14	
			429			429	162.9	Současnost	14	